

T.C. İSTANBUL YENİ YÜZYIL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

**GEÇİCİ KORUMA STATÜSÜNDE BULUNAN SURİYELİLERİN
MEVCUT DURUMLARI VE SORUNLARI ÜZERİNE BİR ALAN
ARAŞTIRMASI: İZMİR BASMANE ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

GİZEM EKİM

İSTANBUL, EYLÜL 2018

T.C. İSTANBUL YENİ YÜZYIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER
ANABİLİM DALI

GEÇİCİ KORUMA STATÜSÜNDE BULUNAN
SURİYELİLERİN MEVCUT DURUMLARI VE
SORUNLARI ÜZERİNE BİR ALAN ARAŞTIRMASI:
İZMİR BASMANE ÖRNEĞİ

Yüksek Lisans Tezi

Gizem EKİM

Tez Danışmanı: Dr. Öğretim Üyesi Hüdayi SAYIN

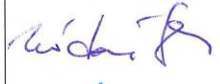

İSTANBUL, EYLÜL 2018

T.C.
İSTANBUL YENİ YÜZYIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

TEZ ONAY BELGESİ

Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bilim Dalı 141302104 numaralı yüksek lisans öğrencisi Gizem Ekim'in, "Geçici Koruma Statüsünde Bulunan Suriyeliler'in Mevcut Durumları ve Sorunları Üzerine Bir Alan Araştırması: İzmir Basmane Örneği" adlı tez çalışması, Enstitümüz Yönetim Kurulunun 31/08/2018 tarih ve 2018/17 - 3 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi: 04/09/2018

Öğretim Üyesi Adı ve Soyadı		İmzası
1.	Tez Danışmanı Dr. Öğr. Üyesi Hüdayi SAYIN	
2.	Jüri Üyesi Prof. Dr. Sait YILMAZ	
3.	Jüri Üyesi Dr. Öğr. Üyesi Emrah KONURALP	

İSTANBUL YENİ YÜZYIL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SIYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER

YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

DOĞRULUK BEYANI

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum, bu çalışmayı, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yol ve yardıma başvurmaksızın yazdığımı, yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bu eserleri her kullanımında alıntı yaparak yararlandığımı belirtir; bunu onurumla doğrularım.

Enstitü tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara katlanacağımı bildiririm.

04/09/2018..

Adı-Soyadı

Gizem EKİM

İmzası

ÖZ

Türkiye, coğrafi ve stratejik konumu sebebiyle, tarih boyunca göç hareketlerinin yaşandığı bir ülke olmuştur ve günümüze kadar milyonlarca göçmene ev sahipliği yapmıştır. Bu göç hareketliliği, 2011 yılından günümüze kadar devam eden Suriye iç savaşıyla birlikte artış göstermiş ve Türkiye'ye büyük bir göç dalgası gerçekleşmiştir. Can güvenliği kaygısıyla ülkemize göç akınında bulunan Suriyeliler geçici koruma kapsamına alınmakta, kamplarda ve şehir merkezlerinde yaşamlarını idame ettirmektedir. Ülkemizdeki Suriyelilere çeşitli hizmetler ve olanaklar sunulmuş olsa da, ülkelerinden, evlerinden ve ailelerinden ayrılan bu insanların, başka bir ülkenin diline, kültürüne ve yaşam şartlarına adapte olmaları, çevrelerine uyum sağlamaları kolay olmamaktadır.

Araştırmanın amacı, Türkiye'de geçici koruma statüsünde bulunan Suriyelilerin mevcut durumlarını ve yaşadıkları çeşitli sorunları incelemektir. Bu kapsamda; İzmir ilinin Basmane semtinde yaşayan Suriyelilerin beslenme, barınma, iş, sağlık, eğitim ve hukuk konularında mevcut durumları ve sorunları, uyum ve beklentileri incelenmiş, akabinde değerlendirmeleri yapılmıştır. Araştırmaya 100 Suriyeli kadın katılımcı dahil olmuştur. Katılımcılara uygulanan 34 soruluk anket çalışması, daha verimli sonuçlar elde etmek amacıyla Suriyelilerin resmi dili olan Arapçaya çevrilmiştir. Anket çalışmasından elde edilen veriler, SPSS 22 programı yardımıyla çözümlenmiştir. Tablolar ve çapraz tablolar oluşturularak analizleri sağlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Geçici Koruma, Göç, İzmir, Suriye, Suriye Krizi

ABSTRACT

Given its geographic and strategic location, Turkey has become a country of immigration waves throughout history and accommodated millions of immigrants thus far. This migration mobility has been on the rise ever since the breakout of the Syrian civil war in 2011, resulting in a major wave of migration to Turkey. Syrians, immigrating to the country for fear of casualties, have been sheltered in line with the temporary protection regime, residing in camps and urban centers. Despite being offered particular services and opportunities, these people have had trouble adapting to the language, culture and living conditions of a new country, failing to conform to the new environment.

The goal of this study is to analyze the current situation of those granted temporary protection status as well as the challenges they face. In this regard, the nutrition, accommodation status, health, education and legal rights of Syrians living in the town of Basmane, located in the city of İzmir, along with their problems, conformity and expectations were investigated, followed by an assessment. 100 Syrian women participated in the research. The survey, consisting of 34 questions, was translated into the native language of the participants, Arabic, with the goal of deriving a more reliable conclusion. The data obtained from the survey were analysed via SPSS 22. The analysis was conducted by creating tables and crosstables.

Key Words: Temporary Protection, Migration, İzmir, Syria, Syrian Crisis

ÖNSÖZ

Tez konusunun belirlenmesi, yönlendirilmesi ve yönetilmesi konusunda desteklerini esirgemeyen, bilgi ve önerilerini içtenlikle paylaşarak bana yol gösteren değerli danışman hocam Dr. Öğretim Üyesi Hüdayi SAYIN'a teşekkürlerimi borç bilirim.

Eğitim hayatım boyunca maddi ve manevi yanımda olan, tez sürecinde beni her zaman motive ederek desteğini hissettiren, büyük emekler sahibi annem ve babama sonsuz minnet ve teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmanın uygulamasına katkı sağlayan, Suriyeli göçmenlerle iletişim kurmama yardımcı olan ve anketimin Arapçaya çevrilmesine hoşgörüsüyle yardımcı olan WAHA (Women and Health Alliance) derneği çalışanlarına büyük teşekkür borçluyum. Zamanlarını ayırıp anket çalışmamı sabır ve titizlikle uygulayan katılımcılara ayrıca teşekkürlerimi sunuyorum.

İÇİNDEKİLER

ÖZ	iv
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar	x
GRAFİKLER	xii
FOTOĞRAFLAR DİZİNİ	xiii
KISALTMALAR	xiv
GİRİŞ	1
1.BÖLÜM	5
ARAŞTIRMA HAKKINDA GENEL BİLGİLER	5
1.1. Araştırmanın Konusu.....	5
1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	5
1.3. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları.....	6
1.4. Araştırma Problemi ve Hipotezler	6
1.5. Araştırmanın Yöntemi ve Veri Toplama Teknikleri	7
1.6. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi.....	7
1.7. Araştırmanın Etiği	8
2. BÖLÜM	9
KAVRAMSAL ÇERÇEVE	9
2.1. Göç ve Göçmen Kavramı	9
2.2 Vatansızlık Kavramı	10
2.3. Mülteci Kavramı.....	10
2.4. Mülteci ve Göçmen Arasındaki Farklar	11
2.5. Sığınmacı Kavramı	12
2.6. Mülteci ve Sığınmacı Terim Sorunu.....	12
2.7. Türkiye'deki Suriyelilerin Hukuki Statüsü.....	13

3. BÖLÜM	15
SURİYE SİYASİ TARİHİ.....	15
3.1. Suriye’de Osmanlı Hakimiyeti	15
3.2. Suriye’de Fransız Manda Yönetimi.....	16
3.3. Suriye ve Baas Partisi	18
3.4. Hafız Esad Dönemi.....	20
3.5. Beşar Esad Dönemi.....	21
3.6. Arap Baharı ve Suriye	23
4. BÖLÜM	27
TÜRKİYE’DEKİ SURİYELİLERİN HUKUKİ DURUMU VE İMKANLARI	27
4.1. Yabancıların Türkiye’ye Giriş ve Türkiye’den Çıkış İşlemleri.....	27
4.2. İkamet İzni	28
4.2.1. Kısa Dönem İkamet İzni	28
4.2.2. Aile İkamet İzni.....	29
4.2.3. Öğrenci İkamet İzni.....	30
4.2.4. Uzun Dönem İkamet İzni	30
4.2.5. İnsani İkamet İzni.....	30
4.2.6. İnsan Ticareti Mağduru İkamet İzni.....	31
4.3. Çalışma İzinleri.....	31
4.4. Düzensiz Göç.....	32
4.4.1. Düzensiz Göçmen	33
4.4.2. Göçmen Kaçakçılığı.....	33
4.5. Sınır Dışı Edilme	34
4.6. Geri Gönderme Merkezleri (GGM).....	34
4.7. Gönüllü Geri Dönüşler	35
4.8. Uluslararası Koruma.....	35
4.9. Geçici Koruma.....	37
4.9.1. Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin Sağlık İmkanları	41
4.9.2. Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin Eğitim İmkanları.....	43
4.9.3. Suriyelilerin Eğitiminde Güncel Durum	43
4.9.4. Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin İş İmkanları.....	48
4.9.4.1. Suriyeli Çocuk İşçiler	50

4.9.4.2. Suriyeli Kadınlar.....	51
5. BÖLÜM.....	52
BULGULAR VE ANALİZ: İZMİR BASMANE’DE YAŞAYAN SURİYELİ GÖÇMENLERİN MEVCUT DURUMLARI VE SORUNLARI	52
5.1. Demografik Bilgiler.....	55
5.2. Çalışma Yaşamı	57
5.3. Beslenme Durumları.....	64
5.4. Barınma Durumu	66
5.5. Sağlık Durumu.....	71
5.6. Eğitim Durumu	76
5.7. Hukuki Durum.....	81
5.8. Uyum ve Beklentiler.....	83
SONUÇ	94
KAYNAKÇA.....	101
EKLER.....	109
EK.1: Türkçe Anket Formu	109
EK.2: Arapça Anket Formu.....	115
EK.3: Etik Kurul Onayı	120

TABLULAR

Tablo 4.1: Devlet Okulları ve GEM’lerdeki Toplam Öğrenci Sayıları	44
Tablo 5.1: Katılımcıların Yaş Dağılımları	55
Tablo 5.2: Katılımcıların Medeni Durumları	56
Tablo 5.3: Katılımcıların Eğitim Durumları	56
Tablo 5.4: Katılımcıların Çalışma Durumları	57
Tablo 5.5: Yaş Dağılımlarına Göre Çalışma Durumları	58
Tablo 5.6: Katılımcıların Çalıştıkları Yerler	59
Tablo 5.7: Katılımcıların Ailelerine Geçimlik Gelir Sağlayan Kişi / Kişiler	59
Tablo 5.8: Katılımcıların Göç Etmeden Önceki Meslekleri	60
Tablo 5.9: Katılımcıların Türkiye’de çalışma durumlarına göre göç etmeden önceki meslekleri	61
Tablo 5.10: Katılımcıların Ailelerinin Aylık Geliri	61
Tablo 5.11: Katılımcıların Ailelerine Gelir Sağlayan İş Görenin Yaşadıkları Sorunlar	62
Tablo 5.12: Yaş Dağılımlarına Göre Ailelerine Gelir Sağlayan İş Görenin Sorun Yaşama Durumları	63
Tablo 5.13: Katılımcıların Beslenme Konusunda Yaşadıkları Sorunlar.....	64
Tablo 5.14: Yaş Dağılımlarına Göre Beslenme Konusunda Sorun Yaşama Durumları	65
Tablo 5.15: Katılımcıların Barındıkları Yerler	66
Tablo 5.16: Katılımcıların Barınma Konusunda Yaşadıkları Sorunlar.....	67
Tablo 5.17: Yaş Dağılımlarına Göre Barınma Konusunda Sorun Yaşama Durumları... ..	69
Tablo 5.18: Katılımcıların Sağlık Konusunda Yaşadıkları Sorunlar	71
Tablo 5.19: Yaş Dağılımlarına Göre Sağlık Konusunda Sorun Yaşama Durumları	72
Tablo 5.20: Katılımcıların Sağlık Sorunlarını Giderme Yöntemleri	73
Tablo 5.21: Katılımcıların Türkiye’de Yaşadıkları Psikolojik Sorunlar.....	74
Tablo 5.22: Yaş Dağılımlarına Göre Türkiye’de Yaşadıkları Psikolojik Sorunlar.....	75
Tablo 5.23: Katılımcıların Ailelerindeki Çocukların/Gençlerin Eğitim Kurumlarına Gitme Durumları	76
Tablo 5.24: Eğitim Kurumlarına Giden Toplam Kişi Sayısı ve Eğitim Seviyesi	77
Tablo 5.25: Eğitim Durumlarına Göre Ailelerinin Aylık Gelirleri	78
Tablo 5.26: Katılımcıların Eğitim Konusunda Yaşadıkları Sorunlar.....	79

Tablo 5.27: Yaş Dağılımlarına Göre Eğitim Konusunda Sorun Yaşama Durumları.....	80
Tablo 5.28: Katılımcıların Yaşadıkları Hukuki Sorunlar.....	81
Tablo 5.29: Yaş Dağılımlarına Göre Hukuki Sorunlar Yaşama Durumları.....	82
Tablo 5.30: Katılımcıların Göç Etmek İçin Türkiye'yi Seçme Nedenleri.....	83
Tablo 5.31: Katılımcıların İzmir'e Göç Etme Nedenleri	84
Tablo 5.32: Medeni Durumlarına Göre İzmir Halkının Davranışları Hakkındaki Düşünceleri	85
Tablo 5.33: Komşularıyla / Çevreleriyle Yakın İlişkiler Geliştirme Durumlarına Göre İzmir Halkının Davranışları Hakkındaki Düşünceleri	86
Tablo 5.34: Türkiye'ye Gelmeden Önce Türkiye'den Beklentileri	87
Tablo 5.35: Ülkelerinde Savaş Bitince Geri Dönmek İstemelerinin Sebepleri	89
Tablo 5.36: Yaş Dağılımlarına Göre Ülkelerinde Savaş Bitince Geri Dönmek İsteme Nedenleri	90
Tablo 5.37: Katılımcıların İzmir Halkının Davranışları Hakkındaki Düşüncelerine Göre Ülkelerinde Savaş Biterse Geri Dönmek İsteyip İstemedikleri	91
Tablo 5.38: Katılımcıların İzmir Halkının Davranışları Hakkındaki Düşüncelerine Göre Başka Bir Ülkeye Gitmek İsteme Durumları	92
Tablo 5.39: Türkiye'ye Geldikten Sonra Beklentilerinin Karşılama Durumuna Göre Başka Bir Ülkeye Gitmek İsteme Durumları	93

GRAFİKLER

Grafik 4.1: Yıllara Göre Yakalanan Suriyeli Düzensiz Göçmen Sayısı	33
Grafik 4.2: Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler.....	38
Grafik 4.3: Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin Yaş ve Cinsiyet Dağılımı	38
Grafik 4.4: Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin Yaşlarına Göre Toplam Sayıları	39
Grafik 4.5: Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin İlk 10 İle Göre Sıralaması.....	40
Grafik 4.6: Geçici Barınma Merkezleri İçinde ve Dışında Kalan Suriyeliler.....	41
Grafik 4.7: Okullaşan Suriyelilerin Cinsiyete Göre Oranı.....	45
Grafik 4.8: Eğitim Kademelerine Göre Okullaşma.....	45
Grafik 4.9: Yüksek Öğrenim Gören Suriyeli Öğrenciler	46
Grafik 4.10: 2014-2017 Yılları Arasında Suriyeli Öğrenci Sayıları ve 2018 Yılı Öğrenci Sayısı Hedefi	47
Grafik 5.1: Katılımcıların İzmir Halkının Davranışları Hakkındaki Düşünceleri	85
Grafik 5.2: Katılımcıların Komşularıyla / Çevreleriyle Yakın İlişkiler Geliştirme Durumları	87
Grafik 5.3: Türkiye'ye Geldikten Sonra Beklentilerinin Karşılanma Durumu.....	88
Grafik 5.4: Ülkelerinde Savaş Biterse Geri Dönme İstekleri.....	88
Grafik 5.5: Başka Bir Ülkeye Gitmek İsteme Durumları	91

FOTOĞRAFLAR DİZİNİ

Fotoğraf.1. Basmane Garı	52
Fotoğraf.2. Basmane’de Suriyelilerin Yaşadığı Evler	53
Fotoğraf.3. Basmane’de Suriyelilere Hizmet Eden Bir Lokanta	54
Fotoğraf.4. Basmane’de Suriyelilerin Alışveriş Yaptığı Dükkanlar	54
Fotoğraf.5. Basmane’de Suriyelilerin Barındığı Evler	68
Fotoğraf.6. Basmane’de Suriyelilerin Yoğun Olarak Yaşadığı Bir Sokak	70

KISALTMALAR

- AFAD: Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığı
- BAC: Birleşik Arap Cumhuriyeti
- BM: Birleşmiş Milletler
- BMMYK: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
- DSÖ: Dünya Sağlık Örgütü
- DUS: Diş Hekimliğinde Uzmanlık Eğitimi Giriş Sınavı
- GBM: Geçici Barınma Merkezleri
- GEM: Geçici Eğitim Merkezleri
- GGM: Geri Gönderme Merkezleri
- GSS: Genel Sağlık Sigortası
- İSİG: İşçi Sağlığı ve Güvenliği Meclisi
- M.Ö: Milattan Önce
- MEB: Milli Eğitim Bakanlığı
- NPF: National Progressive Front
- TCK: Türk Ceza Kanunu
- TUS: Tıpta Uzmanlık Eğitimi Giriş Sınavı
- YTB: Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı
- YUKK: Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu
- WAHA: Women and Health Alliance

GİRİŞ

İnsanlık tarihi kadar eski olan göç hareketliliği, günümüzde İkinci Dünya Savaşı'ndan beri en yoğun zamanını yaşamaktadır. Türkiye, coğrafi konumuyla ve göçmenlere kapılarını açan politikalarıyla göç hareketliliğinden en çok etkilenen ülkelerin başında gelmektedir. Türkiye'yi son yıllarda etkileyen en önemli gelişmelerden biri, Arap Baharı olarak adlandırılan süreç ve bu süreç sonrasında meydana gelen sosyal ve siyasal değişimlerdir.

2010 yılında Kuzey Afrika'da yaşayan halkların, yolsuzluklara bulaşmış ve baskıcı yönetimlere karşı demokrasi, özgürlük ve insan hakları talepleriyle başlayan Arap Baharı, Mart 2011'de Suriye'yi de etkilemiş ve bölge dengelerini değiştirerek beklenenden çok daha uzun bir sürecin başlangıcı olmuştur. Yönetimin halk protestolarına ateş açarak karşılık vermesi, çok sayıda Suriyelinin yaşamını yitirmesine neden olmuş ve iki taraf arasındaki çatışmalar şiddetli bir iç savaşa dönüşmüştür (El Sarraj & Taşgın, 2015, s. 2).

2011 yılında başlayan iç savaş, günümüzde hala devam eden bir kriz durumundadır. Yönetim ve halk arasında yaşanan ağır çatışmalar sonucunda binlerce insan yaşamını yitirmiş, yaralanmış ve evini terk etmek zorunda kalmıştır. İngiltere merkezli Suriye İnsan Hakları Gözlemevi'ne göre Mart 2018'e kadar geçen 7 yılda toplam 353 bin 900 kişi yaşamını yitirmiştir. Ayrıca kaybolan ve öldüğü sanılan 56 bin 900 kişinin bulunduğu da belirtilmiştir. 2011'den bu yana, 5 milyondan fazla Suriyeli, sığınacak güvenli bir alan arayışında Lübnan, Türkiye, Ürdün'e ve ötesine göç etmiştir. Suriye içinde yerinden edilmiş kişi sayısı ise 6.1 milyona ulaşmıştır (BM Mülteci Örgütü, 2017).

Suriye Krizi sonrası Türkiye'ye ilk göç hareketi, 29 Nisan 2011 tarihinde 252 Suriye vatandaşının Cilvegözü sınır kapısından geçmesiyle başlamıştır ve bu göç hareketi günümüzde de devam etmektedir (AFAD, 2014, s. 4). Türkiye, 3.5 milyonu geçen Suriyeli sayısı ile en fazla Suriyeli göçmene ev sahipliği yapan ülke konumundadır. Göç etmek için Türkiye'yi tercih eden Suriyeliler; Türkiye'nin sınır komşusu olması, kültürel ve tarihi açıdan yakınlık hissetmeleri, göçmenlere çeşitli

imkanlar sağlanması, Türkiye'nin Avrupa ülkelerine gidebilmek için bir geçiş noktası olması ve yakınlarının Türkiye'de yaşaması gibi nedenlerle ülkemize göç etmişlerdir. Bu göçmenler, birçok ilde kurulmuş olan barınma merkezlerinde ve şehirlerde yaşamaktadır.

2011 yılı bahar aylarından itibaren Türkiye'ye gelen Suriyeliler, mülteci kamplarında barınmalarına rağmen mülteci statüsünde sayılmamaktadır. Suriyelilere ilk başta haklar bakımından uluslararası hukukta bir karşılığı olmayan "misafir" statüsü verilmiştir. Sonrasında Suriyelilerin statüsü hukuki bir zemine taşınarak Ekim 2011'den itibaren "geçici koruma" statüsüne alınmıştır. Geçici koruma statüsü; açık kapı politikası, geri dönmeye zorlamama, bireysel statü belirlemenin yapılmaması, kamplarda barınma ve diğer temel hizmetlerin sunulması gibi ilkeleri içermektedir (Ihlamur Öner, 2014, s. 44).

Geçici Koruma Yönetmeliği kapsamında "geçici koruma" statüsüne sahip Suriyelilere; "beslenme ve barınma hizmetleri" (m.38) "sağlık hizmetleri" (m.27), "eğitim hizmetleri" (m.28), "iş piyasasına erişim hizmetleri" (m.29), "sosyal yardım ve hizmetler" (m.30) ve "tercümanlık hizmetleri" (m.31) verilebileceği düzenlenmiştir. Geçici koruma statüsüne sahip Suriyeliler bu hizmetlerin bir kısmını sevk edildikleri geçici barınma merkezlerinde alabileceği gibi (m.23); kamu düzeni, kamu güvenliği ve kamu sağlığı açısından herhangi bir sakınca oluşturmadıkları durumda Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından belirlenen illerde kalarak da (m.24) bu hizmetlerden yararlanabilirler (Uzun, 2015, s. 113).

Dönemin Başbakan Yardımcısı Recep Akdağ, Aralık 2017'de mecliste düzenlediği basın toplantısında Suriyeliler için harcanan toplam maliyetin 84 milyar 880 milyon lira olduğunu açıklamıştır (Ergül, 2017). Ülkemizdeki Suriyelilere hemen hemen her alanda hizmetler ve imkanlar sunulmuş olsa da çok sayıda Suriyeli çeşitli nedenlerden dolayı sorunlar yaşamaktadır. Ülkelerini terk etmek zorunda kalan Suriyeliler, göç ettikleri ülkelerde çeşitli ekonomik, sosyal ve siyasal sorunla mücadele etmektedir.

Çalışmada İzmir ilindeki Suriyeli göçmenlerin beslenme, barınma, iş, sağlık, eğitim ve hukuk gibi konularda yaşadıkları sorunlar incelenmiş ve bu göçmenlerin

Türkiye’deki yaşam koşullarına uyum sağlama durumları araştırılmıştır. Araştırmacının bu çalışmaya yönelmesinin başlıca nedenleri; Suriyeli göçünden en fazla etkilenen şehirlerden biri olan İzmir’de, bu alanda yapılan çalışmaların eksik olması ve konunun siyaset gündemimizde oldukça güncel olmasıdır.

Çalışma beş bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın ilk bölümünde, araştırma hakkında genel bilgiler yer almaktadır. Bu bölümde araştırmanın konusu, amacı, önemi, kapsamı, sınırlılıkları, problemi, hipotezi, yöntemi, veri toplama teknikleri, evreni, örnekleme ve etiği açıklanmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde, ülkemizdeki Suriyelilerin hukuki statülerini açıklamaya yönelik terimlere yer verilmiştir. Bu bölümde göç ve göçmen kavramı, vatansızlık kavramı, mülteci kavramı, mülteci ve göçmen arasındaki farklar, sığınmacı kavramı, mülteci ve sığınmacı terim sorunu ve Türkiye’deki Suriyelilerin hukuki statüsü açıklanmıştır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde, Suriye’nin günümüzdeki duruma gelirken yaşadığı süreçleri ve ülkede meydana gelen değişimleri daha yakından inceleyebilmek amacıyla, geçmişten günümüze kadar ülkede yaşanan başlıca siyasi olaylardan bahsedilmiştir. Bu bölümde Suriye’nin Osmanlı hakimiyeti döneminde ve Fransız manda yönetiminde meydana gelen siyasi olaylar, art arda gerçekleştirilen darbeler ve iktidar değişiklikleri, Esad rejimine zemin hazırlayan Baas Partisi, Hafız Esad ve Beşar Esad iktidarı dönemi ve Suriye’de Arap Baharı süreci kısa bir şekilde ele alınmıştır.

Çalışmanın dördüncü bölümünde, Türkiye’deki Suriyelilerin hukuki durumu, imkanları ve istatistikleri ele alınmıştır. Bu kapsamda Türkiye’ye giriş ve Türkiye’den çıkış işlemleri, ikamet izinleri, çalışma izinleri, düzensiz göç, göçmen kaçakçılığı, sınır dışı etme, gönüllü geri dönüşler, uluslararası koruma ve geçici koruma ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. Ayrıca Suriyelilerin Türkiye’de geçici koruma statüsünden doğan sağlık, eğitim ve iş konularında sahip oldukları haklar ve bu konularda onlara sunulan hizmetler belirtilmiştir. Bu konulara yer verirken Suriyelilerle ilgili istatistiklerden de yararlanılmış, tablolar ve grafikler halinde sunulmuştur.

Çalışmanın beşinci bölümünde tezimizin araştırma konusu olan İzmir’deki Suriyeli göçmenlerin beslenme, barınma, iş, sağlık, eğitim ve hukuki durumları ve

sorunları, uyum ve beklentileri incelenmiş, tablolar ve grafikler halinde sunularak değerlendirilmeleri yapılmıştır.

Sonuç bölümünde ise göçmenlerin yaşadıkları çeşitli sorunlar değerlendirilerek bu sorunların giderilmesinde birtakım önerilere yer verilmiştir.

1.BÖLÜM

ARAŞTIRMA HAKKINDA GENEL BİLGİLER

1.1. Araştırmanın Konusu

Mart 2011’de Suriye yönetimi ve halk arasında başlayan Suriye iç savaşı, gösterilerin yayılmasıyla birlikte farklı grupların da dahil olduğu büyük çatışmalara dönüşmüştür. Suriye yönetiminin ayaklanmaları bastırmak amacıyla görevlendirdiği askerlerin halka ateş açması üzerine gösteriler isyanlara dönüşmüş ve çok sayıda insanın yaşamını yitirmesine neden olmuştur. Can güvenliği kaygısıyla ülkelerini terk eden çok sayıda Suriyeli, farklı ülkelere göç akını gerçekleştirmiştir. 29 Nisan 2011’de Suriye’den Türkiye’ye büyük bir göç dalgası yaşanmıştır ve bu göç dalgası günümüzde de devam etmektedir. Türkiye, Suriyeli göçmenlere kapılarını açarak barınmaları amacıyla birçok şehirde kamplar kurmuş, yaşamsal faaliyetlerini sürdürebilmeleri için çeşitli olanaklar sağlanmıştır. Ülkemizde geçici koruma statüsünde bulunan Suriyeli göçmen sayısı 7 yıl içinde 3.5 milyonu geçmiştir. Suriyelilere çok sayıda hizmetler ve imkanlar sunulmuş olsa da, savaş mağduru bu göçmenler, gerek savaşın bıraktığı izler sebebiyle, gerekse dili, kültürü ve yaşam şartları farklı olan bir ülkede yaşamaları sebebiyle çeşitli sorunlarla karşılaşmaktadır. Bu çalışmada, Türkiye’de geçici koruma altında bulunan Suriyelilerin beslenme, barınma, iş, sağlık, eğitim ve hukuki durumları ve sorunları, uyum ve beklentileri araştırmanın konusunu oluşturmaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Çalışmanın amacı, 2011 Suriye Krizi sonrasında Türkiye’ye göç hareketinde bulunan Suriyelilerin sorunlarını incelemektir. Bu kapsamda İzmir ilindeki Suriyeli kadın göçmenlerin beslenme, barınma, iş, sağlık, eğitim, hukuki sorunları incelenmiş ve Türkiye’deki yaşam koşullarına uyum sağlama durumları ortaya konmuştur. Çalışma, yeni akademik veriler elde etmeyi ve var olan problemleri ortaya koymayı amaçlamaktadır. Güncel bir konu olan Suriye iç savaşı ve sonrasında yaşanan göçün meydana getirdiği sorunlar, araştırmaya ve veri toplamaya ihtiyaç duyulan bir alan olması nedeniyle önem taşımaktadır.

1.3. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları

Araştırmanın coğrafi kapsamı İzmir ilinin Basmane semtidir.

Araştırma, Suriye iç savaşı sonrası Türkiye'ye göç etmiş olan Suriyeli göçmenleri kapsamaktadır.

Araştırma, Suriyeli göçmenlere çeşitli hizmetler sağlayan Women and Health Alliance derneğindeki göçmen katılımcıları kapsamaktadır.

Araştırma, 34 adet anket sorusuyla sınırlandırılmıştır.

Araştırma, 100 katılımcıdan oluşan Suriyeli kadın göçmenlerle sınırlandırılmıştır.

Katılımcıların kişisel verileri akademik çalışmalar dışında herhangi bir alanda kullanılmayacaktır.

Araştırmada yasalara ve insan haklarına aykırı olacak herhangi bir içerik bulunmamaktadır.

1.4. Araştırma Problemi ve Hipotezler

2011 Suriye Krizi ile birlikte Suriye'den Türkiye'ye göç akınının başlaması, çeşitli problemlerin başlangıcı olmuştur. Türkiye'ye göç ederek geçici koruma kapsamına alınan Suriyelilerin, ülkemizde beslenme, barınma, iş, sağlık, eğitim ve hukuk konularında yaşadıkları sorunlar araştırma problemini oluşturmaktadır.

Hipotezler;

İzmir'de yaşayan Suriyeli göçmenler beslenme konusunda sorunlar yaşamaktadır.

İzmir'de yaşayan Suriyeli göçmenler barınma konusunda sorunlar yaşamaktadır.

İzmir'de yaşayan Suriyeli iş gören göçmenlerin sorunları bulunmaktadır.

İzmir'de yaşayan Suriyeli göçmenler sağlık konusunda sorunlar yaşamaktadır.

İzmir'de yaşayan Suriyeli göçmenler eğitim konusunda sorunlar yaşamaktadır.

İzmir'de yaşayan Suriyeli göçmenler hukuki sorunlar yaşamaktadır.

1.5. Araştırmanın Yöntemi ve Veri Toplama Teknikleri

Katılımcılarla yaptığımız çalışmada gerekli bilgilere ulaşabilmek amacıyla anket formu kullanılmıştır. Hazırlanan sorular, katılımcıların cevaplarının en verimli şekilde aktarılabilmesi için Suriyeli göçmenlerin resmi dili olan Arapçaya çevrilmiştir. Katılımcılara gözlem altında anket yöntemi uygulanmıştır. Gerekli durumlarda ise yüz yüze anket yöntemi uygulanmıştır.

Cevaplama ve değerlendirme kolaylığı sağlaması amacıyla kapalı ve yarı kapalı uçlu sorular hazırlanmıştır. Ayrıca yarı kapalı uçlu sorularda cevap şıkları verilmekle birlikte soruları cevaplayan kişiye kendi seçeneğini yaratma fırsatı sağlanmıştır. Araştırmacının yaptığı araştırmalar sonucunda cevabı en çok tercih edilebilecek şıklar sunulmuştur. Anket formu uygulanmadan önce katılımcıların bir kısmına ön anket çalışması yapılarak hazırlanan soru ve cevap şıklarının yeterli olduğu ve sorunları yansıtması bakımından uygun olduğu tespit edilmiştir. Verileri analiz etmek amacıyla SPSS 22 programı kullanılmıştır. SPSS programıyla katılımcıların demografik bilgileri, çalışma yaşamları, beslenme, barınma, sağlık, eğitim ve hukuki durumları ve sorunları, uyum ve beklentileri değerlendirilmiştir. Ayrıca çapraz tablolar (crosstabs) da kullanılarak derinlemesine analiz sağlanmıştır.

1.6. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmaya Suriye'deki iç savaştan dolayı ülkesini terk ederek Türkiye'nin İzmir iline göç etmiş olan 100 Suriyeli kadın katılımcı dahil olmuştur. Anket çalışması; farklı demografik özelliklere sahip ve 18 yaşından büyük katılımcılara uygulanmıştır. Bu katılımcılar, Konak ilçesinde en çok Suriyeli göçmenin bulunduğu Basmane semtindeki WAHA Derneğine (Women and Health Alliance) çeşitli hizmetlerden yararlanmak amacıyla gelen kadınlardan oluşmaktadır.

Anket çalışmamıza katkı sağlayan WAHA Derneği; Uluslararası çalışmalarda bulunan ve İzmir Basmane'de Suriyeli mültecilere yönelik Sosyal Sağlık ve Danışmanlık hizmeti veren Fransız menşeli bir dernektir. Bu dernekte çocuk doktoru, hemşire, psikolog, öğretmen, avukat bulunmakta, Suriyeli göçmenlere sağlık, Türkçe dil eğitimi, psikolojik danışmanlık (tedavi içermemekte, sadece danışmanlık yapılmakta), bilirkişi, avukatlık (bilgilendirme yapılmakta) hizmetleri verilmektedir. Dernekte ayrıca

maddi yardımlar sunulmakta, tekerlekli sandalye ve işitme cihazı gibi tıbbi yardımlar yapılmaktadır. Hastanelerden randevu alma, tercüman eşliğinde hastaneye sevk edilme ve diş ve göz muayeneleri gibi tıbbi yardım hizmetleri verilmektedir. WAHA, SMDD (Suriyeli Mültecilerle Dayanışma Derneği) ile birlikte çalışmakta, ayrıca Türk kurumlarıyla ve diğer göçmen bürolarıyla da işbirliği halinde faaliyetlerini yürütmektedir.

1.7. Araştırmanın Etiği

Araştırmacı, çalışma sürecinde tarafsızlık ilkesini benimseyerek her türlü taraflı yorumdan kaçınmıştır. Kaynak araştırmasında, araştırma sorularının hazırlanma sürecinde ve elde edilen verilerin incelenmesinde herhangi bir siyasi görüşü benimseyen fikir, içerik ve yorumlardan uzak durulmuştur. İntihalden kaçınmak amacıyla araştırma boyunca yararlanılan kaynaklar parantez içerisinde, doğrudan alıntılar ise tırnak içerisinde (“”) eksiksiz bir şekilde belirtilmiştir.

2. BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Göç ve Göçmen Kavramı

Bireylerin yaşadıkları vatanlarını terk ederek, başka bir ülkeye yerleşmek amacıyla yer değiştirmelerine göç denmektedir (Başak, 2011, s. 2). Diğer bir deyişle, insanların ya da insan topluluklarının doğdukları, yerleşik oldukları bir yerden geçici ya da kalıcı olmak suretiyle başka bir yerleşim alanına gitmesi göç kavramını tanımlanmaktadır (Sayın, 2010, s. 23). Göç, insanlık tarihinin başladığı dönemden bu yana var olan, eski bir olgudur. Günümüze kadar geçen süre zarfında göçün hızı ve içeriği değişim göstermiştir. Özellikle küreselleşme olgusu günümüzde uluslararası göç hareketini hızlandırmıştır. Eskiden doğudan batıya doğru gerçekleşen göç hareketleri artık farklı yönlere doğru gerçekleşebilmektedir.

Göçlerin çeşitli nedenleri vardır. İlk çağlarda doğal afetler göçlerin sebebi olurken, teknolojinin gelişmesiyle birlikte ekonomik, sosyal ve siyasal sebepler neden olmaktadır (Bektaş, 2016). Bahsedilen sebeplerle ülkesini değiştiren, göç olayını gerçekleştiren kişi ise ‘göçmen’ olarak tanımlanmaktadır.

Türkiye’deki göçmenler içinde en büyük kitle, siyasi nedenlerden dolayı ülkesini terk etmiş olanlardan oluşmaktadır. Ancak, kendi imkanlarıyla gelip devletten herhangi bir yardım talep etmeden ülkeye yerleşme talebinde bulunan ve serbest göçmen diye adlandırılan bir göçmen kitlesi de bulunmaktadır. Bunun dışında devletlerarası anlaşmalar sonucunda mübadele (karşılıklı değişim) yoluyla da göçmen kabulü gerçekleşmektedir. Bu kişilerin vatandaşlığa geçiş işlemi Bakanlar Kurulu kararıyla tamamlanmaktadır.

Türk uygulamasında yasa dışı göçmen olarak adlandırılan kesim ise; yasal olmayan yollarla Türkiye’ye giriş yapmış olan, kaçak olarak adlandırılan yabancılardır. Yasa dışı göçmenlerin içinde, sınır dışı işleminden kurtulmak için pasaportlarını ya da geçerli kimlik belgelerini yırtarak vatansız olduklarını beyan eden kişiler de

bulunmaktadır. Bu kişiler içinden hangi ülkenin vatandaşı olduğu tespit edilemeyenlere vatansız kişi olarak işlem yapmak gerekmektedir (Başak, 2011, s. 2-3).

2.2 Vatansızlık Kavramı

Vatansızlık, hiçbir devletin vatandaşlığına bağlı olmama durumudur. Vatansız kişi, bir devlete bağlılık yönünden kimliği olmayan kişidir. Vatandaşlığın karşıtı olan vatansızlık, genel olarak vatandaşlık kanunlarının menfi çatışmasından ortaya çıktığı gibi, kişilerin iradeleri dışında veya iradeleri ile de meydana gelebilmektedir (Çelebi, Özçürümez, & Türkay, 2011, s. 132-133).

2.3. Mülteci Kavramı

Birleşmiş Milletler mülteci örgütü olan BMMYK, mültecileri korumak amacıyla yapılan uluslararası hareketleri düzenlemek, mültecilere liderlik etmek ve mültecilerin karşılaştıkları sorunları çözmek hedefleriyle 14 Aralık 1950’de Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından kurulmuştur. BMMYK’nın amacı, dünya çapında mültecilerin haklarını ve refahını savunmak, her bireyin sığınma talebinde bulunabilmesini ve başka bir ülkede mülteci olarak güvenli bir şekilde barınabilmesini sağlamaktır (BMMYK Görev Beyanı, 2008). BMMYK’nın kurulmasıyla birlikte hukuki birtakım düzenlemeler yapılmıştır. Mülteci kavramının tanımını yapan, mültecilerin hakları ve yükümlülüklerini belirleyen ilk uluslararası sözleşme “Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1951 Cenevre Sözleşmesi”dir.

1951 Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesi’ne (1951 Sözleşmesi) göre mülteci; *“Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişi...”* olarak tanımlanır.

Yukarıda adı geçen 61. maddeden de görüleceği üzere, ancak Avrupa ülkelerinden gelen kişiler mülteci statüsüne sahip olabilecekken, söz konusu ülkeler dışından gelen

kişiler mülteci statüsünde kabul edilmeyecektir. Suriye'nin Avrupa Konseyi'ne üye olmaması sonucu Suriye vatandaşları, 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi ve Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu anlamında hukuken mülteci olarak nitelendirilmemektedir (Uzun, 2015, s. 109-110).

2.4. Mülteci ve Göçmen Arasındaki Farklar

Göçmen, genellikle ekonomik nedenlerle veya içinde bulunduğu sosyal ortamın hoşnutsuzluğu nedeniyle kendi ülkesini gönüllü olarak terk ederek başka bir ülkeye yasal veya yasadışı yollarla giden, orada yaşayan yabancıdır. Mültecilik ile göçmenlik arasında bir takım farklar bulunmaktadır. Bu farklar sebep, maksat, vasıta/olanak gibi unsurlar çerçevesinde şekillenmektedir. Sebep açısından; mülteciler mal varlıklarını geride bırakarak, korku ve yaşama hakkına gelebilecek bir zarar neticesinde güvenli bir ülkeye iltica etmekte iken; göçmenler ise, ekonomik anlamda daha rahat yaşamak amacı ile göç etmektedirler. Niyet açısından; mülteciler korku, baskı gibi zorlayıcı sebepler neticesinde zorunlu olarak ülkelerinden göç ederken; göçmenler daha iyi yaşama koşulları için gönüllü olarak göç etmektedirler. Vasıta/olanak bakımından; mülteciler zorlayıcı koşullar nedeniyle ani yer değişikliği yapmak durumunda oldukları için zorlu şartlarda yolculuk yaparlar. Göçmenlerin ise göç etmelerine ilişkin olanaklar daha fazladır. Mülteciler göç eyleminde bulunurken bu eylemde bulunmalarının sebebi haklı bir korku içinde olmaları ve tabiyetinde oldukları ülkenin korumasından yararlanamamalarıdır. Bu nedenle genellikle göçü kolaylaştıracak resmi belgelere sahip değildirler. Ancak göçmenler kendi ülkelerindeki korumadan yararlanarak mültecilere oranla göçlerini kolaylaştıracak resmi belgelere sahiptirler.

Ekonomik nedenlerle göç eden göçmenler, mülteci statüsü için gerekli olan statüye uygun olmadıkları için, 1951 Sözleşmesi ile tanınan haklardan ve uluslararası korumadan yararlanamamaktadır (Jastram, 2001, s. 41, Aktaran; Ziya, 2012, s. 233). Mültecilerle göçmenler arasındaki bu farklara bakıldığında kimlerin mülteci, kimlerin göçmen olduğunu söylemek kolay gibi görünse de; uygulamalara gelindiğinde bunun ayrımı zaman zaman zorlaşmaktadır. Bunun sebebi insanların yaşam haklarına halel getirebilecek unsurların ekonomik ve sosyal şartları da içerisinde barındırır hale gelmesidir. Bu sebeple 1951 Sözleşmesinde tanımlanan mülteci tanımlamasının

unsurlarının uygulamada daha geniş bir kitleyi kapsayabilecek hale geldiği aşikârdır (Ziya, 2012, s. 233).

2.5. Sığınmacı Kavramı

Sığınmacı tanımına, bugün yürürlükten kaldırılmış olan 1994 tarihli ‘‘Türkiye’ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye’den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılar ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkındaki Yönetmelik’te’’ yer verilmiştir.

1994 tarihli yönetmeliğin 3. maddesine göre sığınmacı:

‘‘Irkı, dini, milliyeti, belirli bir toplumsal gruba üyeliği veya siyasi düşünceleri nedeniyle takibata uğrayacağından haklı olarak korktuğu için vatandaşı olduğu ülke dışında bulunan ve vatandaşı olduğu ülkenin himayesinden istifade edemeyen veya korkudan dolayı istifade etmek istemeyen ya da uyuşu yoksa ve önceden ikamet ettiği ülke dışında bulunuyorsa oraya dönmeyen veya korkusundan dolayı dönmek istemeyen yabancıyı’’ ifade eder.

Uluslararası mülteci hukukunda sığınmacı statüsü geçici bir durumu ifade etmekte olup, başvuru şartlarının oluşması durumunda mülteci statüsüne dönüşmekte ve ilgili kişi bu süreç boyunca korumadan yararlanmaktadır (Uzun, 2015, s. 111).

2.6. Mülteci ve Sığınmacı Terim Sorunu

BM Mülteciler Sözleşmesi, mülteci (refugee) terimini, İnsan Hakları Evrensel Bildirisi (14/2 md.) ise sığınmacı (asylum-seeker) kelimesini kullanmaktadır. ‘‘Asylum’’; sığınak, barınak anlamına gelmektedir. Mültecilik, hukuki bir statünün kazanılmasını, sığınmacı olmak ise fiili bir kısa süreli barınma durumunu ifade etmektedir.

Çiçekli,1994 İltica ve Sığınma Yönetmeliğine atıf yaparak, mülteci-sığınmacı ayrımının Türk mülteci hukukunda uygulanmasının coğrafi kısıtlama nedeniyle değişime uğradığını belirterek kavramların farklı bir nitelik kazandığı görüşündedir. Sığınmacılık, mültecilik koşullarını taşıdığına tespitiyle dönüşmesi gerekirken, Türk hukukunda sığınmacı olarak nitelendirilen kişilere mültecilik statüsü verilmesinin

mümkün görülmediği belirtilmektedir (Çiçekli, 2009, s. 48-49, Aktaran; Özkan, 2013, s. 71).

Aybay, mülteci ve sığınmacı deyimleri arasında yakınlık ve benzerlik bulunmakla birlikte, aralarında ayırım bulunduğunu da belirtmektedir. Ona göre mülteci statüsü BMMYK'nın koruması altındadır. İç hukuk düzenlemelerinde ve uluslararası sözleşmelerde düzenlenmiş hak ve güvencelerden yararlanır. Sığınmacı deyimini ise, uyruğunda bulunduğu ülkenin dışındaki bir ülkede fiilen bulunan, mülteci olarak kabulü için başvurmuş ve işlemlerin tamamlanmasını bekleyen kişidir (Aybay & Dardağan Kibar, 2010, s. 24-25, Aktaran; Özkan, 2013, s. 71).

Türk hukukunda kavramlar arasındaki karışıklık hala sürmektedir. Kanunlarımızda ya da literatürde göçmen= göçebe, mülteci= sığınmacı, göçmen işçi= göçmen gibi kavramların aynı anlamda kullanıldığı gözlenmektedir. Benzer zorluklar uluslararası hukukta mülteci tanımında da ortaya çıkmaktadır Goodwin-Gill'e göre devletler, uluslararası hukuktan daha fazla olarak mülteci tanımını sınırlandırmaya çalışmaktadır. Örneğin, belki de küreselleşmenin bir sonucu olan ekonomik mülteci kavramını tanıma dahil etmezler.

Diğer yandan mülteciler ile yerinden edilmiş kişiler arasında da farklılıklar bulunur. Yerinden edilmiş kişiler, uluslararası sınırları geçmeden ülke içerisinde zorunlu yer değiştiren kişilerdir. Bu kişilerin tanınması, diğer koruma yöntemleri ve güvenli dönüşleri uluslararası koruma gerektirmez (Gill, McAdam, 2007, s. 28-29, Aktaran; Özkan, 2013, s. 72).

2.7. Türkiye'deki Suriyelilerin Hukuki Statüsü

Türkiye, 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Cenevre Sözleşmesi'ne taraf ülkelerden biridir ve 1967 tarihli Ek Protokol'e "coğrafi sınırlama" ile taraf olmuştur. Buna göre, Türkiye sadece Avrupa ülkelerinden gelen ve ırkı, dini, milliyeti, belirli bir toplumsal gruba üyeliği veya siyasi düşünceleri nedeniyle takibata uğrayacağı korkusu ile iltica talebinde bulunanlara mülteci statüsü vermektedir. Avrupa dışından gelenlerin başvurularını ise BMMYK ile birlikte değerlendirmekte ve mülteci statüsü verilmesi kararlaştırılanları, BMMYK aracılığıyla üçüncü ülkelere yerleştirmektedir (Ihlamur Öner, 2014, s. 43-44).

2011 yılı bahar aylarından itibaren Türkiye'ye gelen Suriyeliler, mülteci kamplarına kabul edilmelerine rağmen, gerek ulusal gerekse uluslararası mevzuat uyarınca mülteci statüsünde kabul edilmemişlerdir. Bu noktada Suriyeliler, ilk başta belli kesimlerce 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi'nde ve 1967 tarihli Ek Protokol'de herhangi bir karşılığı olmayan "misafir" statüsüne tabi tutulmuşlardır (Uzun, 2015, s. 112). "Devletin misafiri" olma gibi belirsiz bir konumda bırakılmak, durumun geçici ve geri alınabilir olarak algılanmasına yol açmış ve Türkiye'de barınan Suriye vatandaşları arasında sınır dışı edilme endişesinin artmasına neden olmuştur (Poyraz, 2012, s. 66). Tüm bu etkenlerin yanında Suriyelilerin kalış süresinin umulandan uzun olması, ülkeyi uluslararası koruma statüleri ile uyum gösterecek yeni hukuksal arayışlara itmiştir. Sonrasında, Suriyelilerin statüsü hukuki bir zemine taşınmış ve Ekim 2011 tarihinden itibaren Suriyeliler "geçici koruma" statüsüne alınmıştır. Geçici koruma rejimi; açık kapı politikası, geri dönmeye zorlamama, bireysel statü belirlemenin yapılmaması, kamplarda barınma ve diğer temel hizmetlerin sunulması gibi ilkeleri içermektedir. BMMYK'nın Suriyeli mültecilere yönelik uyguladığı bireysel kayıt ve statü belirleme sürecini durdurmasıyla, Türkiye'de kamplarının kurulması ve koordinasyonunu Afet ve Acil Durum Koordinasyon Başkanlığı (AFAD) ve Kızılay üstlenmiştir (Ihlamur Öner, 2014, s. 43-44).

2014 yılında Türkiye'ye sığınan Suriyelilerin sayısının 2 milyona yaklaşmasıyla önemi son derece artan "geçici koruma" statüsüne ilişkin olarak 13 Ekim 2014 tarihli ve 2014/6883 sayılı "Geçici Koruma Yönetmeliği" yayımlanmıştır. Söz konusu Yönetmelik'te "geçici koruma" statüsünün geçici olduğu vurgulanmış (m.7(1)), mülteci ya da sığınmacı statülerine hak kazandırmayacağı belirtilmiş (m.7(3)) ve "geçici koruma" kararının İçişleri Bakanlığı'nın teklifi üzerine Bakanlar Kurulu tarafından verileceği kabul edilmiştir (m.9). Yönetmeliğin geçici 1. maddesinde ise, 28 Nisan 2011 tarihinden itibaren Suriye'den Türkiye'ye gelen Suriyelilerin "geçici koruma" statüsüne alındıkları açıkça düzenlenmiştir (Uzun, 2015, s. 113).

3. BÖLÜM

SURİYE SİYASİ TARİHİ

3.1. Suriye’de Osmanlı Hakimiyeti

M.Ö. 3500’den günümüze kadar farklı uygarlıklara beşiklik eden Suriye, tarih boyunca Yunanlılar, Bizans, Emeviler, Abbasiler, Selçuklular ve Osmanlı gibi birçok devlet tarafından yönetildi (Tunç, 2016). 24 ağustos 1516 Mercidabık Savaşı’nda Yavuz Sultan Selim’in Memluk ordusunu mağlup ederek Suriye, Filistin ve Lübnan’ı Osmanlı topraklarına katmasıyla birlikte Ortadoğu’da Osmanlı İmparatorluğu’nun egemenliği başladı (Arı, 2012, s. 57-58). Suriye, 1. Dünya savaşına kadar yaklaşık dört asır süren Osmanlı hakimiyeti döneminde siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel anlamda altın çağını yaşadı (Özdağ, 2012, s. 16).

Suriye, Osmanlı Devleti’nin egemenliği altına girdikten sonra Halep, Şam, Trablusşam ve Sayda eyaletleri olmak üzere dört ayrı eyalete ayrıldı. Osmanlı hakimiyeti altında rahat bir hayat süren Suriye’nin durumu, 1908’de İttihat ve Terakki Cemiyetinin iktidara gelmesiyle birlikte değişmeye başladı. 2. meşrutiyetin ilanından sonra cemiyetin savunduğu Türkçülük akımının ve Suriye’de uyguladığı baskıcı politikaların etkisiyle Arap milliyetçiliği gelişti ve 1.Dünya Savaşı sırasında Osmanlı’ya karşı muhalefet oluşmasına zemin hazırladı (Arı, 2012, s. 69).

1. Dünya savaşı sırasında Ortadoğu’nun kontrolünü ele geçirme planları yapan İngilizler, Arapları Osmanlı Devleti’ne karşı ayaklandırmak amacıyla Mekke şerifi Hüseyin ile anlaşma çabalarına girişti. İngiltere, Şerif Hüseyin’e tüm Arap yarımadası ile Suriye ve Irak’ı içine alacak bağımsız bir devlet kurmayı vaat ederek Arapların bağımsızlık duygularını kışkırttı (Armaoğlu, 2009, s. 164-165).

Nitekim gizli yazışmalar sonucunda Şerif Hüseyin komutasındaki Arap kuvvetleri, Mekke’de başlayan ayaklanma ile güçlerini İngiltere ile birleştirdi. Ancak aynı zamanda İngiltere ve Fransa arasında Ortadoğu’yu paylaşmak amacıyla görüşmeler yürütülüyordu (Arı, 2012, s. 133).

Fransa ile yürütülen görüşmeler sonucunda 1916da imzalanan Sykes Picot Anlaşması’yla Osmanlı İmparatorluğu’nun Ortadoğu’daki toprakları Fransa ve İngiltere

arasında paylaşıldı. Böylece İngiltere'nin Şerif Hüseyin'e vaat ettiği Suriye, Fransız manda yönetimine bırakıldı (Arı, 2012, s. 80-81).

3.2. Suriye'de Fransız Manda Yönetimi

Fransa, Suriye'nin kontrolünü eline aldıktan sonra bölgede Arap milliyetçiliğini azaltmak amacıyla böl ve yönet şeklinde bir politika izlemeye başladı. Gayrimüslim azınlıkları devlet yönetiminde ve ordu içerisinde güçlendirerek Sünnilere karşı azınlıkları destekledi (Aymalı, 2012). Bu çerçevede Fransa, kendisine daha sadık olan ve tarihi bağları bulunan Lübnan'ı Suriye'den ayırarak bu topraklarda Büyük Lübnan Devleti'ni kurdu (Armaoğlu, 2009, s. 250). Geri kalan Suriye topraklarını ise etnik ve dini farklılıklar çerçevesinde 5 ayrı bölgeye ayırdı. Lazkiye'de Aleviler Devleti, Cebel-i Dürüz'da Dürzi devleti, Suriye'nin diğer kesimlerinde de Şam ve Halep Devletleri kuruldu. İskenderun Sancağı'nda ise özerk bir yönetim uygulandı. Fransa, 1925'te Şam ve Halep Devletleri'ni Suriye adı altında birleştirdi (Alamuddin, 1993, s. 135, Aktaran; Umar, 2013, s. 455).

1936 yılına kadar Fransızların Suriye'ye uyguladığı baskı politikaları isyanlara dönüştü (Şentürk, 2003: 14-15 aktaran; Özdağ, 2012: 20). İlk büyük ayaklanma Dürzi ayaklanması olarak başlayıp daha sonra ülke geneline yayıldı. 1925-1927 arasında çıkan isyanlarda Fransa'nın kullandığı ağır silahlar nedeniyle 6000'den fazla Suriyeli hayatını kaybetti (Cleveland, 2008, s. 250, Aktaran; Özdağ, 2012, s. 20). 1928'de Fransa'ya karşı Ulusal Cephe adında muhalefet grubu kuruldu. Halkın sokaklara dökülüp grevler ilân etmesiyle birlikte Fransız yönetimi, Ulusal Cephe'yi tanımak zorunda kaldı (Bardakçı, 2016).

1934'te Suriye'nin birliği ve bağımsızlığı için Fransız yönetimi üzerindeki baskıların artmasıyla birlikte, 1936'da Suriye'nin bağımsızlığını tanıyan bir anlaşma taslağı kaleme alındı. İki taraf arasında ittifak ilişkisi sağlayan bu anlaşmaya göre, Alevi ve Dürzi bölgeleri Suriye'ye dahil edilecek, Lübnan ise ayrı bir devlet olarak kabul edilecekti (İbas, 2004, s. 46, Aktaran; Özdağ, 2012 s. 21). Bu anlaşmayla Fransa, Suriye'nin egemenliğini koruma, hava ve deniz üslerinden yararlanma gibi haklar elde edecekti (Arı, 2012, s. 137). Ancak Fransa'da iktidar değişikliğinin meydana gelmesiyle birlikte Fransızlar anlaşmayı uygulamaya koymadılar (Beledi, 1988, s. 282, Aktaran; Umar, 2013, s. 504).

1936 yılı, Fransız mandası altında bulunan Hatay için bir dönüm noktası oldu. İskenderun sancağının durumu, bölgedeki Fransız mandasının 1936'da sona erdirilmesinin gündeme gelmesiyle birlikte değişmeye başladı (Demir, 2013, s. 165).

Fransa ve Suriye arasında yapılan antlaşmada Suriye'ye bağımsızlık verilmesi ve mandanın kaldırılması konularının gündeme gelmesine rağmen İskenderun Sancağına tanınan haklardan bahsedilmemesi, Türk hükümetinin tepkisine yol açtı. Fransa'nın Suriye ve Lübnan'a tanımaya karar verdiği hakların, halkının çoğunluğu Türk olan İskenderun sancağına da tanınması istedi (Tıbawı, 1969, s. 352, Aktaran; Umar, 2013, s. 505). Sancak'ın statüsü sorunu, Türkiye ve Fransa arasında 1939 yılına kadar uyuşmazlık konusu oldu. Bu uyuşmazlığa son vermek amacıyla yapılan görüşmeleri Suriye halkı tepkilerle ve protestolarla karşılayıp İskenderun'un Suriye'den ayrılmasına itiraz ettiler (Atabey, 2015, s. 194-197). Konu 1937'de Milletler Cemiyeti Konseyi'nde uzun süren görüşmelerden sonra anlaşmaya varıldı ve İskenderun Sancağı, ayrı bir yönetime kavuşturuldu (Soyak,1973, s. 621-622 & Soysal, 1985, s. 87-88, Aktaran; Yavuz, 2005, s. 281-282). 1939'da ise Hatay Meclisi, oybirliği ile Türkiye'ye katıldı. Türkiye'ye ait yeni 'Hatay Vilayeti' Kurulmasına Dair Kanun 7 Temmuz'da kabul edildi ve 11 Temmuz tarihli Resmi Gazete'de yayımlandı (Yavuz, 2005, s. 295).

Suriyeli milliyetçiler, 2. Dünya Savaşı sırasında tam bağımsızlık fırsatı kazandılar. 1941'de Fransa ve İngiltere'nin imzaladığı antlaşmayla Suriye ve Lübnan'ın tam bağımsızlığı konusunda anlaşmaya varıldı. Lazkiye ve Cebel-i Dürüz da tekrar Suriye ile birleştirildi. 1942'den itibaren Suriye'de manda yönetimi yok aşamasına geldi. Fransızların Suriye'deki son kuvvetleri ise 1946'da tamamen çekildi (Umar, 2013, s. 509-510).

Suriye'nin 1946 yılında bağımsızlığını kazanmasıyla birlikte, 25 yıl boyunca devam eden Fransız manda yönetimi sona erdi. Suriye'de başlayan bu yeni dönem, siyasi çalkantıların ve askeri darbelerin yaşandığı bir dönem oldu (Aymalı, 2012).

Şükrü Kuvvetli, 1943 seçimlerinde Ulusal Blok'un denetimindeki parlamento tarafından bağımsız Suriye'nin ilk devlet başkanı seçilmişti. 1949'da Albay Hüsnü Zaim, hükümet darbesi yaparak iktidarı ele geçirdi ve bununla beraber gelenek haline gelen darbeler dönemi başladı. Zaim'in iktidarı, bir yıl bile geçmeden Albay Sami

Hinnavi tarafından yapılan darbeyle sona ermiş olsa da Hinnavi'nin iktidarı da uzun süreli olmadı. Aralık 1949'da Albay Edip Çiçekli, gerçekleştirdiği darbeyle iktidarı ele geçirdi ve 1954 yılına kadar iktidarını sürdürdü (Ma'oz, 1999, s. 475, Aktaran; Arı, 2012, s. 137-138). Çiçekli'nin kurduğu Arap Kurtuluş Hareketi Partisi'nin 1953'te yapılan genel seçimlerde büyük çoğunluk elde etmesi, diğer siyasi partilerle arasının açılmasına sebep oldu. Bunun bir sonucu olarak 1954'te gerçekleştirilen darbe ile Çiçekli iktidarı sona erdi. Bu tarihten sonra Suriye siyasi hayatında Baas Partisi'nin ön plana çıktığını görüyoruz (Armaoğlu, 2009, s. 614).

3.3. Suriye ve Baas Partisi

'Baas Partisi, hemen hemen hepsi Batı eğitimi almış ve liderliğini Ortodoks Hristiyan Mişel Eflak'ın (1912-1989) ve Selahaddin Bitar'ın (1911-1980) yaptıkları, Suriyeli bir grup Arap entellektüeli tarafından, Suriye'nin henüz bağımsızlığını kazanmamış olduğu bir tarihte, 1943 yılında Arap Yeniden Diriliş Partisi (al-Ba'th al-Arab, Arab Resurrection) adıyla kuruldu'' (Özkoç, 2008, s. 33).

Milliyetçi ve sol ideolojiyi benimseyen Baas Partisi, amaç olarak; sosyalist sistemle yönetilen, birleşik, laik bir Arap toplumu kurmayı benimsedi. Bu toplumda hangi dinden olursa olsun tüm Arapların eşit olmasını ve tek bir Arap devleti altında birleşmesini amaçladı (Van Dam, 2000, s. 42). Bu amaçlar doğrultusunda Baas'çılar, sosyalist reformları gerçekleştirmek, sosyal farkları azaltmak, mülkiyeti sınırlandırmak ve büyük üretim araçlarını millileştirmek gibi ilkeleri savundular (Atay, 2000, s. 131). Baas Partisi, Suriye'de meydana gelen askeri darbelerin çoğunda rol aldı. 1949'da gerçekleşen yönetim değişikliği ve askeri diktatörlük rejimleri, Suriye'nin 1954'te çoğulcu siyasal hayata geçmesiyle birlikte değişmeye başladı. Bu dönemde yapılan Baas Partisi ise orduyla yakın ilişkiler kurarak iktidara geliş sürecini hızlandırdı (Özkoç, 2008, s. 73).

İsrail devletinin kurulması ve 1956'da Sina Yarımadası'nın İngiltere, Fransa ve İsrail tarafından işgal edilmesiyle birlikte ülkedeki Batı karşıtlığı arttı. Bunun üzerine ülke yönetimi sol bir koalisyonun denetimine girdi ve Sovyetler Birliğine yanaştı. Sol partilerin iktidar olduktan sonra aralarında yaşadıkları rekabet ve çatışmalar nedeniyle Baas Partisi, Nasır liderliğindeki Mısır ile birleşme süreci başlattı ve bu sürecin sonunda, 1958'de Mısır ve Suriye tarafından Birleşik Arap Cumhuriyeti (BAC) kuruldu. Yeni cumhuriyette Mısır'ın Suriyeli politikacıları görevden uzaklaştırması ve Suriye'nin

içişlerine müdahale etmesi üzerine milliyetçi muhalefet güç kazanmaya başladı (Yıldız, 2005, s. 28, Aktaran; Ataman, 2012, s. 9). 1961'de Ayrılıkçı Dönem adıyla bilinen dönemde, Kerim El-Nahlavi liderliğindeki Şamlı Sünni subaylar tarafından yapılan askeri darbe sonrasında Birleşik Arap Cumhuriyeti sona erdi (Van Dam, 2000, s. 60-61). 1962 yılının sonlarına doğru ordu içindeki Nasır yanlıları ile karşıtı gruplar arasındaki çatışmalar şiddetlenince siyasal istikrar sağlanamadı. 1962 Mart'ında Hükümet üzerindeki hakimiyetini güçlendirmek amacıyla El-Nahlavi önderliğinde yeni bir askeri darbe yapılsa da başarısız olundu (Dağ, 2013, s. 30).

1963'te ordu içinde aralarında Baasçıların da bulunduğu subayların gerçekleştirdiği darbe sonunda ayrılıkçı rejim devrildi (Van Dam, 2000, s. 63) ve bu dönemde Baasın etkinliği büyük oranda arttı. General Emin Hafız devlet başkanı, Baas Partisi kurucularından Salahattin Bitar ise başbakan oldu ve bu dönemde Suriye tamamen Baasçıların denetimine girdi (Arı, 2012, s. 142). Baas Partisi Suriye'de iktidar olduktan sonra zirvedeki yerini koruyamadı. Parti içinde iktidar mücadeleleri yeni bir darbeye davetiye çıkardı (Metli, 2000, s. 44-45 ve Lenczowski, 1982, s. 350, Aktaran; Yavuz, 2005, s. 347).

1966'da Salih Cedid ve Hafız Esad öncülüğündeki Baas partisinin radikal kanadı yeni bir darbe gerçekleştirdi. Baas iktidarının radikal evresi olan Neo Baas döneminin başlamasıyla birlikte eski kuşak milliyetçi Baasçılardan, radikal sosyalist Baasçılara doğru bir geçiş yaşandı. Darbeden sonra General Cedid'in denetimi uzun sürmedi (Hopwood,1988, s. 90, Aktaran; Özdağ, 2012, s. 25-26). 1967'de İsrail ile yapılan Altı Gün Savaşları yenilgiyle sonuçlanınca Suriye Baasçıları tekrar bölündü ve 1970'te Savunma Bakanı Hafız Esad önderliğinde bir darbe gerçekleşti. Darbe sonrasında Başbakanlık ve parti sekreterliği görevini üstlenen Hafız Esad, 1971'de yapılan halkoylamasıyla devlet başkanı seçildi. Böylece Hafız Esad, Suriye'de bağımsızlıktan beri devlet başkanlığı görevine getirilen Nusayri kökenli ilk devlet başkanı oldu (Arı, 2012, s. 143).

3.4. Hafız Esad Dönemi

Hafız Esad, 1958-1961 yılları arasındaki BAC döneminde, Nasır'ın Baas'ı kapattığı ve Suriye'yi yönetmeye kalkıştığı bu yıllarda Baas üyeleriyle gizlice bir araya gelerek faaliyetlerini sürdürüyordu. Esad ve arkadaşları, 1961'de Suriye'nin BAC'dan ayrılmasıyla daha rahat bir faaliyet ortamı buldu ve Mart 1963'de darbe gerçekleştirerek Baas'ın iktidara gelmesini sağladı. Baas yönetimi, 1966 yılı itibariyle eski Sünni bürokrasiyi tasfiye ederek yerlerine çoğunluğu Alevilerden oluşan Baas üyelerini yerleştirdi (Arı, 2012, s. 144-145). Bu dönemde Hafız Esad, Sünni olan Emin Hafız'ın yönetimden uzaklaştırılmasını ve 1967'de İsrail ile yapılan Altı Gün Savaşlarının yenilgiyle sonuçlanmasını kendi lehine çevirdi. Ülkedeki durumdan yararlanarak 13 Kasım 1970'de Salah Cedid yönetimine karşı askeri darbe gerçekleştirdi ve iktidarı ele geçirdi.

Hafız Esad, Mart 1971'de kendisine rakip çıkmasının mümkün olmadığı bir ortamda gerçekleştirilen başkanlık seçimlerinde %99 oy alarak Suriye'nin devlet başkanı seçildi. Rejimi güçlendirmek ve potansiyel muhalefeti etkisiz hale getirmek amacıyla 7 Mart 1972'de Ulusal İlerici Cephe'yi (National Progressive Front: NPF) kurdu. Böylece Baas muhalifi partiler de dâhil olmak üzere birçok siyasi partiyi tek çatı altında toplayarak hem ulusal istikrarı sağlamayı hem de tek adam rejiminin istikrarını sağlamayı amaçlıyordu. Müslüman Kardeşler'in adaylarına bile izin verilen Mart 1972'deki belediye seçimleri, 1973'teki anayasa referandumu ve Mart 1973'teki parlamento seçimleri gibi siyasi adımlar, Esad'ın sistemi kendi görüşleri yönünde dönüştürme ve rejimini meşrulaştırma hedeflerinde önemli noktalardı (Dağ, 2013, s. 69-70).

Karmaşık çıkar ilişkileri olan Esad, İktidarını devam ettirebilmek için akraba ve mezhep bağlarından, parti sadakatinden, bürokratik yönetimden yararlandı. Ayrıca Esad'a sadakatle bağlı olan Baas Partisi, Suriye Ordusu ve güçlü bir devlet bürokrasisi bulunuyordu (Özkoç, 2008, s. 164).

Bu dönemde Hafız Esad, geniş bir halk kitlesine hitap edebilmek amacıyla Sünni Müslüman çoğunluğun alt sınıftan gelenlerine özel ilgi göstermiş, Arap olmayan Kürtler, Çerkezler ve Ermenileri de parti kadrolarına kabul etmiştir (Van Dam, 2000, s. 44).

Rejimini Alevi azınlığın elindeki bir diktatörlük görüntüsünden kurtarmak ve Sünni çoğunluğun muhalefetini kontrol altında tutmak amacıyla orduda ve yönetim kademelerinde Sünni Müslümanlardan birçok isme yer vermiştir (Dağ, 2013, s. 71).

Diğer bir taraftan bu meşruiyet çabaları istedikleri gibi sonuçlanmamış, 70'li yıllarda Baas Partisi'ne ve Esad yönetimine karşı artan eleştiriler sonrasında, 1980 yılında güçlü muhalefetler ve örgütlenmeler ortaya çıkmıştır (Özkoç, 2008, s. 194).

Suikastlerle, bildiri ve gösterilerle rejime yüklenen, muhalefetin içinde en etkin olanının Müslüman Kardeşler Örgütü olmasıyla birlikte, entelektüel kesimlerden ve meslek gruplarından oluşan muhalefet hareketleri ve Baas içindeki Sünni gruptan yükselen muhalefet hareketleri de önemlidir. Nusayri olan Hafız Esad'ın Suriye yönetiminde güçlü bir konuma gelmesine tepki gösteren Sünni Müslüman Kardeşler, 31 Mart 1980'de Baas rejimine karşı Hama ve Halep'te ayaklanmalar başlattı (Arı, 2012, s. 150). Örgütün Hafız Esad'ı hedef alan suikast giriminin başarısız olması, Sünni Müslüman ve Nusayri çatışmasını oldukça şiddetlendirdi (Yazıcı, 2012). Olaylar hükümet güçleri tarafından şiddet kullanılarak kanlı bir şekilde bastırıldı. Hükümet tarafından 2 Şubat 1982'de girişilen katliamda, hapishanelerdeki Sünni Müslümanlar, Müslüman Kardeşler üyeleri ve muhalefet olarak düşünülen tüm gruplar olmak üzere yaklaşık 38 bin kişi öldürüldü, birçok kişi de tutuklanarak hapse mahkum edildi (Friedman, 2001, Aktaran; Yazıcı, 2012).

Hama Katliamında yaklaşık 800 bin Suriyeli ülkesini terk etmek zorunda kalmıştır. Katliam sonrasında Müslüman Kardeşler gücünü büyük ölçüde kaybetmiş, ülkedeki örgüt üyeleri ve sempaticianları ya yurt dışına kaçmış ya da ülkedeki siyasi faaliyetlerine son vermiştir (Orhan, 2011, Cilt.3, Sayı. 29, s. 17).

3.5. Beşar Esad Dönemi

Hafız Esad'ın 10 Haziran 2000'de ölümünün üzerine oğlu Beşar Esad, 10 Temmuz 2000'de yapılan referandumda %97 oy alarak Suriye Devlet Başkanı oldu (T.C. Dışişleri Bakanlığı, Suriye'nin Siyasi Görünümü).

Beşar Esad'ın iktidara gelmesiyle birlikte reform ve demokrasinin gerekliliğine vurgu yapması ve çeşitli toplantılar düzenlemesi, reform beklentisindeki aydınları

ümitlendirdi. Bunun üzerine ülkedeki girişimci ve aydın gruplar bir araya gelerek “Sivil Toplumun Canlanması” adı altında örgütlenerek demokrasi, özgürlüklerin genişletilmesi ve ekonomik reform konularında taleplerini dile getirmeye başladı. Esad bu talepleri dikkate aldı ve hemen sonrasında siyasi ve ekonomik gelişmeler yaşanmaya başladı (Orhan, 2005, s. 24, Aktaran; Yazıcı, 2012).

Beşar Esad’ın toplumsal meşruiyetini sağlamak amacıyla özgürlükçü, serbest piyasa yanlısı ve demokratik bir imaj çizdiği bu dönem “Şam Baharı” olarak adlandırılır. Bu dönemde çok sayıda siyasi suçlu serbest bırakıldı, “Ulusal İlerici Cephe” içerisindeki partilere ilk defa devletten bağımsız, kendi gazetelerini çıkarma izni verildi, demokratik toplantı ve gösterilere koşullu da olsa izin verildi ve ülke ekonomisini daha verimli hale getirmek için ekonomik reform programı uygulamaya konuldu. Beşar Esad bu yenilikler sayesinde dış politikada kısa sürede siyasi meşruiyetini sağladı (BBC News, 2001).

Ancak liderliğinin ilk yıllarında demokratik reformlar adına bazı ümit verici adımlar atsa da, birtakım iç ve dış sebeplerden dolayı reformları beklenildiği gibi uygulayamadı ve reform ümitleri birkaç yıl içinde yok oldu. Bunun üzerine farklı beklentileri olan muhalif gruplar (Müslüman Kardeşler, Hıristiyanlar, Kürt milliyetçiler ve sol gruplar) “demokrasi ve daha fazla özgürlük” temelinde rejime karşı ittifak oluşturdular. Bu gruplar demokrasi, ifade özgürlüğü, yeni anayasa ve adil seçim çağrılarını dile getirerek Ekim 2005’te “Şam Deklarasyonu” nu ilan etti (Orhan, 2011, Rapor no. 45, s. 19).

Bunun üzerine Esad rejimi, Şam deklarasyonunu ABD ve İsrail çıkarlarına hizmet eden bir belge olarak değerlendirerek belgeyi imzalayan rejim muhaliflerinin çoğunu hapse mahkum etti. Birçok sivil toplum kuruluşu, televizyon kanalı, radyo istasyonu ve internet sayfası ya yasaklandı ya da kapatıldı (Ulutaş, 2011, s. 90-91).

ABD, 11 Eylül 2001’de meydana gelen terör saldırıları sonrasında Suriye’yi “bölgesel kaynaklı küresel teröre ve kitle imha silahlarına sahip serseri devletler” arasında gösterdi. Suriye’nin kitle imha silahlarına sahip olmasını, kendi ülkesinin güvenliği ve istikrarı açısından tehdit olarak gören ABD, (Athoğlu, 2004, s. 231, Aktaran; Yazıcı, 2012) Suriye’yi kimyasal silah üretmekle, terörist grupları barındırmakla ve 2003’teki Irak operasyonunda Irak’taki direnişçilere destek vermekle suçladı (Ghadry, 2005, Aktaran; Yazıcı, 2012).

Bu yıllarda Suriye üzerindeki dış baskı arttı. Ekim 2003'te Hayfa kentinde yapılan bir intihar saldırısı sonrasında İsrail, saldırıyı üstlenen terör örgütünün Suriye'nin Eyn Seher kampında militan eğitimini ve Suriye'nin buna göz yumup desteklemesini gerekçe göstererek bu kampa yönelik saldırı gerçekleştirdi (Sabah Gazetesi, 2003). Mart 2004'te Kamışlı'da bir futbol maçı sonrasında Araplarla Kürtler arasında çıkan çatışma, Suriye'nin geneline sıçradı ve çok sayıda insanın ölümüyle sonuçlandı (Orhan, Cilt.3, Sayı. 29, 2011, s. 19).

11 Mayıs 2004'te ABD Başkanı George Bush, Suriye'nin terörü desteklemesi nedeniyle ekonomik ambargo uygulama kararı aldı. ABD, Suriye'ye gıda maddeleri ve tıbbi malzemeler haricinde gerçekleşen ihracatın ve iki ülke arasındaki hava yolu trafiğinin tamamen durdurulacağını belirtti (Dağ, 2013, s. 60).

14 Şubat 2005'te Lübnan eski Başbakanı Refik Hariri'nin Beyrut'ta düzenlenen bombalı bir suikast sonucu öldürülmesi, şüpheleri Lübnan'da uzun yıllar askerî varlığını sürdüren Suriye'ye çevirdi. Suriye, bu olay sonrasında siyasi ve ekonomik açıdan uluslararası sistemden dışlandı ve BM Güvenlik Konseyi gözetiminde Lübnan'daki askeri birliklerinin geri çekilmesi yönünde baskıya uğradı. Baskılar sonucu Beşar Esad, 5 Mart'ta parlamentoda yaptığı konuşmada, Lübnan'daki Suriye askerlerinin çekilme işleminin iki aşamalı olarak gerçekleşeceğini belirtti ve 26 Nisan'da Suriye'nin Lübnan'daki 29 yıllık varlığı sona erdi (Miş, 2006, s. 221-226).

3.6. Arap Baharı ve Suriye

Tunuslu meyve satıcısı Muhammed Buazizi, polisler tarafından arabasına el konulması sonucunda 17 Aralık 2010'da kendini yakarak hükümeti protesto etti ve böylece Arap dünyasında peş peşe olaylara yol açan, Arap Baharı olarak adlandırılan süreci başlatmış oldu (Aljazeera Türk, Arap Baharı Ateşin yandığı an, 2015). Birkaç ay içerisinde Tunus, Mısır ve Libya'daki diktatörlüklere karşı demokrasi ve özgürlük talep eden halk ayaklanmaları, Mart 2011'de Suriye'yi de etkilemeye başladı. 17 Mart 2011'de Dera'da başlayan gösterilerin Şam, Halep, Hama, Humus, Lazkiye, Banyas, Deyr-i Zor gibi önemli kentlere yayılmasıyla Beşar Esad, güçlü bir muhalefetle karşı karşıya kaldı (Salık, 2011, s. 26).

Ayaklanmaların Dera’da başlamasının en önemli nedenleri, tüm ülkeyi etkileyen kuraklığa, yolsuzluğa ve büyük bir işsizlik sorununa maruz kalınmasıydı. Rejimin ayaklanmalara baskı ve şiddetle karşılık vermesiyle olaylar iç savaş halini aldı (Süer, 2012, s. 9). Mart ayından itibaren barışçıl gösteri yapanlara ateş açılması sonucu yüzlerce kişi hayatını kaybetti. Esad, rejimin uyguladığı şiddeti meşrulaştırmak amacıyla sivil göstericileri terörist olarak göstermeye çalışıyordu (Salık, 2011, s. 26). Halkla savaşma emrine karşı çıkan binlerce asker ve subay ordudan ayrılarak 27 Temmuz 2011’de Özgür Suriye Ordusu adlı örgütü kurdu (Dağ, 2013, s. 88).

Esad, iki taraf arasındaki çatışmanın şiddetlenmesiyle kendi halkını jetler ve helikopterlerle bombalamaya başladı ve birkaç yıl içinde kimyasal silah ve varil bombaları da kullanarak çatışmanın katliam boyutlarına evrilmesine neden oldu (Taşgın & El Sarraj, 2015, s. 5).

Şam yönetimiyle ilişkileri kötü olan ABD, Esad’ı uyguladığı şiddet sebebiyle kınayarak ekonomik ve siyasi yaptırımlarını daha da ağırlaştırdı. Barak Obama, 18 Ağustos’ta Esad’ın meşruiyetini kaybettiğini belirterek görevden çekilmesi çağrısında bulundu (NTV, 2011). Muhafif gösterilere karşı şiddet uygulayan Başar Esad’a Mayıs ayından itibaren özellikle ekonomik yaptırımlarda bulunan Avrupa Birliği de tutumunu sertleştirdi. Barack Obama’nın Esad’a istifa çağrısından kısa süre sonra AB Dışişleri Yüksek Temsilcisi Catherine Ashton da Esad’ın meşruiyetini yitirdiğini ve istifa etmesi gerektiğini belirtti. Ayrıca 27 AB ülkesinin de Esad’ın sivillere karşı şiddetini kınadığını dile getirdi (Sabah Gazetesi, 2011).

21 Eylül’de Türkiye Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan, Türkiye’nin Suriye ile ilişkilerini askıya aldığını ve yaptırımlara katılacağını açıkladı. Dönemin Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu, 30 Kasım 2011’de Suriye’ye uygulanacak 9 maddelik yaptırım kararlarını (TRT Haber, 2011) açıkladı ¹.

---

¹ Ahmet Davutoğlu’nun 9 maddelik yaptırım kararları;

1- Suriye’de halkıyla barışık meşru bir yönetim işbaşına gelene kadar Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi mekanizmasının askıya alınması.

2- Suriye’de temel liderlik kadrosu mensubu olup, haklarında halka karşı şiddete ve hukuk dışı yöntemlere başvurduklarına dair iddialar bulunan bazı yetkililere seyahat yasağı konulması ve bu kişilerin ülkemizdeki mal varlıklarının dondurulması. Suriye rejiminin kuvvetli destekçisi konumundaki bazı işadamlarına da benzer tedbirlerin getirilmesi.

3- Suriye ordusuna her türlü silah ve askeri malzemenin satış ve tedarikinin durdurulması.

4- Türkiye toprakları, hava sahası ve karasuları kullanılmak suretiyle üçüncü ülkelere Suriye’ye silah ve askeri malzeme transferi yapılmasının uluslararası hukuka uygun olarak engellenmesi.

5- Suriye Merkez Bankası ile ilişkilerin durdurulması.

Arap Birliği'nin 12 Şubat 2012'de Kahire'de yaptığı toplantıda, Güvenlik Konseyi'ne Suriye'ye BM ve Arap Birliği gözetiminde barış gücü gönderme, Suriye muhalefetine siyasi ve ekonomik destek sağlama amacıyla çağrıda bulunuldu (Küçükkeleş, 2012, s. 13). 16 Şubat 2012'de BM Genel Kurulu 12 olumsuz ve 17 çekimser oya karşılık 137 olumlu oyla Arap Birliği'nin çağrısını destekleyerek, Suriye hükümetini kınayan, şiddete son vermeye ve Esad yönetimini istifaya çağırın bir kararı kabul etti (BBC News, 2012)

3 Ağustos 2012'de Genel Kurul'da Suudi Arabistan'ın sunduğu, aralarında Türkiye'nin de olduğu 60 civarında ülkenin desteklediği başka bir karar tasarısı da 12 olumsuz, 31 çekimser ülkeye karşılık 133 ülkenin olumlu oy kullanmasıyla kabul edildi (Arı, 2012, s. 158).

Tüm uluslararası ve bölgesel sonuçlarına rağmen Suriye rejiminin iç savaşı sürdürme konusundaki ısrarı, resmî olmayan rakamlarla bir yıl içinde 30.000'e yakın insanın hayatını kaybetmesine neden oldu. Binlerce insan yaralanırken on binlercesi farklı ülkelere göç ederek mülteci konumuna düştü, daha fazlası da ülke içinde yer değiştirmek zorunda kaldı (Dağ, 2013, s. 88). Ekim 2012'de Türkiye'ye göç edenlerin sayısı ise 100 bini geçmişti (Posta Gazetesi, 2012). Bu sayı Halep saldırısıyla beraber hızla arttı.

2012'de Türkiye-Suriye ilişkilerinde en önemli konulardan biri, Malatya Erhaç askeri havaalanından belli bir görevi yerine getirmek amacıyla havalanan bir F-4 Fantom keşif uçağının 22 Haziran 2012'de Akdeniz'e düşmesiydi. Uçağın Suriye tarafından düşürüldüğü olasılığı üzerinde duruluyordu (Bostan, 2012). Bu olaydan sonra Türkiye, 25 Haziran 2012'de Türk Silahlı Kuvvetleri'nin angajman kurallarını değiştirdiğini açıkladı. Buna göre, Suriye sınırında havada, karada ve denizde görülen bütün askeri unsurların "tehdit" kabul edileceği ve tüm ihlallere karşılık verileceği açıklandı. Ayrıca Başbakan Erdoğan, bundan sonra Suriyeli muhaliflere her türlü desteğin de verileceğini açıkladı.

6- Suriye hükümetinin Türkiye'deki finansal mal varlıklarının dondurulması.

7- Suriye hükümeti ile kredi ilişkilerinin durdurulması.

8- Mevcut işlemler hariç Suriye Ticaret Bankası ile işlemlerin durdurulması.

9- Suriye'deki altyapı projelerinin finansmanı için imzalanan Eximbank kredi anlaşmasının askıya alınması.

2 Ekim 2012’de Suriye tarafından düşen top mermisiyle Şanlıurfa’nın Akçakale ilçesinde 5 Türk vatandaşı hayatını kaybetti. Bunun üzerine Türkiye, saldırıya misliyle karşılık vererek belirlenen hedefleri vurdu (Kardaş, 2014, s. 1).

4. BÖLÜM

TÜRKİYE'DEKİ SURİYELİLERİN HUKUKİ DURUMU VE İMKANLARI

4.1. Yabancıların Türkiye'ye Giriş ve Türkiye'den Çıkış İşlemleri

Yabancılar, 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK)'nda, Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile vatandaşlık bağı bulunmayan kişi olarak tanımlanır. Yabancılar, sınır kapılarından, geçerli pasaport veya pasaport yerine geçen bir belgeyle, belge kontrolünden geçtikten sonra Türkiye'ye giriş veya Türkiye'den çıkış işlemlerini gerçekleştirebilirler.

Yabancıların vize ile ilgili iş ve işlemleri 6458 sayılı YUKK kapsamında yürütülmektedir. Türkiye'de doksan güne kadar kalacak yabancıların, vatandaşı oldukları veya yasal olarak buldukları ülkedeki konsolosluklardan geliş amaçlarını da belirten vize almaları gerekmektedir. Yabancılar, aldıkları vize veya vize muafiyeti ile Türkiye'de her yüz seksen günde doksan günü geçmemek şartıyla kalabilmektedir. Ancak yabancıların vize almış olması, yabancı için Türkiye'ye girişte mutlak hak sağlamaz. Türkiye'de, vizenin veya vize muafiyetinin tanıdığı süreden ya da doksan günden fazla kalacak olan yabancıların ikamet izni almaları gerekmektedir.

Ayrıca, vatandaşı olduğu veya yasal olarak bulunduğu ülkedeki konsolosluklardan çalışma izni alan yabancılar da Türkiye'de kalabilmektedir. YUKK kapsamında, yabancıların aldıkları çalışma izni veya çalışma izni muafiyet belgesi ikamet izni sayılmakta, ayrıca ikamet izni almalarına gerek bulunmamaktadır.

Yabancı ülke diplomatlarına ve ülke menfaatleri göz önünde bulundurulduğunda vize verilmesinde yarar görülen yabancılarla, istisnai olarak Türkiye Cumhuriyeti büyükelçileri tarafından resen vize verilebilir. Bakanlar Kurulu tarafından farklı bir süre belirlenmediği sürece, bu vize ile Türkiye'de en fazla on beş gün kalma hakkı elde edilir.

Vize almadan sınır kapılarına gelen yabancılarla, süresi içinde Türkiye'den ayrılacaklarını belgelemeleri şartıyla, sınır kapılarında istisnai olarak vize verilebilmektedir.

Türkiye'den transit geçecek olan yabancılara, havalimanı transit vizesi şartı getirilmektedir. Havalimanı transit vizeleri, konsolosluklar tarafından, en fazla altı ay içinde kullanılmak üzere verilmektedir (2016 Türkiye Göç Raporu, 2017, s. 29-30).

4.2. İkamet İzni

Hem yabancı kişinin sosyal düzeni hem de Türkiye'nin hukuki düzeni açısından gerekli olan ikamet izni, YUKK'ya göre, Türkiye'de kalmak için verilen izin belgesini ifade etmektedir. Yetkili makamların düzenlediği ikamet izini belgesi yabancıya ülkemizde belirli bir süreliğine ve belirli bir yerde yaşama hakkı sağlamaktadır. Kamusal düzenin sağlanması ve korunması bakımından önem arz eden ikamet izni; yabancının talepte bulunması, istenilen evraklarla başvurusu ve talepte bulunduğu ikamet izni türünde şartları taşıması durumunda düzenlenmektedir.

YUKK ile ülkemizde ikamet edecek yabancıların başvuruları, vatandaşı olduğu ya da yasal olarak bulunduğu ülkedeki konsolosluklardan yapılır. Ancak, Kanunun yabancılar açısından bilinirliğinin artırılması ve yurt dışı teşkilatımızın oluşturulması sürecinde ikamet izni başvuruları yurt içerisinde alınmaktadır. Kanuna göre, ikamet izni başvuruları en geç doksan gün içinde sonuçlandırılmaktadır.

Kanunun 30. maddesine göre, kısa dönem ikamet izni, aile ikamet izni, öğrenci ikamet izni, uzun dönem ikamet izni, insani ikamet izni ve insan ticareti mağduru ikamet izni olmak üzere altı çeşit ikamet izni bulunmaktadır (2016 Türkiye Göç Raporu, 2017, s. 37).

2017 yılında Türkiye'de geçici koruma kapsamında bulunan Suriyeli sayısı 3.424.237'dir. Aynı yıl içerisinde Türkiye'de ikamet izni ile 65.348 Suriyeli göçmenin bulunduğu belirtilmiştir. (T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, İkamet İzinleri, 2018)

4.2.1. Kısa Dönem İkamet İzni

Kısa dönem ikamet izni; gerekli şartları taşıyan yabancılara, her defasında en fazla birer yıllık sürelerle verilir.

Kısa dönem ikamet izni alınabilecek durumlara bakıldığında:

‘a. Bilimsel araştırma amacıyla gelecek olan yabancılar, b. Türkiye’de taşınmaz malı bulunan yabancılar, c. Ticari bağlantı veya iş kuracak olan yabancılar, d. Hizmet içi eğitim programına katılacak olan yabancılar, e. Türkiye Cumhuriyeti’nin taraf olduğu anlaşmalar ya da öğrenci değişim programları çerçevesinde eğitim veya benzeri amaçlarla gelecek olan yabancılar, f. turizm amaçlı kalacak yabancılar, g. Kamu sağlığına tehdit olarak nitelendirilen hastalıklardan birini taşımamak kaydıyla tedavi göreceği olan yabancılar, h. Adli veya idari makamların talep veya kararlarına bağlı olarak Türkiye’de kalması gereken yabancılar, i. Aile ikamet izni şartlarını kaybetmesi durumunda kısa dönem ikamet iznine geçirilecek olan yabancılar, j. Türkçe öğrenme kurslarına katılacak olan yabancılar (Bu yabancılara en fazla iki defa ikamet izni verilebilir), k. Kamu kurumları aracılığıyla Türkiye’de eğitim, araştırma, staj ve kurslara katılacak olan yabancılar, l. Türkiye’de yükseköğrenimini tamamlayanlardan mezuniyet tarihinden itibaren altı ay içinde müracaat edenler’’ kısa dönem izninden yararlanabilmektedir (T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2015, s. 19).

2017 yılında kısa dönem ikamet izni ile Türkiye’de bulunan Suriyeli sayısı 49.983’tür (T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, İkamet İzinleri, 2018).

4.2.2. Aile İkamet İzni

Aile ikamet izni, ülkemizde bulunan destekleyicinin (Türk vatandaşlarının 5901 sayılı kanununun 28. Maddesi kapsamında olanların, ikamet izni sahiplerinin, mültecilerin ve ikincil koruma statüsü sahiplerinin) yabancı eşine, kendisinin veya eşinin ergin olmayan ya da ergin olup bakıma muhtaç olan çocuğuna verilir.

Aile ikamet izninden yararlanmak için; ülkemizdeki söz konusu destekleyicinin tüm aile fertlerini kapsayan geçerli sağlık sigortasının olması, fert başına asgari ücretin üçte birinden az olmamak kaydıyla aylık gelire sahip olması, son beş yıl içinde aile düzenine karşı suç işlememiş olduğunu adli sicil kaydıyla belgelemesi, en az bir yıl Türkiye’de ikamet etmiş olması ve adres kayıt sistemine kayıtlı olması gerekmektedir.

Destekleyicinin birden fazla eşi varsa eşlerden birine, çocuklarının ise hepsine aile ikamet izni verilebilmektedir (Türk Kızılayı, 2017, s. 6)

2017 yılında aile ikamet izni ile Türkiye’de bulunan Suriyeli sayısı 41.73’tür (T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, İkamet İzinleri, 2018).

4.2.3. Öğrenci İkamet İzni

Öğrenci ikamet izinleri ülkemizde her seviyede eğitim gören yabancı öğrencilere verilmektedir.

İlk ve ortaöğretim seviyesinde verilecek ikamet izinleri, Kanunun 39. maddesindeki şartların yerine getirilmesi koşuluyla, öğrenime başlayacakları tarihten bir sonraki eğitim-öğretim yılının başlangıcına kadar birer yıllık süreyle verilmektedir. Lisans, yüksek lisans, doktora, TUS ve DUS seviyelerinde eğitim görecekt öğrencilere mevzuat yönünden bir engel bulunmaması ve öğrenci tarafından aksi talep edilmedikçe eğitim süresinin tamamını kapsayacak şekilde öğrenci ikamet izni verilmektedir.

AB Eğitim ve Gençlik Programları (Erasmus, vs.) kapsamında öğrenim ya da staj amacıyla ülkemize gelen yabancı öğrencilere “Öğrenci İkamet İzni”; diğer öğrencilere ise “Kısa Dönem İkamet İzni” verilmektedir (Türk Kızılayı, 2017, s. 7-8).

2017 yılında öğrenci ikamet izni ile Türkiye’de bulunan Suriyeli sayısı 3.608’dir (T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, İkamet İzinleri, 2018).

4.2.4. Uzun Dönem İkamet İzni

Uzun dönem ikamet izni; Türkiye’de kesintisiz sekiz yıl yaşamış, son üç yılda herhangi bir sosyal yardım almamış, yeterli ve düzenli geçim kaynağına ve geçerli sağlık sigortasına sahip olan, kamu düzeni ve güvenliği açısından tehdit oluşturmayan yabancılara verilmektedir.

“Uzun dönem ikamet iznine sahip yabancılar; askerlik yapma yükümlülüğü, seçme ve seçilme, kamu görevlerine girme ve muaf olarak araç ithal etme ve özel kanundaki düzenlemeler hariç sosyal güvenliğe ilişkin hakları saklı kalmak kaydıyla Türk vatandaşlarına tanınan haklardan yararlanabilirler”
(Türk Kızılayı, 2017, s. 8).

4.2.5. İnsani İkamet İzni

İnsani ikamet izni Bakanlığın onayını almak ve en fazla birer yıllık sürelerle olmak koşuluyla valilikler tarafından verilmekte ve uzatılabilmektedir. İnsani ikamet izinlerinde diğer ikamet izinlerinin verilmesindeki şartlar aranmamaktadır.

İnsani ikamet izni şu durumlarda düzenlenmektedir:

‘‘a. Çocuğun yüksek yararının söz konusu olduğu durumlar, b. Haklarında sınır dışı etme veya Türkiye’ye giriş yasağı kararı alındığı halde, yabancının Türkiye’den çıkışının yaptırılamadığı ya da Türkiye’den ayrılmasının makul veya mümkün görülmediği durumlar, c. Yabancının sınır dışı edilmesinin mümkün olmadığı durumlar (Kanununun 55. Maddesinde düzenlenmektedir.), d. Başvuru sahibinin ilk iltica ülkesi veya güvenli üçüncü ülkeye geri gönderilmesi işlemlerinin devamı süreci, e. Acil nedenlerden dolayı veya ülke menfaatlerinin korunması ile kamu düzeni ve kamu güvenliği açısından Türkiye’ye girişine ve Türkiye’de kalmasına izin verilmesi gereken yabancuların, ikamet izni verilmesine engel teşkil eden durumları sebebiyle diğer ikamet izinlerinden birini alma imkânı bulunmadığı durumlar, f. Olağanüstü durumlar’’ (Türk Kızılayı, 2017, s. 9).

4.2.6. İnsan Ticareti Mağduru İkamet İzni

İnsan ticareti mağduru olduğu veya olabileceği yönünde kuvvetli şüphe bulunan yabancılara, valilikler tarafından otuz gün süreli ikamet izni düzenlenmektedir. İnsan Ticareti Mağduru İkamet İzninin verilmesinde diğer ikamet izinlerinde aranan şartlar aranmamaktadır.

Verilen insan ticareti mağduru ikamet izinleri en fazla altışar aylık sürelerle uzatılabilir ancak bu süreler toplam üç yılı geçemez.

Yabancuların kendi girişimleriyle suçun failleriyle yeniden bağ kurduklarının belirlenmesi, yabancının mağdur olmadığına anlaşılması durumlarında İnsan Ticareti Mağduru ikamet izinleri iptal edilmektedir (Türk Kızılayı, 2017, s. 9).

4.3. Çalışma İzinleri

‘‘...Yabancılara verilen çalışma izinleriyle ilgili iş ve işlemlerin çoğunluğu 4817 sayılı Kanun çerçevesinde yürütülmektedir. 6458 sayılı YUKK’un 27. maddesinde geçerli çalışma izni ile 27/2/2003 tarihli ve 4817 sayılı Yabancuların Çalışma İzinleri Hakkında Kanununun 10. maddesine istinaden verilen Çalışma İzni Muafiyet Teyit Belgesinin ikamet izni yerine geçerli sayılacağı ve çalışma izni verilecek yabancuların Türkiye’ye girişine izin verilmeyecek yabancılar kapsamında olmaması şartı aranacağı düzenlenmiştir.’’ (2016 Türkiye Göç Raporu, 2017, s. 49).

Yabancuların Türkiye’de çalışmak üzere aldıkları çalışma izni belgesinin ikamet izni yerine geçmesi konusunda düzenleme yapılmış, Türkiye’deki yabancuların ve

işverenlerin bürokratik işlemleri önemli ölçüde azaltılmıştır. Türkiye'deki yabancı öğrencilere öğrenimleri sırasında çalışma hakkı tanınmıştır. Bu kapsamda ön lisans ve lisans öğrencileri haftada 24 saat, yüksek lisans ve doktora öğrencileri ise öğrenimlerini başarılı bir şekilde sürdürmek kaydıyla sınırsız çalışma imkânına sahip olmaktadır. Ayrıca Türkiye'de öğrenimlerini tamamlayan yabancı öğrencilere 1 yıllık daha ikamet izni alabilme hakkı verilmektedir. Bu da, nitelikli işgücü yaratabilecek olan yabancıların Türkiye'de kalabilmelerinin önünü açmaktadır (T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2015, s. 20).

2017 yılında çalışma izni ile Türkiye'de bulunan Suriyeli sayısı 7.289'dur (T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, İkamet İzinleri, 2018).

4.4. Düzensiz Göç

Düzensiz göç; bir ülkeye yasadışı yollardan giriş yapmak, bir ülkede yasadışı şekilde konaklamak ya da bir ülkeye yasal olarak giriş yapıp, yasal süre içerisinde ülkeyi terk etmemek anlamına gelmektedir.

Türk Ceza Kanunu'nun 79. maddesine göre;

“Doğrudan, doğruya veya dolaylı olarak maddi menfaat elde etmek maksadıyla, yasal olmayan yollardan bir yabancıyı ülkeye sokulmasına veya ülkede kalmasına imkân sağlanması ile birlikte Türk vatandaşlarının ya da yabancıların yurt dışına çıkmasına imkân sağlanması” (Türk Kızılayı, 2017, s. 11) şekillerinde gerçekleşen bir suçtur.

Ülkemiz, coğrafi konumu gereği ve çevre ülkelerdeki siyasi, sosyal ve ekonomik sıkıntılar nedeniyle hem hedef ülke konumunda hem de yabancıların Avrupa ülkelerine ulaşımında bir köprü vazifesi görmesi sebebiyle transit ülke konumundadır. Türkiye'nin uzun kara ve deniz sınırlarına sahip olması ve çok sayıda sınır komşusunun bulunduğu bir konumda yer alması, göç alanındaki potansiyelini göstermektedir.

Ülkemiz, düzensiz göçe karşı kesin tavrını ortaya koymakta ve ülkemizde yasa dışı bulunan yabancıları ülkeden çıkarmak için etkin ve kararlı biçimde çalışmalar yürütmektedir. Ülkemizde düzensiz göç ile ilgili faaliyetler; Göç İdaresi Genel Müdürlüğü koordinesinde, Kara Kuvvetleri Komutanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı, Sahil Güvenlik Komutanlığı ve ilgili kurumlar ile iş birliği halinde yürütülmektedir (2016 Türkiye Göç Raporu, 2017, s. 56).

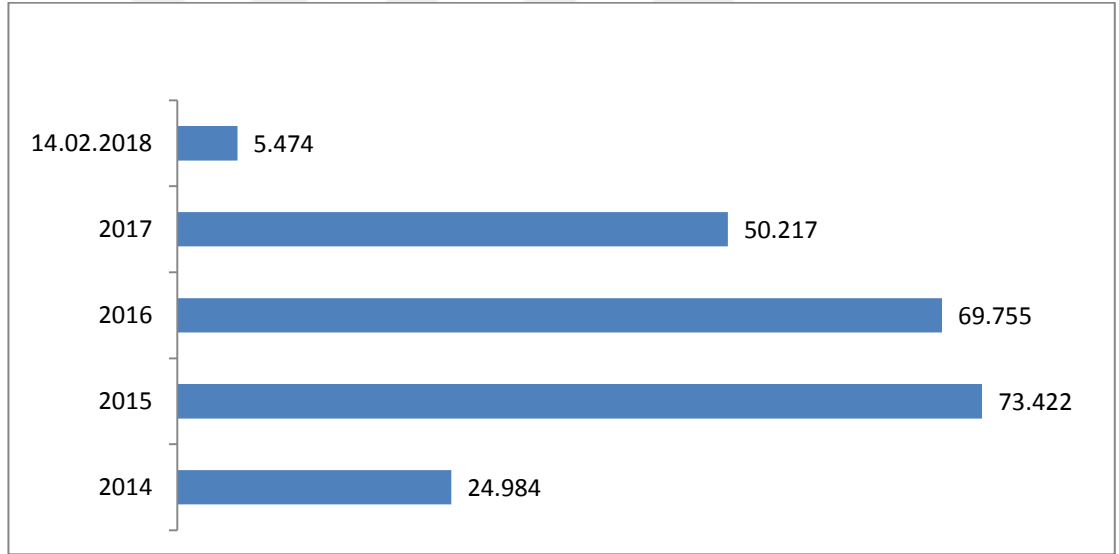
4.4.1. Düzensiz Göçmen

‘‘Yasal düzenlemelere aykırı olarak Türkiye’ye giren, sınır ihlalleri yapan, ikamet veya çalışma izni olmaksızın ya da geçerli ikamet izinlerinin süresi bittiği halde süresi uzatılmaksızın Türkiye’de ikamet eden veya çalışan yabancılar düzensiz göçmen olarak değerlendirilmektedir.’’ (2016 Türkiye Göç Raporu, 2017, s. 29).

Son dönemlerde Ege Denizi ve Akdeniz üzerinden Avrupa ülkelerine ulaşmak amacıyla kayak, kiralık tekne ve şişme botlar kullanan göçmenler, göç rotası üzerinde Sahil Güvenlik Komutanlığı ekipleri tarafından yakalanıp kurtarılmaktadır (Türk Kızılayı, 2017, s. 11)

2018 yılının henüz 2. ayında ülkemizde yakalanan Suriyeli düzensiz göçmen sayısı 5.474’tür (Grafik 4.1).

Grafik 4.1: Yıllara Göre Yakalanan Suriyeli Düzensiz Göçmen Sayısı

Kaynak. (T.C İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, Düzensiz Göç, 2018)

4.4.2. Göçmen Kaçakçılığı

İnsanların iyi koşullar altında hayat sürdürme, iş bulma veya yaşadıkları ülkedeki siyasi, ekonomik ve sosyal istikrarsızlıklar gibi nedenlerden dolayı göç etme arzusu veya zorunlulukları sonucunda, buldukları ülkeden yasa dışı yollarla başka ülkelere gitme veya götürülmeleri göçmen kaçakçılığı olarak tanımlanmaktadır.

TCK'ya göre göçmen kaçakçılığının suçu; ‘‘doğrudan maddi menfaat sağlamak üzere, yabancı uyrukluları veya yurtsuzları Türkiye’ye sokmak veya Türkiye’de sürekli oturmalarına izin verilmemiş kişilerin yasal olmayan yollardan yurda sokulması veya yurttan çıkarılmasıdır.’’ Yasaya göre kaçaklar, suç çetelerinin eline düşmüş mağdurlar olarak kabul edilmekte ve suçlu sayılmamaktadır. Suçun failleri; kaçakçılığı planlayan, uygulayan, sahte kimlik ve pasaport düzenleyen ve örgütleyen kişiler olarak tanımlanmakta (Türk Kızılayı, 2017, s. 13), 3 yıldan 8 yıla kadar hapis ve onbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılmaktadır. (Türk Ceza Kanunu madde 79(1))

4.5. Sınır Dışı Edilme

Düzensiz göç kapsamında değerlendirilen yabancılar sınır dışı edilmektedir. Sınır dışı etme kararıyla yabancılar, menşe ülkesine veya transit gideceği ülkeye ya da üçüncü bir ülkeye sınır dışı edilebilmektedir. 56. madde kapsamına giren yabancılara ‘‘Çıkış İzin Belgesi’’ düzenlenmekte ve yabancılar terke davet edilmektedir. 57. madde kapsamına giren yabancılara ise idari gözetim uygulanmaktadır.

Sınır dışı edilecek yabancılar seyahat masraflarını kendileri karşılamaktadır. Bunun mümkün olmaması halinde Genel Müdürlük, masrafların eksik kalan kısmını veya tamamını kendi bütçesinden karşılamaktadır. Sınır dışı edilecek yabancılar kolluk birimleri tarafından sınır kapılarına götürülüp çıkışları sağlanmaktadır (2016 Türkiye Göç Raporu, 2017, s. 63).

4.6. Geri Gönderme Merkezleri (GGM)

Geri Gönderme Merkezleri, ülke sınırlarında yakalanan yasadışı göçmenlerin veya yasal olarak ülkede kalmaları sorunlu hale gelen yabancıların, sınır dışı edilene kadar tutuldukları yerlerdir. Türkiye’de İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından işletilen hâlihazırda 20 geri gönderme merkezi bulunmaktadır (Türk Kızılayı, 2017, s. 14).

‘‘Hakkında sınır dışı etme kararı alınan yabancılardan; kaçma ve kaybolma riski bulunan, Türkiye’ye giriş veya çıkış kurallarını ihlal eden, sahte ya da asılsız belge kullanan, kabul edilebilir bir mazereti olmaksızın Türkiye’den çıkmaları için tanınan sürede çıkmayan, kamu düzeni, kamu güvenliği veya kamu sağlığı açısından tehdit oluşturanlar hakkında valilik tarafından idari gözetim kararı alınır. Hakkında idari gözetim kararı alınan yabancılar, kırk

sekiz saatlik süre içerisinde geri gönderme merkezine götürülmekte ve seyahat belgeleri yoksa temini sağlanmaktadır.” (2016 Türkiye Göç Raporu, 2017, s. 64).

4.7. Gönüllü Geri Dönüşler

Gönüllü Geri Dönüş; Ülkesini terk etmek zorunda kalmış yabancıların, ülkelerini terk etmesine neden olan durumun düzelmesi ya da mevcut durum sürdüğü halde kişinin kendi rızası ile ülkesine geri dönmek istemesi üzerine başlatılan sürece denmektedir. Yetişkin kişiler kendi iradeleri ile 18 yaşından küçük kişiler ise ebeveyn ya da birinci derece yakınları, yoksa kayyum atanması ile gönüllü geri dönüş talebinde bulunabilirler.

Türkiye’de özellikle ülkelere gönüllü geri dönüş yapmak isteyen Suriyeli yabancılar için Türkçe ve Arapça dillerinde gönüllü geri dönüş formu düzenlenmiştir. Gönüllü geri dönüş formunda ilgili yabancıнын gönüllü olduğuna dair imzası ile birlikte işlemleri yürüten kamu görevlisinin, tercüman ve BMMYK yetkilisinin imzası olmalıdır. BMMYK yetkilisinin bulunmaması halinde gönüllü geri dönüş formunu Türk Kızılayı yetkilileri, bunun mümkün olmadığı durumlarda ise sivil toplum kuruluşu temsilcisi veya valilik insan hakları ve eşitlik birimindeki görevliler imzalamaktadır. Gönüllü geri dönüş yapan Suriyelilerin ülkelere giriş yapmalarıyla beraber geçici korumaları sona erdirilir ve kayıt sistemindeki bilgileri güncellenir (Türk Kızılayı, 2017, s. 18)

4.8. Uluslararası Koruma

“Devletlerin vatandaşlarını korumamaları ya da koruyamamaları sonucu uluslararası koruma talepleri ve ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Uluslararası koruma niteliği gereği, vatandaşlığın getirdiği bir koruma yerine bunu ikame eden bir koruma biçimi olarak mülteci ve sığınmacıların güvenlik altına alınmalarının sağlanması olarak tanımlanabilir. Uluslararası hukuk çerçevesinde bütün devletlerin sığınma arayan bireylere uluslararası koruma sağlama yükümlülüğü bulunmaktadır.” (2016 Türkiye Göç Raporu, 2017, s. 69).

Türkiye’nin de hazırlanmasında yer aldığı 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Cenevre Sözleşmesi (1951 Cenevre Sözleşmesi) uluslararası mülteci hukukunun temel belgesi olarak kabul edilmektedir.

Türkiye “1951 Tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesi”ni, 29 Ağustos 1961 tarihinde 359 sayılı Kanunla Türkiye Büyük Millet

Meclisinde onaylayarak kabul etmiştir. 1951 Cenevre Sözleşmesi'ne göre Türkiye, içerisinde bulunduğu bölgeyi göz önünde bulundurarak, mülteciliğin belirlenmesi yönünden öngörülen seçme hakkını kullanarak yalnızca Avrupa'dan Türkiye'ye gelerek uluslararası koruma talep eden yabancıları mülteci olarak kabul edeceğini belirtmiştir.

Türkiye, "1967 tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne Dair Ek Protokol"ü de (New York Protokolü) aynı şartla 1 Temmuz 1968'de onaylamıştır.

Ayrıca Türkiye, bölgede meydana gelen sıcak gelişmeleri ve bunun sonucunda oluşan insan hakları ihlallerini göz önünde bulundurarak 11 Nisan 2013 tarihinde 6458 sayılı "Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu"nu yasalaştırmıştır.

Söz konusu Kanun ile ülkemizden uluslararası koruma başvurusunda bulunan yabancılardan; Avrupa'dan gelenler mülteci statüsünde kabul edilmekte, Avrupa dışından gelen yabancılar ise üçüncü bir ülkeye yerleştirilinceye kadar uluslararası korumaya alınarak şartlı mülteci statüsünde kabul edilmektedir. Ancak böyle ikili tanımlama yapılmasına rağmen tüm başvuru sahibi yabancıların talepleri, uluslararası koruma usulleri açısından hiçbir ayırım gözetilmeksizin, 1951 Cenevre Sözleşmesi, 1967 tarihli Protokol ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu çerçevesinde yürütülmektedir.

6458 sayılı Kanuna göre Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından, Türkiye'den uluslararası koruma talebinde bulunan yabancıların taleplerinin olumlu değerlendirilmesinin ardından mülteci, şartlı mülteci ve ikincil koruma statüsü verilmektedir.

"Suriye'de yaşanan iç karışıklıktan dolayı ülkemize koruma amaçlı gelen Suriyeli yabancılar uluslararası koruma başvurularının bireysel olarak değerlendirme imkânı olmadığından geçici koruma kapsamına alınmıştır. Bu sebeple uluslararası koruma başvuru istatistiklerinde bu durum yansıtılmamıştır." (2016 Türkiye Göç Raporu, 2017, s. 69-70).

4.9. Geçici Koruma

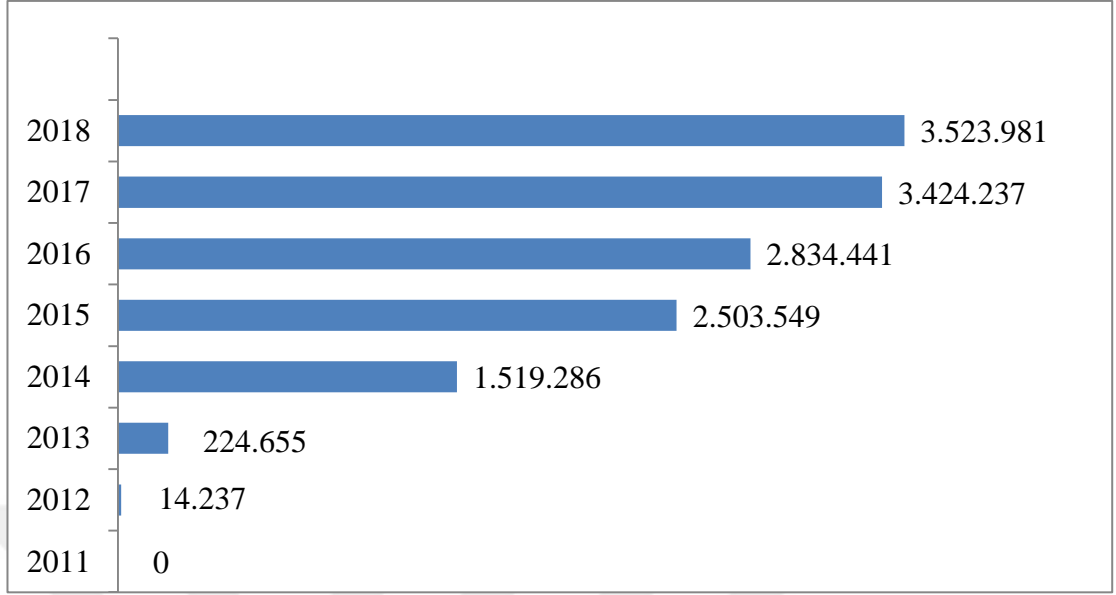
“Geçici koruma, devletlerin geri göndermeme yükümlülükleri çerçevesinde, kitleler halinde ülke sınırlarına ulaşan kişilere bireysel statü belirleme işlemleriyle vakit kaybetmeden, belirli haklar sağlamayı hedefleyen pratik ve tamamlayıcı bir çözüm yoludur.” (Jastram, 2001: 127, Çiçekli, 2013: 36, Aktaran; T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2015, s. 26). Kitlesel akın durumlarında sağlanacak “Geçici Koruma” sistemi, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ile kanuni dayanak kazanan, Bakanlar Kurulu kararı ile yürütülen acil ve geçici bir koruma tedbiridir (T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2015).

11 Nisan 2014 tarihinde tüm hükümleriyle birlikte yürürlüğe giren 6458 sayılı YUKK'nun 91. maddesi, geçici korumanın esaslarını belirlemektedir. Söz konusu kanuna göre, ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara geçici koruma sağlanabilir. Bu kişilerle ilgili işlemler Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılacak yönetmelikle belirlenmektedir.

Suriyelileri de kapsamına alan Geçici Koruma Yönetmeliği, 22 Ekim 2014 tarihinde ve 29153 sayılı Resmi Gazete’ de yayımlanarak yürürlüğe girmiş olup, kapsamı altındaki kişilerin hak ve yükümlülüklerini, kayıt sürecini, ülkede kalışlarıyla ilgili kriterleri, kişilerin haklarına getirilebilecek kısıtlamaları düzenlenmektedir. Yönetmelik kapsamında değerlendirilen kişilere, başta sağlık, eğitim, iş piyasasına erişim, sosyal yardım ve hizmetler ile tercümanlık hizmetleri, yaşadıkları şehirlerde olanaklar dâhilinde sağlanabilmektedir. Türkiye Suriyeli göçmenleri geçici koruma statüsü kapsamında değerlendirmekte, onların temel hizmetlere erişimlerini sağlamakta ve geri gönderilmekten korumaktadır (2016 Türkiye Göç Raporu, 2017, s. 75).

Suriye’de yaşanan krizin şiddetlenmesiyle beraber milyonlarca Suriyeli, uluslararası sınırları aşarak ülkelerinden kaçmıştır ve böylece sınır bölgemizde kitlesel bir göç akını meydana gelmiştir. Suriye içinde yerinden edilmiş kişi sayısı 07.12.2017 itibariyle 6,1 milyondur (BM Mülteci Örgütü, 2017).

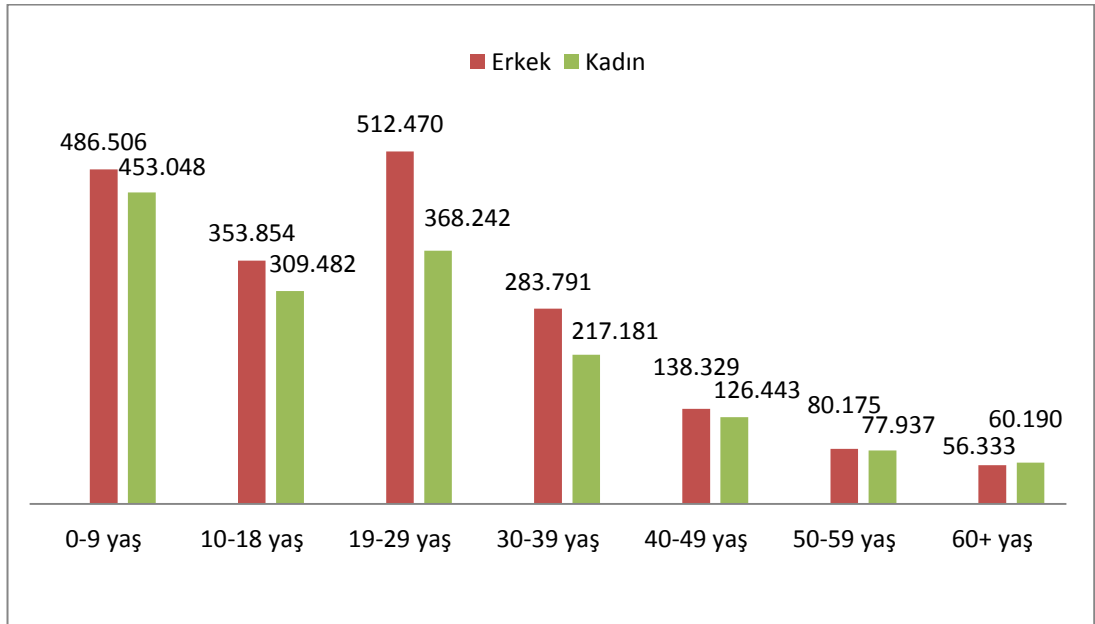
Grafik 4.2: Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler

Kaynak. (T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, Geçici Koruma, 2018)

15.2.2018 tarihi itibarıyla geçici koruma altına alınan Suriyeli vatandaşların sayısı 3.523.981'dir (Grafik 4.2).

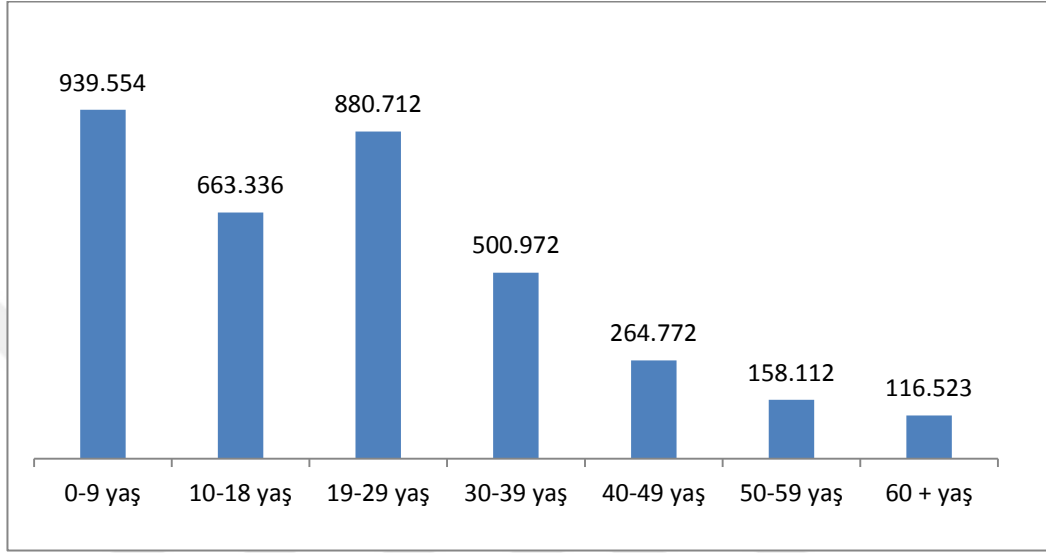
Grafik 4.3: Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin Yaş ve Cinsiyet Dağılımı

Kaynak. (T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, Geçici Koruma, 2018)

15.02.2018 itibariyle kayıt altına alınan Suriyelilerin cinsiyetlere göre dağılımları grafik 4.3'te incelendiğinde; 1.911.458 Suriyelinin erkek, 1.612.523 Suriyelinin kadın olduğu görülmektedir.

Grafik 4.4: Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin Yaşlarına Göre Toplam Sayıları

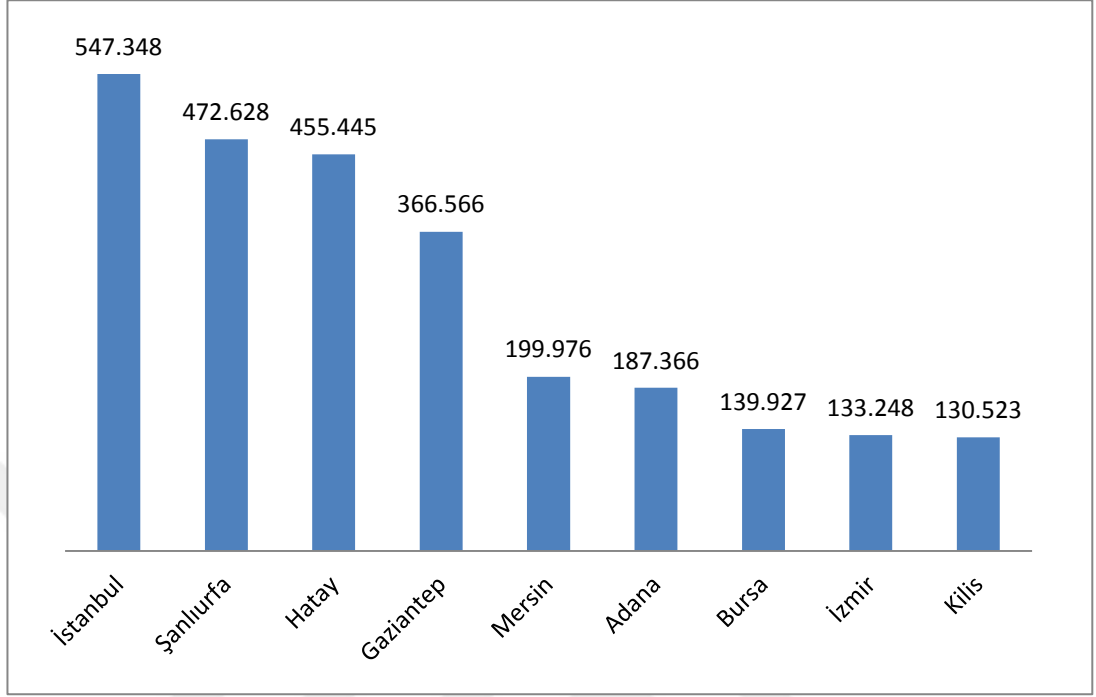
Kaynak. (T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, Geçici Koruma, 2018)

15.02.2018 itibariyle geçici koruma altına alınan Suriyelilerin yaşlarına göre toplam sayılarını grafik 4.4'te incelendiğinde; 0-9 yaş grubunda 939.554, 10-18 yaş grubunda 663.336, 19-29 yaş grubunda 880.712, 30-39 yaş grubunda 500.972, 40-49 yaş grubunda 264.772, 50-59 yaş grubunda 158.112, 60 ve üzeri yaş grubunda 116.523 Suriyelinin olduğu görülmektedir.

7 yıl önce ülkelerinden ayrılmak zorunda kalan ve ülkemizde geçici koruma statüsünde bulunan Suriyelilerin birçoğunun, zor şartlara maruz kalmasına ve geleceklerinin belirsizliğine rağmen, ülkemizde yüksek doğum oranına sahip oldukları görülmektedir. Bu durum, 0-9 yaş aralığındaki Suriyeli sayısından anlaşılmaktadır. Yaptığımız araştırmaya göre bu durumun en büyük nedenlerinden birinin aile ve çevre baskısı olduğu görülmüştür. Çok sayıda çocuğa sahip olmak, aile ve çevrelerinde itibarlarının ve yetkinliklerinin kanıtlanması anlamına gelmektedir.

8 Ağustos 2017 kayıtlarına göre 224.750 Suriyeli bebek Türk topraklarında dünyaya gelmiştir (AFAD, 2017).

Grafik 4.5: Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin İlk 10 İle Göre Sıralaması

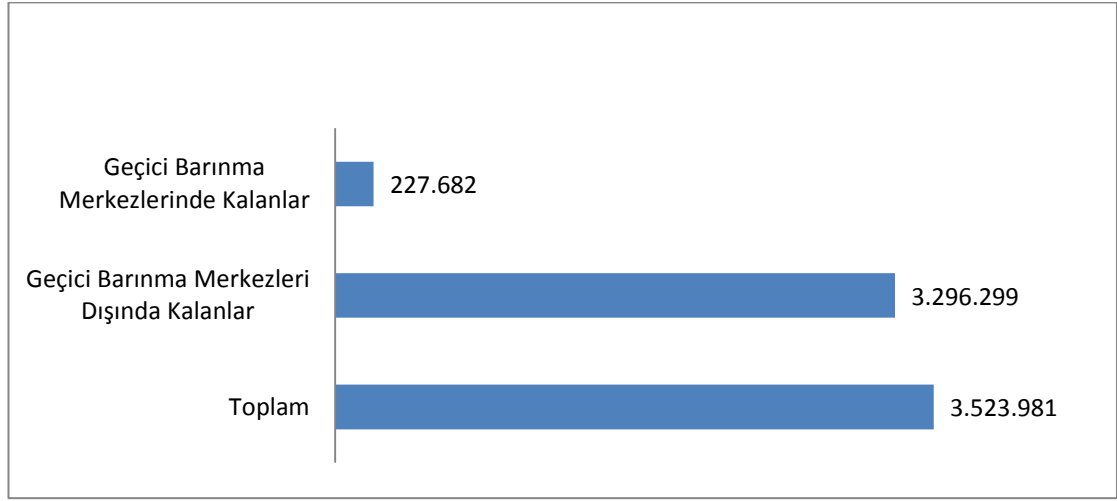
Kaynak. (T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, Geçici Koruma, 2018)

2018 yılı itibariyle kayıt altına alınan Suriyeli yabancıların illere göre dağılımları grafik 4.5'te incelendiğinde; en fazla Suriyelinin İstanbul'da yaşadığı (547.348) görülmektedir

Türkiye, 3.5 milyondan fazla kayıtlı Suriyeli mülteciye ev sahipliği yapmaktadır. Ülkedeki Suriyeli mültecilerin büyük çoğunluğu kentsel alanlarda yaşamakta olup 260.000'den fazlasına hükümet tarafından yönetilen 22 mülteci kampında konaklama imkanı sağlanmaktadır. (BM Mülteci Örgütü, 2017)

Grafik 4.6'da 15.2.2018 itibariyle geçici barınma merkezlerinde ve geçici barınma merkezleri dışında kalan Suriyeli sayıları verilmiştir.

Grafik 4.6: Geçici Barınma Merkezleri İçinde ve Dışında Kalan Suriyeliler

Kaynak. (T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, Geçici Koruma, 2018)

4.9.1. Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin Sağlık İmkanları

Türkiye’de geçici koruma kapsamında bulunan Suriyeliler, kayıtlı oldukları yerde geçerli olmak üzere 5510 sayılı “Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu”na göre Genel Sağlık Sigortası (GSS) kapsamına alınmışlardır (Tükel, Ateş Tarlan, Küey, Erdoğan, & Terzi, 2017).

Suriyelilere 29.04.2011 tarihi itibariyle sunulan sağlık hizmetleri, GBM içinde ve dışında olmak üzere, Sağlık Bakanlığının kontrolü ve sorumluluğunda yürütülmektedir. Halihazırda bu hizmetler, Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) tarafından yayımlanan 2015/8 sayılı Genelge ve Sağlık Bakanlığı tarafından yayımlanan 04.11.2015 tarihli ve 9648 sayılı “Geçici Koruma Altına Alınanlara Verilecek Sağlık Hizmetlerine Dair Esaslar” yönergesi çerçevesinde yürütülmektedir (2016 Türkiye Göç Raporu, 2017, s. 82).

Geçici Koruma Yönetmeliği’nde Suriyelilerin yararlanabileceği sağlık hizmetleri yer almaktadır. “Geçici koruma kimlik belgesi”ne sahip tüm Suriyelilerin (Geçici koruma yönetmeliği m.22), barınma merkezlerinde ve ülke çapındaki kamu hastanelerinde ücretsiz muayene ve tedavi hakları bulunmaktadır (Uzun, 2015, s. 115). Suriyeliler kendilerine verilen kimliklerle aile hekimlerine kayıt yaptırarak birinci basamak sağlık hizmetlerine (temel ve acil sağlık hizmetleri) doğrudan ulaşma hakkına sahiptirler (Tükel ve Diğerleri, 2017). Sağlık Bakanlığı tarafından birinci basamak

koruyucu, tanı ve tedavi edici sağlık hizmetleri kapsamında; ayakta tanı ve tedavi hizmetleri, bağışıklama hizmetleri, bulaşıcı hastalık ve salgın ile mücadele hizmetleri, tüberkülozla mücadele hizmetleri, çevre sağlığı hizmetleri, kadın ve üreme sağlığı hizmetleri, çocuk ve ergen sağlığı hizmetleri sağlanmaktadır. Geçici barınma merkezlerinde bu hizmetlerin sunumunu toplum sağlığı merkezi personeli gerçekleştirmekte, geçici barınma merkezleri dışındakilere ise başvurdukları aile ya da toplum sağlığı merkezi personeli gerçekleştirmektedir (2016 Türkiye Göç Raporu, 2017, s. 82). İkinci basamak sağlık hizmetlerine (çoğunlukla hastanede yatırılmayı içeren tedavi ve bakım hizmetleri) ise GSS kapsamında ulaşabilmektedirler. Türkiye'deki Suriyeliler üniversite hastaneleri ve özel sağlık kuruluşlarından ancak ikinci basamak sağlık hizmetleri tarafından sevk edildiklerinde, masraflarının ikinci basamak sağlık kuruluşu tarafından karşılanması koşuluyla yararlanabilmektedirler (Tükel ve Diğerleri, 2017). Özel ihtiyaç sahibi Suriyelilere sağlık, hizmetleri, psiko-sosyal destek, rehabilitasyon gibi hizmetler ücretsiz ve öncelikli olarak sunulmaktadır. (m.48) (Uzun, 2015, s. 115).

Yaşlılar, uzuv kaybı nedeniyle protez kullanmak zorunda olan engelliler gibi dezavantajlı gruplar nitelikli sağlık hizmetlerine ulaşmakta hala zorluk çekmektedir.

Sağlık Bakanlığı tarafından Ekim 2015'ten itibaren göçmen sağlığı merkezleri açılmaya başlanmıştır. Suriyeliler, dil sorunu, kültürel farklılıklar, ikamet vb. durumlardan kaynaklanan nedenlerle kaçak çalışan Suriyeli hekim ve sağlık çalışanlarına başvurmayı tercih edebilmektedir.

Sağlık Bakanlığı; Birleşmiş Milletler, Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığı (AFAD) işbirliğiyle kamplarda ve Suriyelilerin yoğun olarak çalıştığı yerlerde göçmen sağlığı merkezleri açmıştır. Bu merkezlerde Suriyeli hekimleri ve sağlık çalışanlarını istihdam ederek Suriyelilerin sağlık hizmetlerine ulaşmasını sağlamaya yönelik projeler düzenlemiştir. Ağırlıklı olarak ülkemizdeki Suriyeli göçmenlere hizmet vermek üzere 178 göçmen sağlığı merkezi kurulması planlanmıştır (Tükel ve Diğerleri, 2017).

06.03.2018 itibariyle ülkemizdeki Geçici Barınma Merkezlerinde (GBM) 156 Türk doktor, 109 Suriyeli doktor görev yapmaktadır. Ayrıca 186 Türk sağlık personeli,

137 Suriyeli sağlık personeli görev yapmaktadır. (AFAD, Geçici Barınma Merkezleri, 2018)

4.9.2. Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin Eğitim İmkanları

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı tarafından lkemizdeki Suriyelilere niversite Eğitimi Bursu ve Türkçe Dil Eğitimi destekleri sağlanmış, çok sayıda ön lisans, lisans ve yüksek lisans ğrencisi burs imkanı elde etmiştir (2016 Türkiye G Raporu, 2017, s. 82).

Geçici Koruma Yönetmeliği'nde yer alan, Suriyelilere tanınan eğitim faaliyetleri bağlamında; okul öncesi eğitim hizmetlerinden (m.28(1)(a)), ilköğretim ve ortaöğretim düzeyinde eğitim ve ğretim hizmetlerinden (m.28(1)(b)), dil eğitimi, beceri ve hobi kurs hizmetlerinden (m.28(1)(c)), n lisans, lisans ve lisansüstü eğitim hizmetlerinden (m.28(2)) faydalanma imkanları tanınmıştır. Suriyeliler için Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı (YTB) tarafından bazı Şartları taşıyan belli sayıdaki Suriyeliye, belirlenen üniversitelerde eğitim, devlet yurtlarında barınma ve aylık burs ödenmesi imkanları tanınmıştır (Suriyeli ğrenciler İçin Destek Bursları, YTB). Suriyelilere tanınan eğitim hizmetleri maliyetleri sağlık hizmetleri maliyetlerinden daha düşüktür. Bunun nedeni ücretsiz eğitim veren devlet okullarının, hayırsever vatandaşlar tarafından öngörülen projeler ile yapılan bađıŐların ve eğitim çağında olmasına rağmen maddi sorunlar nedeniyle çalışmak zorunda olan ciddi sayıda Suriyelinin bulunmasıdır (Uzun, 2015, s. 116).

4.9.3. Suriyelilerin Eğitiminde Güncel Durum

08.03.2018 tarihi itibariyle Türkiye'de yaşayan 5-18 yaş aralığında okul ağındaki Suriyeli nüfus 1.144.629'dur (Göç idaresi genel müdürlüğü). Türkiye'de yaşayan Suriyeli nüfusun üçte biri okul çağındaki çocuklardan oluşmaktadır (Coşkun ve Diğerleri, 2017, s. 19).

‘‘Türkiye'deki zorunlu okul yaşındaki Suriyeli ğrencilerin eğitimi için iki alternatif bulunmaktadır. 1- Arapça dilinde Türk Müfredatına göre adapte edilmiş Geçici Eğitim Merkezleri (GEM), 2- rgn eğitim içinde, Türk eğitim sistemi müfredatına göre eğitim verilen kamu okulları’’ (MEB, Suriyeli ocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi,2016, s. 50).

23-10-2017 tarihli YOBİS ve e-Okul verilerine göre okullaşan Suriyeli öğrenci sayısı 618.948'dir (Tablo 4.1). Buna göre okul çağındaki Suriyelilerin yüzde 63'ü okullaşmıştır. Türkiye'de okullaşan 351.135 Suriyeli öğrenci devlet okullarında (%57) eğitim görürken, 267.813 öğrenci GEM'lerde (%43) eğitimine devam etmektedir (MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü, 2017, s. 5).

Tablo 4.1: Devlet Okulları ve GEM'lerdeki Toplam Öğrenci Sayıları

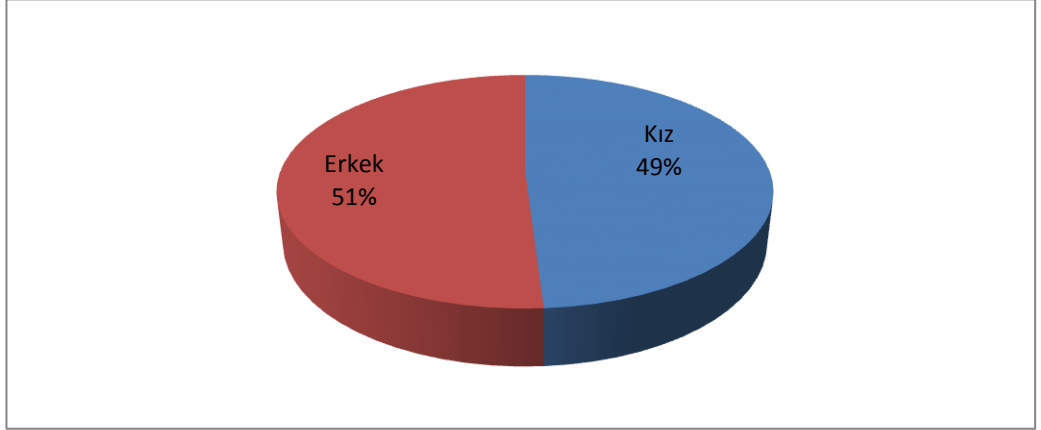
	Okul/Merkez Sayısı	Öğrenci Sayısı
Devlet Okulu	14.742	351.135
Geçici Eğitim Merkezileri	338	267.813
Toplam	15.080	618.948

Kaynak: (23-10-2017 YOBİS ve e Okul verileri, Aktaran; MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü, 2017)

Bu sayılara ek olarak yaklaşık 15 bin öğrenci daha eğitim görmekte ancak bu öğrencilerin kimlik numarası sorunu olduğundan resmi sayılara yansıtılamamaktadır. Bu öğrencilerin büyük çoğunluğu GEM'lerde eğitim görmektedir. GEM'lerin tercih edilmesinin en önemli nedenleri derslerin bir kısmının hala Arapça olması ve öğretmenlerin Suriyeli olmasıdır. Ancak MEB'in, 2016-2017 eğitim öğretim yılı itibariyle ana sınıfı ve birinci sınıfa başlayacak Suriyeli öğrencilerin devlet okullarına gitmelerini zorunlu kılması ve GEM'lerin dönüştürülmesi kararı ile devlet okuluna giden öğrenci sayısı son zamanlarda artış göstermiştir (Coşkun ve Diğerleri, 2017, s. 21). 2016-2017 eğitim öğretim yılında GEM'lerde eğitim gören Suriyeli öğrencilerin oranı %59 iken 2017-2018 eğitim öğretim yılında %43'e düşmüştür.

Bununla birlikte GBM'lerde 18 yaşın altındaki çocukların GEM'e kaydolmaları zorunluluğu ile eğitime dahil edilme oranı artırılabilir. 2016-2017'de GEM başına düşen öğrenci sayısı 753 iken devlet okullarında okul başına düşen öğrenci sayısı 12'dir (MEB'den alınan veri, Aktaran; Coşkun ve Diğerleri, 2017, 21). 2018 yılında Suriyeli öğrencilerin devlet okullarına geçişi hızlanmıştır.

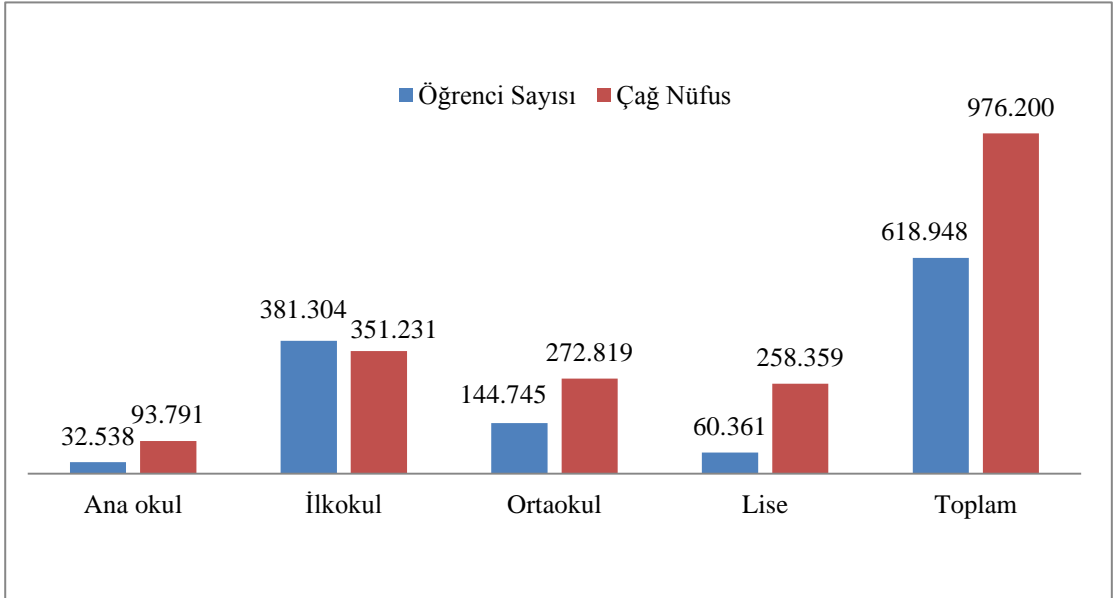
Grafik 4.7: Okullaşan Suriyelilerin Cinsiyete Göre Oranı

Kaynak. (Coşkun ve Diğerleri, 2017, s. 22)

Grafik 4.7’de cinsiyet oranlarına göre Suriyelilerin okullaşma yüzdelerine bakıldığında, kız ve erkek öğrencilerin okullaşma oranlarının birbirine yakın olduğu görülmektedir. Suriyeli kız öğrencilerin velileri kültürel nedenlerle çocuklarını okula gönderme konusunda çok istekli olmadıklarından ortaokul çağındaki kız öğrencilerin okullaşma oranı düşmektedir.

Grafik 4.8: Eğitim Kademelerine Göre Okullaşma

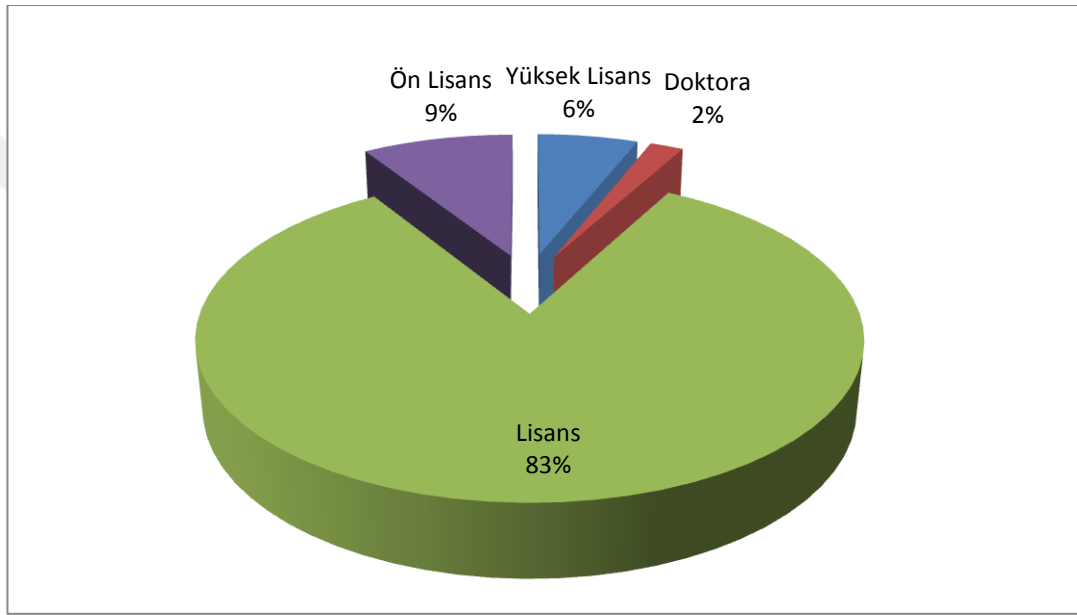

Kaynak. (MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü, 2017, s. 9)

Grafik 4.8'e göre resmî okullarda ve geçici eğitim merkezlerinde öğrenim gören Suriyeli öğrencilerin eğitim kademelerine göre okullaşma oranları; ana okulda %34, ilkokulda % 98, ortaokulda %53 lise eğitimi ise %23'tür (MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü, 2017, s. 9).

Okullaşma oranının en yüksek olduğu kademe ilkokul iken en düşük olduğu kademenin lise olduğu tespit edilmiştir (Coşkun ve Diğerleri, 2017, s. 21).

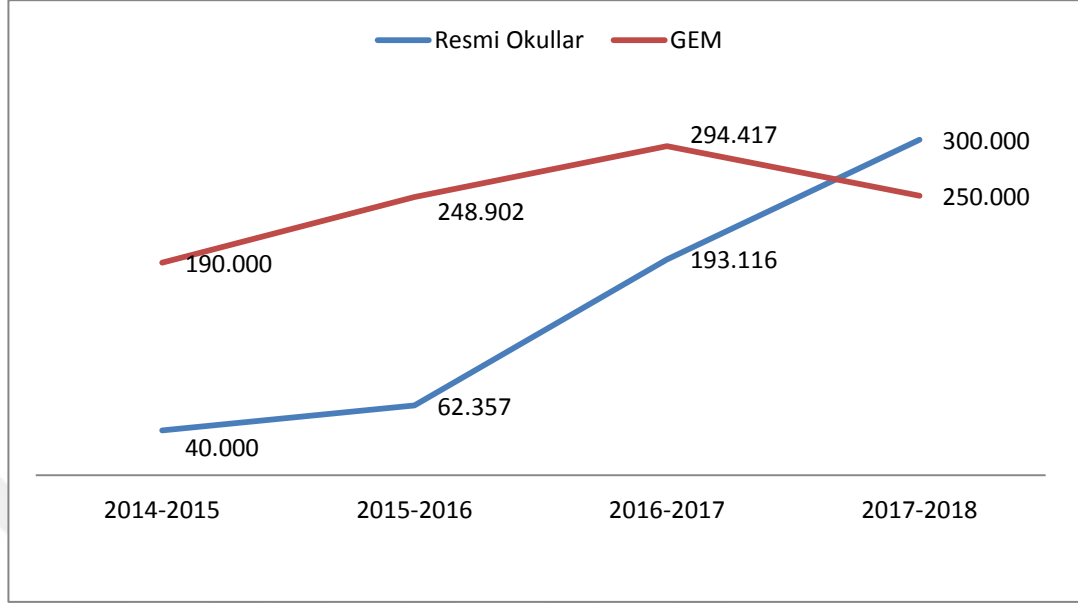
Grafik 4.9: Yüksek Öğrenim Gören Suriyeli Öğrenciler

Kaynak. (MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü, 2017, s. 10)

Grafik 4.9'da yüksek öğrenim gören Suriyeli öğrencilerin dağılımlarına yer verilmiştir. 5.10.2017 verilerine göre ülkemizde 17.065 lisans öğrencisi, 1798 ön lisans öğrencisi, 1373 yüksek lisans öğrencisi, 389 doktora öğrencisi, toplamda ise 20.625 yüksek öğretim öğrencisi bulunmaktadır.

Grafik 4.10: 2014-2017 Yılları Arasında Suriyeli Öğrenci Sayıları ve 2018 Yılı Öğrenci Sayısı Hedefi

Grafik 4.10'a göre (Coşkun ve Diğerleri, 2017, s. 22), 2014 yılından itibaren Suriyeli öğrencilerin sayısında ciddi bir artış meydana gelmiştir. MEB'in 2018 yılı planında Suriyeli öğrenci sayısının 550 bine, okullaşma oranının ise yüzde 65'e çıkarılması yer almaktaydı. Ayrıca GEM'leri devlet okuluna dönüştürme kararı alan Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), Grafik 4.10'a göre 2018 yılında devlet okullarında 300 bin, GEM'lerde ise 250 bin öğrencinin eğitim görmesini planlanmaktadır (Coşkun ve Diğerleri, 2017, s. 12). Tablo 4.1'deki Ekim 2017 verilerine bakıldığında Suriyeli toplam öğrenci sayısının 618.948'e ulaştığı, devlet okullarındaki öğrenci sayısının ise 351.135'e yükseldiği görülmektedir. Henüz 2018 yılına ulaşmadan MEB'in hedeflerin büyük ölçüde gerçekleştiği söylenebilir.

Yaygın eğitim faaliyetlerine bakıldığında;

Dil problemi geçici koruma altında bulunan Suriyelilerin ve diğer yabancıların eğitime uyum sürecinde ve sosyal hayata katılabilmeleri konusunda büyük bir engel oluşturmaktadır. Bu doğrultuda "Yabancılar İçin Türkçe Öğretimi" modülleri geliştirmiştir. Bu modüller ayrı yaş seviyelerinde uygulanmaktadır. Ayrıca, 06-12 yaş öğrencilerin seviyelerine uygun olarak planlanan modül sayesinde halk eğitim merkezlerinde 06-12 yaş öğrencilere de kendi seviyelerine göre kurs verilebilmektedir.

3 yılda toplam 159.877 geçici koruma altındaki Suriyeli halk eğitimi merkezleri bünyesindeki Türkçe öğretiminden faydalanmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı, Suriyelilere örgün eğitim faaliyetlerinin yanında Türkçe öğretimi başta olmak üzere birçok alanda Halk Eğitim Merkezleri bünyesinde kurslar düzenlemektedir. Ekim 2017’de mesleki ve teknik kursların kursiyer sayısı 10.279 olurken genel kursların kursiyer sayısı 55.440 olmuştur. Ekim 2017 itibariyle halk eğitim merkezlerindeki mesleki ve teknik kurslar içinde en çok tercih edilen kurslar; el sanatları, giyim ve üretim, güzellik ve saç bakımı, bilişim teknolojileri, sağlık, tesisat teknolojisi ve iklimlendirme olmuştur. Genel kurslar arasında ise; kişisel gelişim ve eğitim, okuma yazma, çocuk gelişimi ve eğitimi, spor, sosyal hizmetler ve danışmanlık, müzik ve gösteri sanatları kursları en çok tercih edilen kurslardır. (MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü, 2017, s. 12)

4.9.4. Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin İş İmkanları

Geçici Koruma Yönetmeliği’nde gerekli ve yeterli şartları taşıyan Suriyelilere iş piyasasına erişim hizmeti kapsamında iş imkanı tanınmaktadır (m.29). Suriyelilere Bakanlar Kurulu tarafından belirlenecek sektörlerde, iş kollarında ve coğrafi bölgelerde çalışma izni imkanı tanınmaktadır (m.29(2)). Suriyelilere “geçici koruma” statüsü uyarınca tanınan çalışma izni alabilme imkanı, Türkiye’deki işsizlik oranını yükseltmektedir. Ayrıca, yasal olarak çalışma iznine sahip olmayan Suriyelilerin inşaat, sanayi, tarım, tekstil ve ayakkabı gibi sektörlerde düşük ücretlere razı olarak çalıştıkları bildirilmektedir (Uzun, 2015, s. 116).

Türkiye’de yaşayan Suriyeliler genellikle vasıfsız işlere yönelmektedirler ve mevsimlik işler olan tarım ve hayvancılıkta, inşaat, tekstil ve hizmet sektörlerinde daha yoğun olarak çalışmaktadırlar. İnşaat ve tarım gibi alanlarda, çalışma sırasında Türkçeye daha az gerek duyulması ve çalışırken başka yollarla da iletişim kurulabilmesi nedeniyle Suriyelilerin tercih nedeni olmaktadır. Ayrıca, eğitim seviyelerinin genel olarak düşük olması, eğitilmiş olanların da diploma vb. ile eğitimlerini kanıtlamakta zorluklara karşılaşması ve ağır geçim sorunları gibi sorunlardan dolayı zor koşullarda ve düşük ücretlerle çalışmaya razı olmaktadır.

Kamplarda yaşayan Suriyelilerin bir kısmı aldıkları günlük izinlerle özellikle tarımda çalışmaktadır. Çocuk yaşta çok sayıda Suriyeli ağır koşullarda çalışırken, kadınların yaygın bir kısmı tarımda ve hizmet sektöründe çalışmakta, bir bölümünün de (örneğin Kaygısız'ın İzmir'de yaptığı çalışmaya göre) eve iş alarak gelir elde etmeye çalıştığı gözlemlenmiştir.

Türkiye'deki Suriyelilerin çalışma koşulları incelendiğinde; Yaşadıkları 1. sorunun "düşük ücretlerle çalıştırılmak" olduğu söylenebilir. Suriyeliler, daha ağır işleri yapmalarına ve işyerinde daha uzun süre kalmalarına rağmen yerli işçilere göre çok daha az ücretle çalıştırıldıklarını belirtmişlerdir. İzmir'de yapılan bir araştırmada, "İşyerinde çalışan Türklerle aranızda ücret farkı var mı" sorusuna Suriyelilerin %93'ü ücret farkı olduğu yanıtı vermiştir. İşyerinde ücret farklılığı olmadığını belirtenler ise vasıflı işçilerdir. Vasıflı işçilerde yerli işçilere göre ücret farklılığı, vasıfsız işçilere göre daha azdır.

Türkiye'de çalışan Suriyelilerin yaşadığı 2. sorun "çalışma süreleri"dir. İzmir'de yapılan bir araştırmada Suriyelilerin 1 günde 11 ile 16 saat arasında çalıştıkları tespit edilmiştir. Görüşülen Suriyelilerin verdiği bilgilere göre, ortalama çalışma süreleri günlük 12,4 saattir. Türkiye'de haftalık yasal çalışma süresinin 45 saat olup, günlük fiili çalışma süresinin 7,5 saat olduğu göz önünde bulundurulduğunda, Suriyelilerin çalıştıkları işyerlerinde çok uzun süre kaldıkları ve çalışma koşullarının zorluğu görülmektedir.

Suriyelilerin çalışma yaşamında karşılaştığı 3. sorunun "ayrımcılık" olduğu görülmektedir. Birçok işyerinde Suriyeliler, çalıştırıldıkları kişiler tarafından hakaretlere ve aşağılamalara maruz kalmaktadır. İşyerlerinde Suriyeli olmaları nedeniyle ayrımcılığa maruz kalıp kalmadıkları sorusuna, Suriyelilerin %60'ı ayrımcılığa maruz kaldığını belirtmiştir.

Türkiye'de çalışan Suriyelilerin 4. sorunu "ücretlerinin ödenmemesi"dir. Bu sorun Suriyeli işçilerin yaşadığı en önemli sorunlar arasındadır. Suriyeli çalışanların işyerinde bir sorun yaşadıklarında şikâyet edecekleri makamı ve haklarını nerede arayacaklarını bilmediklerinin farkında olan ve bunu lehine kullanan birçok işveren,

Suriyelilerin ücretlerini ödememektedirler. Bu çalışanların birçoğunun kayıt dışı çalışması, haklarını aramaları konusundaki en büyük engeldir.

“İşçi sağlığı ve güvenliği” konusu Suriyeli çalışanların yaşadığı diğer bir sorundur. Göçmen işçilerin çoğunun, daha önce sanayi işyerlerinde çalışmamış ve tecrübesiz kişiler olmaları, işe uyum süreçlerinin daha uzun olması, buldukları ülkenin dilini iyi bilmemeleri, tehlikeli işlerde daha çok çalıştırılmaları ve günlük çalışma sürelerinin yerli işçilere göre daha uzun olması gibi nedenlerle iş kazalarına daha fazla maruz kalmaktadır. Suriyeli işçiler üzerine gözlem ve veriler, bu çalışmaların bulgularını doğrulamaktadır.

Kaygısız’ın çalışmasına göre; İzmir Işıkkent Ayakkabıcılar Sitesinde ayakkabı dikiş ve yapıştırma işinde çalışan işçiler, yaklaşık bir yıldır çalışmalarına rağmen, herhangi bir işyeri hekimliği ya da iş güvenliği hizmeti alamadıklarını ve işe giriş muayenelerinin yapılmadığını belirtmişlerdir.

İşçi Sağlığı ve Güvenliği Meclisi (İSİG)’in hazırladığı 2016 Göçmen İşçi Raporuna göre; 2013 yılında 22 göçmen işçi, 2014 yılında 53 göçmen işçi, 2015 yılında 67 göçmen işçi ve 2016 yılında ise 96 göçmen işçi iş cinayetlerinde yaşamını yitirmiştir (Kaygısız, 2017, s. 9-18)

4.9.4.1. Suriyeli Çocuk İşçiler

Çocuk işçiliği, belirli yaş gruplarındaki çocukların doğası gereği ortaya çıkabilecek zararlı koşullar nedeniyle “yasak iş” olarak tanımlanan işler arasındadır. Türkiye’de İş Kanunu’na göre 15 yaşın altındaki çocukların çalışması yasaktır. Tehlikeli işler için asgari çalışma yaşı ise 18’dir.

Dünyada en fazla çocuk göçmen barındıran ülke Türkiye’dir. Bu çocukların büyük çoğunluğu ya hiç eğitim almamakta ya da yetersiz bir düzeyde eğitim almaktadır. Türkiye’de Suriyeli mültecilerin karşılaştığı zorluklardan en çok çocuklar etkilenmektedir. Bu çocukların çoğu iyi beslenememekte, hastalandıklarında uygun tedaviyi edinememekte, kayıt dışı çalışmaya itilmekte, cinsel istismara uğramakta ve eğitim hakkından gerektiği kadar faydalanamamaktadır. Aile bütçesine katkıda bulunma ihtiyacı, eğitim kurumlarına ulaşma zorluğu, göçmen çocukların okula

yönlendirilmesini engelleyen ve onları çalışmaya iten nedenlerdir. Çocuk işgücü kullanımının hızla yaygınlaştığı sektörler kayıt dışılığın en yüksek olduğu sektörler haline gelmiştir. İzmir’de yapılan bir araştırmada her beş Suriyeli çocuktan birinin çalıştığı tespit edilmiştir (Kaygısız, 2017, s. 11-12).

Suriyeli çocuk işçilerin, trikotaj atölyelerinde, tekstil fabrikalarında, kuru meyve fabrikalarında, ayakkabı imalat atölyelerinde ve araba tamirhanelerinde, tarım işçiliğinde, sokaklarda kâğıt mendil, su satıcılığı gibi işlerde çalıştırıldıkları tespit edilmiştir. Göçmen çocuk işçiler, yetişkin işçilerle birlikte izbe atölyelerde, günde 12-14 saat zor şartlar altında çalışmalarına rağmen, genellikle yarı yarıya ücret almaktadırlar. Erken yaştan itibaren kimyasallar ve ağır iş şartlarına maruz kalan çocuklarda meslek hastalıklarına daha sık rastlanmaktadır (Tarlan, 2016)

4.9.4.2. Suriyeli Kadınlar

Suriyeli göçmen kadınlar, tarım başta olmak üzere, evde bakım ve diğer hizmet sektörlerinde yaygın olarak çalışmaktadır.

Tüm diğer göçmen işçiler gibi Suriyeli kadın işçiler de, sık sık cinsel taciz ve istismara maruz kalmakta, birçoğu hayatlarını idame ettirebilmek için çalışmaktan başka bir çare bulamamakta ve tahammül ederek çalışmaya devam etmektedir.

Genel olarak eğitim düzeyleri ve mesleki vasıfları yetersiz durumda olan Suriyelilerin çoğunluğunu kadınlar oluşturmaktadır. Kaygısız’ın çalışmasına göre; mesleği olan kadınlar %10’luk bir kesimi oluşturmaktadır. Bu kadınların yaklaşık yarısı Suriye’de devlet memuru olarak çalıştığını belirtmiştir. Bu kadınların çoğunluğunun %3 ile öğretmenlik mesleğine sahip olduğu tespit edilmiştir. Suriyeli kadınlar bunun dışında düşük oranlarla terzi, kuaför, çiftçi ve hemşire mesleklerine sahiptirler. Kadınların %50’si ise savaş öncesindeki Suriye’de “ev hanımı” olarak yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Suriyeli göçmen kadınların çoğu, iş yaşamında mesleki yetersizlik ve vasıfsızlık nedeniyle işgücü istismarına uğramakta ve erkek işçilerden daha fazla emek harcamalarına rağmen yoğun ve vasıfsız işleri yapmak zorunda kalmaktadır. Eve iş alma sistemiyle de çalışan kadınlar da bulunmaktadır. Örneğin, İzmir’de evlerinde parça başı dikiş işleri yaparak gelir elde etmeye çalışan kadınlar vardır (Kaygısız, 2017, s. 13).

5. BÖLÜM

BULGULAR VE ANALİZ: İZMİR BASMANE'DE YAŞAYAN SURİYELİ GÖÇMENLERİN MEVCUT DURUMLARI VE SORUNLARI

Bu çalışma, İzmir ilinin Konak ilçesine bağlı olan Basmane semtinde yapılmıştır. 23 mahallesi bulunan Basmane semti (Basmane Haritası, 2018), 2017 verilerine göre 31,702 civarında nüfusa sahiptir.

Çok sayıda göçmene ev sahipliği yapan Basmane, kozmopolit bir semt olarak bilinmektedir. Semtin konumunun Çankaya, Alsancak, Kemeraltı, Tepecik gibi semtlerin tam ortasında olması, ayrıca İzmir Fuarı, Basmane Garı, ve Kemeraltı Çarşısı gibi merkezlerin birbirine yakınlığı (Basmane nerededir?, 2013), Basmane'nin hareketli ve kozmopolit bir semt olmasına neden olmaktadır. Ülke tarihinin ilk fuarlarından olan Kültürpark (İzmir Enternasyonel Fuarı), Basmane'nin merkezinde yer almakta, büyük bir kültüre ve tarihe ev sahipliği yapması sebebiyle yerlilerin ve yabancıların ilgi odağı olmaktadır.

Basmane'nin merkezinde bulunan Basmane Garı (fotoğraf.1), semtin tarih boyunca yoğun göç almasında etkili bir merkez olmuştur. Bir dönem, Anadolu'dan İzmir'e göç hareketinde bulunanlar, ilk adımlarını Basmane Garı'na atmışlardır.

Fotoğraf.1. Basmane Garı

Cumhuriyetin ilk yıllarında zenginlerin yaşadığı gösterişli bir semt olan Basmane, günümüzde Afrika ve Ortadoğu ülkelerinden gelen göçmenlerin, çoğunlukla Suriyelilerin yaşadığı bir merkeze dönüşmüştür (Şen, 2014). Semtte konaklama ihtiyacının artmasıyla birlikte oteller bölgesi olarak gelişen Basmane sokakları, günümüzde göçmenlerin ucuz konaklama ihtiyacına hizmet etmektedir. Basmane'nin sokaklarında 17. Yüzyıldan kalan, birçoğu yıkılmış ve tarihin izlerini taşıyan eski Yahudi evleri bulunmaktadır. Bu evler günümüzde Suriyeli ailelerin kira karşılığı yaşadıkları evlere ve pansiyonlara dönüşmüştür (Evrensel, 2016).

Fotoğraf.2. Basmane'de Suriyelilerin Yaşadığı Evler

Günümüzde ekonomik durumu yetersiz olan, Suriye ve Afrikalıların yoğun olarak yaşadığı Basmane semtinde, çevredeki gayrimenkul danışmanlarından edinilen bilgilere göre, aylık ev kiralari 400-1000 tl arasında değişiklik göstermektedir. Basmane'nin iç kısımlarına gidildiğinde Arapça tabelalar, Suriyelilere hizmet eden lokantalar (fotoğraf.3), kuaförler ve tuhafiyeye dükkanları (fotoğraf.4), göze çarpmaktadır.

Fotoğraf.3. Basmane’de Suriyelilere Hizmet Eden Bir Lokanta

Fotoğraf.4. Basmane’de Suriyelilerin Alışveriş Yaptığı Dükkanlar

2017 verilerine göre 363.181 nüfusa sahip olan Konak ilçesinde (Konak Nüfusu - İzmir, 2018) kayıtlı 27.555 Suriyeli göçmen bulunmaktadır (Çamur, 2017, s. 121). Bu göçmenlerin büyük çoğunluğunun Basmane bölgesinde yaşadığı bilinse de, Basmane’de yaşayan Suriyeli sayısı kesin olarak bilinmemektedir.

Basmane semtinde yapılan bu çalışma, Suriyeli kadın ve çocuk göçmenlere yönelik çeşitli hizmetler veren bir dernekte gönüllü kadın göçmenlere uygulanmış ve akabinde değerlendirmeleri yapılmıştır. Ayrıca bu bölümde, Suriyelilerin Basmane’de yaşadıkları yerler fotoğraflanmıştır. Tüm fotoğraflar 15.08.2018 tarihinde araştırmacı tarafından çekilmiştir.

5.1. Demografik Bilgiler

Tablo 5.1: Katılımcıların Yaş Dağılımları

	Sayı	%
18-25	21	21,0
26-35	43	43,0
36-45	26	26,0
46-55	6	6,0
56 ve üzeri	4	4,0
Toplam	100	100,0

Araştırmaya katılanların çoğunluğunun 26-35 yaş grubundan (%43) oluştuğu görülmektedir. Bunu sırasıyla 36-45 yaş grubu (%26), 18-25 yaş grubu (%21) ve 46-55 yaş grubu (%6) takip etmektedir. En az katılımcı sayısı ise 56 ve üzeri yaş grubundan (%4) oluşmaktadır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre katılımcıların büyük çoğunluğunun 45 yaş ve altındaki yaş gruplarından oluştuğu görülmektedir. Tablo incelendiğinde çoğunlukla genç ve orta yaş grubunda olan, üretime katılabilecek yaş grubunun ülkemize göç etmiş olduğu görülmektedir.

Tablo 5.2: Katılımcıların Medeni Durumları

	Sayı	%
Evli	75	75,0
Bekar	12	12,0
Dul/Boşanmış	13	13,0
Toplam	100	100,0

Araştırmaya katılanların %75'i evli, %12'si bekar ve % 13'ü dul/boşanmış bireylerden oluşmaktadır.

Tablo 5.3: Katılımcıların Eğitim Durumları

	Sayı	%
Okuryazar değil	2	2,0
Okuryazar	4	4,0
İlkokul mezunu	21	21,0
Ortaokul mezunu	24	24,0
Lise mezunu	26	26,0
Üniversite mezunu	22	22,0
Lisansüstü	1	1,0
Toplam	100	100,0

Katılımcıların eğitim durumlarına bakıldığında çoğunluğun lise mezunu (%26) olduğu görülmektedir. Bu sırayı ortaokul (%24) ve üniversite mezunu (%22) katılımcılar takip etmektedir. En az katılımı ise lisansüstü (%1,0) eğitim seviyesi oluşturmaktadır.

5.2. Çalışma Yaşamı

Tablo 5.4: Katılımcıların Çalışma Durumları

	Sayı	%
Evet	31	31,0
Hayır	69	69,0
Toplam	100	100,0

Katılımcılara ‘‘Türkiye’de çalışıyor musunuz?’’ sorusu sorulduğunda; %31’i çalıştığını, %69’u ise herhangi bir işte çalışmadığını belirtmiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğu üretime katılabilecek yaşta (tablo 5.1) olmasına rağmen çalışmamaktadır. Yapılan araştırmaya göre çoğunluğun göç etmeden önce kendi ülkelerinde de çalışmadığı görülmektedir (tablo 5.8). Anket çalışması esnasında kadınların, Suriye’de çalışma yaşamına katılmalarına genel olarak sıcak bakılmadığı belirtilmiştir. Bunun yanında genel ekonomik problemler, Türkçeyi bilmemeleri, yabancı oldukları bir ülkeye göç etmiş olmaları, aynı zamanda Türkiye’nin halihazırda yüksek genç nüfusa ve işgücüne sahip olması bu işsizlik oranını arttırmaktadır.

Tablo 5.5: Yaş Dağılımlarına Göre Çalışma Durumları

		Çalışıyor musunuz?		Toplam
		Evet	Hayır	
Yaşınız?	18-25	5 23,8%	16 76,2%	21 100,0%
	26-35	12 27,9%	31 72,1%	43 100,0%
	36-45	11 42,3%	15 57,7%	26 100,0%
	46-55	3 50,0%	3 50,0%	6 100,0%
	56 ve üzeri	0 0,0%	4 100,0%	4 100,0%
Toplam		31 31,0%	69 69,0%	100 100,0%

Katılımcıların yaşlarına göre çalışma durumları incelendiğinde; 18-25 yaş grubunun %76,2'sinin, 26-35 yaş grubunun %72,1'inin, 36-45 yaş grubunun %57,7'sinin, 46-55 yaş grubunun %50'sinin, 56 ve üzeri yaş gruplarının %100'ünün çalışmadığı görülmektedir. Hiçbir yaş grubunda çalışan sayısı üstünlük sağlamamıştır. Yaş grubu gözetmeksizin tüm katılımcıların %69'u çalışmamaktadır.

Tablo 5.6: Katılımcıların Çalıştıkları Yerler

	Sayı	%
Kendi işimde	5	5,0
Başkasının yanında	16	16,0
Serbest çalışıyorum	10	10,0
İş Sahibi Değilim	69	69,0
Toplam	100	100,0

Katılımcıların %16'sı başkasının yanında çalışmakta, %10'u serbest çalışmakta, %5'i kendi işinde çalışmaktadır. %69'u ise herhangi bir işte çalışmamaktadır. Çalışanların büyük çoğunluğu başkalarının yanında ya da gündelik işlerde mavi yakalı olarak çalışmaktadır. Bunun nedenlerinden biri; ülkelerindeki savaş sebebiyle aniden yabancı bir ülkeye geldikleri için acil iş ihtiyacı yaşamalarıdır. Göç etmeden önce kendi ülkelerinde kalifiyeli, donanımlı ve yeterli eğitim seviyesine sahip olan bazı katılımcıların Türkiye'ye göç ettikten sonra mavi yakalı olarak çalıştıkları gözlemlenmiştir.

Tablo 5.7: Katılımcıların Ailelerine Geçimlik Gelir Sağlayan Kişi / Kişiler

	Sayı	%
Ben	21	21,0
Eşim	53	53,0
Çocuklarım	11	11,0
Devlet yardımı	11	11,0
Özel kişisel yardımlar	10	10,0

Not: Birden fazla yanıt işaretlenmiş olabilir.

Aileniz için geçimlik geliri kim sağlıyor? sorusuna katılımcıların %53'ü ‘‘eşim’’ cevabını vermiştir. ‘‘Ben’’ cevabını verenler %21’lik dilimi oluşturmaktadır. Genel olarak ataerkil bir toplumdaki gelen Suriyelilerde aile içinde çoğunlukla erkekler çalışmakta, kadınlar ise ev hanımlığı yapıp çocuklarına bakmaktadır. Tabloda da görüldüğü üzere bu durum ülkemize geldikten sonra da devam etmiştir. Bunun yanında hayatlarını idame ettirmek için çalışan kadınların oranı %21’dir. Ülkemiz, göçmenlere kucak açmakla beraber hayatlarını idame ettirebilmeleri için yardımlar sağlamaya devam etmektedir. Katılımcıların %11’i devlet yardımlarından yararlanmaktadır.

Tablo 5.8: Katılımcıların Göç Etmeden Önceki Meslekleri

	Sayı	%
Çalışmıyor	53	53,0
İşçi	17	17,0
Memur	15	15,0
Diğer	14	14,0
Yanıtız	1	1,0
Toplam	100	100,0

Tabloda da görüldüğü üzere katılımcıların yarısından fazlası (%53) göç etmeden önce herhangi bir işte çalışmayan kadınlardan oluşmaktadır. %17’si göç etmeden önce işçi, %15’i memur, %14’ü ise diğer kategoride olanlardır. Diğer kategoride olanların bir kısmı göç etmeden önce öğrenci olup çalışmadığını, bir kısmı ise özel sektörde öğretmen, avukat, ve doktor olduklarını belirtmişlerdir.

Tablo 5.9: Katılımcıların Türkiye’de çalışma durumlarına göre göç etmeden önceki meslekleri

		Göç etmeden önceki mesleğiniz?				Toplam
		çalışmıyor	işçi	memur	diğer	
Türkiye’de çalışıyor musunuz?	Evet	13 41,9%	5 16,1%	7 22,6%	6 19,4%	31 100,0%
	Hayır	40 58,8%	12 17,6%	8 11,8%	8 11,8%	68 100,0%
	Toplam	53 53,5%	17 17,2%	15 15,2%	14 14,1%	99 100,0%

Çalışıyor musunuz? sorusuna evet cevabını veren katılımcıların %41,9’u Türkiye’ye göç etmeden önce çalışmadığını belirtmiştir. %58,1’i ise göç etmeden önce işçi, memur ya da diğer kategoride çalıştıklarını belirtmişlerdir.

Çalışıyor musunuz? sorusuna hayır cevabını veren katılımcıların %58,8’i göç etmeden önce de çalışmadığını belirtmiştir. %41,2’si ise göç etmeden önce memur, işçi ya da diğer kategoride çalıştıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 5.10: Katılımcıların Ailelerinin Aylık Geliri

	Sayı	%
0-1000 tl	46	46,0
1001-2000 tl	39	39,0
2001-3000 tl	10	10,0
3001 tl ve üzeri	3	3,0
Yanıtsız	2	2,0
Toplam	100	100,0

Tabloya göre katılımcıların %46'sının aylık geliri 0 ile 1000 tl arasındadır. Aylık geliri 3001 tl ve üzeri olan kişi sayısı ise 3 (%3)'tür. Göçmenlerin %46'sının hanelerine giren aylık gelirlerinin asgari ücretin altında olduğu görülmektedir. Bunun nedeni hanede çalışan kişilerin düzensiz ya da günlük işlerde (tablo 5.6), düşük ücretlerle çalışmak zorunda kalmalarıdır. Gelir durumu yetersiz olan bazı katılımcıların bu gelirlerle hayatlarını idame ettirmeleri zor olduğundan devlet desteği, dernek yardımları ve diğer özel yardımlarla hayatlarını devam ettirmektedir.

Tablo 5.11: Katılımcıların Ailelerine Gelir Sağlayan İş Görenin Yaşadıkları Sorunlar

		Sayı	%
Ailenize gelir sağlayan iş görenin sorunları var mı?	Evet	86	86,0
	Hayır	14	14,0
	Toplam	100	100,0
Ailenize gelir sağlayan iş görenin yaşadığı sorunlar nelerdir?	Düzenli maaş alamamak	26	30,2
	Çok çalıştırılıp az maaş almak	65	75,6
	İş yerinde dışlanmak	4	4,7
	Ayrımcılığa uğramak	14	16,3
	Diğer	7	8,1

Not: Birden fazla yanıt işaretlenmiş olabilir.

Ailenize gelir sağlayan iş görenin sorunları var mı? sorusuna katılımcıların %86'sı evet, %14'ü hayır cevabını vermiştir. Tabloya göre evet yanıtını veren Suriyeli göçmenlerin en büyük sorunu çok çalıştırılıp az maaş almalarıdır (75,6). Bunun nedenleri; acil iş ihtiyacının seçim şansı bırakmaması, Türkçeyi bilmemeleri ve sigortasız çalışmalarıdır. Ayrıca ülkelerine geri dönmeleri ihtimaliyle gelecekleri belirsiz olan göçmenlerin işverenler tarafından temel, geçici işlerde çalıştırılıp önemli pozisyonlar için düşünülmemeleri de düşük ücretlerle çalışmalarına sebep olmaktadır. Bunun sonucunda göçmenler çok çalışıp az maaş almak zorunda kalmaktadırlar.

İş hayatlarında sorunlar yaşayan katılımcıların %30,2'sinin düzenli maaş alamadığı saptanmıştır. Bunun en önemli nedeni ise göçmenlerin Türk hukukuna yabancı oldukları için haklarını tam olarak bilmemeleri ve bunun sonucunda da bazı işverenler tarafından haklarının suistimal edilmesidir.

Tabloda diğer kategorideki katılımcılar ailesindeki iş görenin dil sorunu yaşadığını, gönüllü çalıştığı için geliri olmadığını, hastalığından dolayı çalışmakta zorluk çektiğini ve dönemlik işlerde çalıştığı için düzenli gelirinin olmadığını belirtmişlerdir.

Tablo 5.12: Yaş Dağılımlarına Göre Ailelerine Gelir Sağlayan İş Görenin Sorun Yaşama Durumları

		Ailenize gelir sağlayan iş görenin sorunları var mı?		Toplam
		evet	hayır	
Yaşınız?	18-25	18 85,7%	3 14,3%	21 100,0%
	26-35	38 88,4%	5 11,6%	43 100,0%
	36-45	24 92,3%	2 7,7%	26 100,0%
	46-55	3 50,0%	3 50,0%	6 100,0%
	56 ve üzeri	3 75,0%	1 25,0%	4 100,0%
Toplam		86 86,0%	14 14,0%	100 100,0%

Tabloya göre 18-25 yaş grubunun %85,7'si, 26-35 yaş grubunun %88,4'ü, 36-45 yaş grubunun %92,3'ü, 46-55 yaş grubunun %50'si ve 56 ve üzeri yaş grubunun %75'i "Ailenize gelir sağlayan iş görenin sorunları var mı?" sorusuna evet cevabını vermiştir.

Tabloda görüldüğü gibi 36-45 yaş grubunun büyük bir çoğunluğu (%92,3) ailesindeki iş görenin çalıştığı işlerle ilgili sorunlar yaşadığını belirtmiştir. Aynı şekilde 26-35 yaş grubunun da %88,4'ü soruya evet cevabını vermiş ve çalıştıkları işlerle ilgili sorunlar yaşadıklarını belirtmiştir. Tabloda 46-55 yaş grubu dışındaki tüm yaş gruplarının evet cevapları hayır cevaplarından üstün gelmiştir. 46-55 yaş grubundaki katılımcıların %50'si sorun yaşadığını belirtmiştir. Yaş grubu gözetmeksizin tüm katılımcıların %86'sı yani; büyük çoğunluğu ailesindeki iş görenin çalıştığı işlerle ilgili sorunlar yaşadığını belirtmiştir.

5.3. Beslenme Durumları

Tablo 5.13: Katılımcıların Beslenme Konusunda Yaşadıkları Sorunlar

		Sayı	%
Beslenme konusunda sorunlar yaşıyor musunuz?	Evet	45	45,0
	Hayır	51	51,0
	Yanıtsız	4	4,0
	Toplam	100	100,0
Beslenme konusunda yaşadığımız sorunlar nelerdir?	Yeterli beslenemiyoruz	15	33,3
	Öğünleri düzenli yiyemiyoruz	16	35,6
	Çocuğumun temel besin ihtiyaçlarını karşılayamıyorum	21	46,7
	Diğer	1	2,2

Not: Birden fazla yanıt işaretlenmiş olabilir.

Beslenme konusunda sorunlar yaşıyor musunuz? sorusuna katılımcıların %45'i evet, %51'i hayır cevabını vermiştir.

Tabloya göre beslenme konusunda yaşanan sorunların başında gelen ‘‘çocuğumun temel besin ihtiyaçlarını karşılayamıyorum’’ seçeneği %46,7’lik dilimi kapsamaktadır. Araştırmaya göre katılımcıların %46’sı, aylık gelirinin 0-1000tl olması nedeniyle (tablo 5.10) geçimlerini sağlayamamakta ve çocuklarının temel besin ihtiyaçlarını karşılamakta güçlük çekmektedir. Yine ekonomik nedenlerden dolayı %35,6’sının öğünlerini düzenli yiyemediği, daha az öğünle yetindiği görülmektedir.

Tablo 5.14: Yaş Dağılımlarına Göre Beslenme Konusunda Sorun Yaşama Durumları

		Beslenme konusunda sorunlar yaşıyor musunuz?		Toplam
		Evet	Hayır	
Yaşınız?	18-25	7 35,0%	13 65,0%	20 100,0%
	26-35	19 44,2%	24 55,8%	43 100,0%
	36-45	13 54,2%	11 45,8%	24 100,0%
	46-55	3 60,0%	2 40,0%	5 100,0%
	56 ve üzeri	3 75,0%	1 25,0%	4 100,0%
Toplam		45 46,9%	51 53,1%	96 100,0%

Farklı yaş gruplarındaki katılımcıların beslenme konusunda sorun yaşıyor musunuz? sorusuna 18-25 yaşındaki katılımcıların %35’i, 26-35 yaşındaki katılımcıların %44,2’si, 36-45 yaşındaki katılımcıların %54,2’si, 46-55 yaşındaki katılımcıların %60’ı, 56 ve üzeri yaştaki katılımcıların %75’i ‘‘evet’’ cevabını vermiştir. 18-25 yaş grubunda beslenme sorunu yaşayanların oranı azdır (%35). 56 ve üzeri yaş grubundaki katılımcıların ise çoğunluğu beslenme sorunu yaşadığını belirtmiştir. 18-25 yaş grubu dışındakilerin evet cevapları hayır cevaplarına üstün gelmiştir.

Yaş grubu gözetmeksizin tüm katılımcıların %46,9'u beslenme konusunda sorunlar yaşadığını belirtmiştir.

5.4. Barınma Durumu

Tablo 5.15: Katılımcıların Barındıkları Yerler

	Sayı	%
Kendi evimde	3	3,0
Kiralık evde	91	91,0
Boş/harabe evde	5	5,0
Yanıtız	1	1,0
Toplam	100	100,0

Katılımcıların büyük çoğunluğu (%91) kiralık evde barındıklarını belirtmişlerdir. %5'i boş/harabe evde yaşamakta, %3'ü ise kendi evinde barınmaktadır. Tabloda görüldüğü üzere katılımcıların büyük bir çoğunluğu ülkemizde ev sahibi olmamış ve ya olamamışlardır. Ev sahibi olamayan göçmenler ekonomik nedenlerden dolayı ev sahibi olamadıklarını belirtmişlerdir. Ekonomik durumu yeterli olanların ise ev sahibi olmasının nedeni geleceklerinin belirsiz olmasıdır. Her an geri dönme ihtimali olan göçmenlerin ülkemizde ev sahibi olmadıkları saptanmıştır.

Tablo 5.16: Katılımcıların Barınma Konusunda Yaşadıkları Sorunlar

		Sayı	%
Barınma konusunda sorunlar yaşıyor musunuz?	Evet	48	48,0
	Hayır	50	50,0
	Yanıtsız	2	2,0
	Toplam	100	100,0
Barınma konusunda yaşadığımız sorunlar nelerdir?	Kötü koşulları olan bir yerde kalıyoruz	11	23,0
	Kaldığımız yerin tuvaleti/banyosu yok	2	4,2
	Rutubetli/havasız bir evde kalıyoruz	31	64,6
	Başka ailelerle beraber yaşıyoruz	7	14,6
	Kalacak yerimiz yok	3	6,3
	Diğer	8	16,7

Not: Birden fazla yanıt işaretlenmiş olabilir.

Barınma konusunda sorunlar yaşıyor musunuz? sorusuna katılımcıların %48'i evet cevabını vermiştir. Katılımcıların yarısı (%50) barınma konusunda sorunlar yaşamamaktadır.

Barınma konusunda sorun yaşayan katılımcıların %64,6'sı en büyük sorunlarının rutubetli/havasız bir evde yaşamak olduğunu belirtmişlerdir. İkinci en büyük sorunları ise kötü koşulları olan bir yerde barınmalarıdır (%23). Birçok göçmen yüksek ev kiralari, ekonomik yetersizlik gibi sebeplerle kötü koşulları olan, rutubetli ve havasız evleri tercih etmek zorunda kalmaktadır.

Barınma konusunda diğer kategoride olanlar ise; evlerinin küçük olmasına rağmen kiralalarının yüksek olması, eski ve böcekli evlerde yaşamak zorunda kalmaları ve buna bir çözüm bulamamaları, yağmur yağınca evlerinin tavanlarından sular akması gibi sorunlar yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Fotoğraf.5. Basmane’de Suriyelilerin Barındığı Evler

Tablo 5.17: Yaş Dağılımlarına Göre Barınma Konusunda Sorun Yaşama Durumları

		Barınma konusunda sorunlar yaşıyor musunuz?		Toplam
		Evet	Hayır	
Yaşınız?	18-25	9 42,9%	12 57,1%	21 100,0%
	26-35	21 50,0%	21 50,0%	42 100,0%
	36-45	15 60,0%	10 40,0%	25 100,0%
	46-55	1 16,7%	5 83,3%	6 100,0%
	56 ve üzeri	2 50,0%	2 50,0%	4 100,0%
Toplam		48 49,0%	50 51,0%	98 100,0%

Tabloya göre 18-25 yaş grubunun %42,9'u, 26-35 yaş grubunun %50'si 36-45 yaş grubunun %60'ı 46-55 yaş grubunun %16'sı ve 56 ve üzeri yaş grubunun %50'si "Barınma konusunda sorunlar yaşıyor musunuz?" sorusuna "evet" cevabını vermiştir. Evet cevaplarının hayır cevaplarına üstün geldiği tek grup olan 36-45 yaş grubu, %60lık oranıyla çoğunluğun barınma konusunda sorunlar yaşadığını göstermektedir. 46-55 yaş grubunun %83,3'ü ise barınma konusunda sorun yaşamamaktadır.

Yaş grubu gözetmeksizin tüm katılımcıların %48'i, neredeyse yarısı barınma konusunda sorunlar yaşadığını belirtmiştir.

Fotoğraf.6. Basmane’de Suriyelilerin Yoğun Olarak Yaşadığı Bir Sokak

5.5. Sağlık Durumu

Tablo 5.18: Katılımcıların Sağlık Konusunda Yaşadıkları Sorunlar

		Sayı	%
Sağlık konusunda sorunlar yaşıyor musunuz?	Evet	58	58,0
	Hayır	42	42,0
	Toplam	100	100,0
Sağlık konusunda yaşadığınız sorunlar nelerdir?	Doktorlar ilgilenmiyor	15	25,9
	Hemşire ve sağlık personeli ilgilenmiyor	6	10,3
	Dil sorunundan dolayı rahatsızlığımı anlatamıyorum	47	81,0
	İlaç /tedavi masraflarımı karşılayamıyorum	13	22,4
	Diğer	3	5,2

Not: Birden fazla yanıt işaretlenmiş olabilir.

Katılımcıların %58'i sağlık konusunda sorunlar yaşamakta, %42'si ise sorun yaşamamaktadır. Sağlık konusunda sorunlar yaşayan katılımcıların %81'i dil sorunundan dolayı rahatsızlıklarını anlatamadıklarını belirtmişlerdir. Bu göçmenler, hastanelerin ilgili birimlerinde yetersiz sayıda tercüman olması sebebiyle sorunlarını anlatmakta güçlük çekmektedir. %25,9'unun ise doktorlar ilgilenmediği için sorun yaşadığı görülmektedir. Bunun sebebi ise yine dil sorunundan kaynaklanmaktadır. Doktorlar göçmenlerle sağlıklı bir iletişim kuramadıklarından, bu kişilerle gerektiği kadar ilgilenememektedir.

Diğer kategorideki katılımcılar hastanelerde sağlık sorunlarını anlatabilmek için tercüman verilmediğini belirtmişlerdir.

Tablo 5.19: Yaş Dağılımlarına Göre Sağlık Konusunda Sorun Yaşama Durumları

		Sağlık konusunda sorunlar yaşıyor musunuz?		Toplam
		Evet	Hayır	
Yaşınız?	18-25	11 52,4%	10 47,6%	21 100,0%
	26-35	21 48,8%	22 51,2%	43 100,0%
	36-45	20 76,9%	6 23,1%	26 100,0%
	46-55	3 50,0%	3 50,0%	6 100,0%
	56 ve üzeri	3 75,0%	1 25,0%	4 100,0%
Toplam		58 58,0%	42 42,0%	100 100,0%

18-25 yaş grubunun %52,4'ü, 26-35 yaş grubunun %48,8'i 36-45 yaş grubunun %76,9'u, 46-55 yaş grubunun %50'si 56 ve üzeri yaş grubunun ise %75'i "Sağlık konusunda sorunlar yaşıyor musunuz?" sorusuna evet cevabını vermiştir. Tabloya göre 36-45 yaş grubunun büyük çoğunluğu (%76,9) sağlık konusunda sorunlar yaşamaktadır. Yüzelik olarak "Hayır" cevabının üstün geldiği tek yaş grubu 26-35 yaş grubudur (%51,2). Yaş grubu gözetmeksizin tüm katılımcıların %58'i sağlık konusunda sorunlar yaşadığını belirtmiştir.

Tablo 5.20: Katılımcıların Sağlık Sorunlarını Giderme Yöntemleri

	Sayı	%
Hastaneye gidiyoruz	56	56,0
Komşu/çevre yardım ediyor	4	4,0
Kendi yöntemlerimizle çözmeye çalışıyoruz	26	26,0
Diğer	1	1,0
Yanıtsız	13	13,0
Toplam	100	100,0

Sağlık sorunlarınızı nasıl gideriyorsunuz? sorusu sorulduğunda katılımcıların %56'sı 'hastaneye gidiyoruz' yanıtını vermiştir. %4'ü komşularından ve çevreden yardım almaktadır. %26'sı ise sağlık sorunlarını kendi yöntemleriyle çözmeye çalışmaktadır. Bunun nedenleri ekonomik yetersizlikler, dil sorunundan dolayı gerekli tedaviyi edinememeleri ve belgelerindeki (kimlik vb) (tablo 5.28) eksikliklerdir.

Tablo 5.21: Katılımcıların Türkiye’de Yaşadıkları Psikolojik Sorunlar

	Sayı	%
Yalnız ve mutsuz hissediyorum	38	38,0
Kendimi yaşadığım yere ait hissedemiyorum	30	30,0
Dışlanmış hissediyorum	18	18,0
Kendimi güvende hissetmiyorum	14	14,0
Sorunum yok	33	33,0
Diğer	2	2,0

Not: Birden fazla yanıt işaretlenmiş olabilir.

Katılımcıların Türkiye’ye göç ettikten sonra yaşadıkları psikolojik sorunlara bakıldığında en çok yalnız ve mutsuz hissettikleri (%38) görülmektedir. %30’u ise ‘kendimi yaşadığım yere ait hissedemiyorum’ cevabını vermiştir. Ülkemize gelen göçmenlerin büyük çoğunluğunun psikolojik sorunlar yaşadığı görülmektedir. Savaştan dolayı ülkelerini, evlerini, akrabalarını, işlerini terk etmeleri ve kültürünü bilmedikleri, dillerini konuşamadıkları bir ülkeye göç etmek zorunda kalmaları psikolojik sorunları da beraberinde getirmiştir. Kimi eşinden, kimi çocuklarından ayrılmak zorunda kalmış, gelecek kaygısı yaşayarak kendilerini bambaşka bir hayatın içinde bulmuşlardır. Bu da yalnız ve mutsuz hissetmek, kendilerini yaşadıkları yere ait hissedememek, dışlanmış hissetmek ve kendilerini güvende hissedememek gibi psikolojik sorunlar yaşamalarına neden olmuştur. Katılımcıların %33’ü psikolojik sorunu olmadığını belirtmiştir. Türkiye’nin de Suriye gibi Müslüman bir ülke olması ve bazı göçmenlerin akrabalarının burada olması ülkemize uyum sağlamalarını kolaylaştırmaktadır.

Diğer kategorideki katılımcılar ise dil sorunu ve ekonomik sorunlardan dolayı psikolojik sorunlar yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 5.22: Yaş Dağılımlarına Göre Türkiye’de Yaşadıkları Psikolojik Sorunlar

		Yaşınız?					Toplam
		18-25	26-35	36-45	46-55	56 ve üzeri	
Türkiye’de yaşadığınız psikolojik sorunlar nelerdir?	Yalnız ve mutsuz hissediyorum	8 40,0%	14 34,1%	12 48,0%	2 33,3%	2 50,0%	38
	Kendimi yaşadığım yere ait hissedemiyorum	8 40,0%	15 36,6%	6 24,0%	1 16,7%	0 0,0%	30
	Dışlanmış hissediyorum	6 30,0%	6 14,6%	4 16,0%	1 16,7%	1 25,0%	18
	Kendimi güvende hissetmiyorum	6 30,0%	6 14,6%	2 8,0%	0 0,0%	0 0,0%	14
	Sorunum yok	5 25,0%	16 39,0%	7 28,0%	3 50,0%	2 50,0%	33
	Diğer	0 0,0%	2 4,9%	0 0,0%	0 0,0%	0 0,0%	2
Toplam		20	41	25	6	4	96

Tabloya göre 18-25 yaş grubunun psikolojik açıdan en çok ‘yalnız ve mutsuz hissetmek’ (%40) ve ‘kendilerini yaşadıkları yere ait hissedememek’ (%40) sorunlarını yaşadıkları görülmüştür. 26-35 yaş grubunun çoğunluğu psikolojik sorunlar yaşamadıklarını (%39) belirtmişlerdir. En çok sorun yaşadıkları konunun ise ‘kendilerini yaşadıkları yere ait hissedememek’(%36,6) olduğunu belirtmişlerdir. 36-45 yaş grubu en çok yalnız ve mutsuz hissettiklerini (%48) belirtmişlerdir. 46-55 yaş grubunun %50’si psikolojik açıdan sorun yaşamadığını belirtmiştir. 56 ve üzeri yaş grubunun %50’si sorun yaşamadığını, geri kalan %50’si ise yalnız ve mutsuz hissettiğini belirtmiştir. Tabloya genel olarak bakıldığında ‘yalnız ve mutsuz

hissetmek'' ve ''kendilerini yaşadıkları yere ait hissedememek'', psikolojik sorunların başında gelmektedir.

5.6. Eğitim Durumu

Tablo 5.23: Katılımcıların Ailelerindeki Çocukların/Gençlerin Eğitim Kurumlarına Gitme Durumları

	Sayı	%
Evet	70	70,0
Hayır	30	30,0
Toplam	100	100,0

Katılımcıların %70'inin ailesinde eğitim kurumlarına giden öğrenci/öğrenciler bulunmaktadır. %30'unun ailesinde ise eğitim kurumlarına giden öğrenci bulunmamaktadır. Araştırmaya göre katılımcıların ailelerindeki eğitim gören kişilerin oranının yüksek olduğu görülmektedir. Bu durumun nedenleri, ülkemizin yabancı öğrencilere sağladığı kolaylık, eğitim masrafları için verdiği destekler ve ülkemizde çok sayıda devlet ve vakıf üniversitelerinin bulunması ve diğer eğitim kurumlarının yeterliliği sayesinde eğitime ulaşabilme imkanlarının kolay olarak elde edilebilmesidir. Ailesinde eğitim kurumlarına gitmeyen %30luk dilimin eğitim alabilmesi için belge eksikliğinin olması, Suriye'de gördükleri eğitimin Türkiye'de denkliğinin sağlanamaması ve ailenin desteklememesi gibi durumlar neden olmuştur.

Tablo 5.24: Eğitim Kurumlarına Giden Toplam Kişi Sayısı ve Eğitim Seviyesi

	Sayı
İlkokul	55
Ortaokul	21
Lise	11
Üniversite	0
Lisansüstü	1
Toplam	88

Katılımcıların ailelerinde ilkokula giden toplam öğrenci sayısı 55, ortaokula giden toplam öğrenci sayısı 21, lise eğitimi gören toplam öğrenci sayısı 11'dir. Katılımcıların ailelerinde lisans öğrencisi bulunmamakta, lisansüstü eğitim gören 1 öğrenci bulunmaktadır. Ülkemize gelen göçmen katılımcılar genel olarak genç yaşta oldukları için ailelerinde eğitim gören çocuklar/gençlerin de ilkokul seviyesinde yoğunlaştığı görülmektedir.

Tablo 5.25: Eğitim Durumlarına Göre Ailelerinin Aylık Gelirleri

		Ailenizin aylık geliri nedir?				Toplam
		0-1000tl	1001-2000tl	2001-3000tl	3001 ve üzeri	
Eğitim durumunuz?	Okuryazar değil	2 100,0%	0 0,0%	0 0,0%	0 0,0%	2 100,0%
	Okuryazar	3 75,0%	0 0,0%	1 25,0%	0 0,0%	4 100,0%
	İlkokul mezunu	11 55,0%	8 40,0%	1 5,0%	0 0,0%	20 100,0%
	Ortaokul mezunu	10 43,5%	11 47,8%	0 0,0%	2 8,7%	23 100,0%
	Lise mezunu	14 53,8%	9 34,6%	3 11,5%	0 0,0%	26 100,0%
	Üniversite mezunu	6 27,3%	11 50,0%	4 18,2%	1 4,5%	22 100,0%
	Lisansüstü	0 0,0%	0 0,0%	1 100,0%	0 0,0%	1 100,0%
	Toplam	46 46,9%	39 39,8%	10 10,2%	3 3,1%	98 100,0%

Tabloya göre okuryazar olmayan, okuryazar, ilkokul mezunu, lise mezunu eğitim seviyelerindeki katılımcıların çoğunluğunun aylık geliri 0-1000tl'dir. Ortaokul mezunu ve üniversite mezunlarının çoğunluğunun da aylık geliri 1001-2000tl'dir. Genel olarak incelediğimizde eğitim seviyesi arttıkça aylık gelir miktarı da artmamıştır. Yani eğitim seviyesi ile aylık gelir arasında bir ilişki yoktur.

Tablo 5.26: Katılımcıların Eğitim Konusunda Yaşadıkları Sorunlar

		Sayı	%
Eğitim konusunda sorunlar yaşıyor musunuz?	Evet	58	58,0
	Hayır	29	29,0
	Yanıtsız	13	13,0
	Toplam	100	100,0
Eğitim konusunda yaşadığınız sorunlar nelerdir?	Dil sorunu	39	67,2
	Kayıt sorunu	3	5,2
	Kırtasiye ihtiyacı	21	36,2
	Okulda/sınıfta dışlanma	10	17,2
	Diğer	6	10,3

Not: Birden fazla yanıt işaretlenmiş olabilir.

Ailesinde eğitim kurumlarına giden öğrencilerin olduğunu belirten katılımcıların %58'i eğitim konusunda sorun yaşadığını, %29'u sorun yaşamadığını belirtmiştir.

Eğitim konusunda sorun yaşayan katılımcıların yaşadıkları en büyük sorunun dil sorunu (%67,2) olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan katılımcıların büyük bir çoğunluğu aile içinde ana dillerini (Arapça, Kürtçe) konuşmaktadır. Eğitim gören bireylerin birçoğu Türkiye'de kaldıkları süre zarfında okullarında Türkçe öğrenmelerine rağmen kendi aralarında Türkçe konuşmadıkları için dilde yetkinlik sağlayamamışlardır. Bu nedenle ailelerinde eğitim gören katılımcıların yaşadığı en büyük sorun dil sorunudur. İkinci en büyük sorunları kırtasiye ihtiyacıdır (%36,2). Katılımcıların ekonomik yetersizlikten dolayı ailelerinde eğitim gören bireylerin kırtasiye ihtiyaçlarını tam olarak karşılayamadıkları saptanmıştır. En az yaşadıkları sorun ise kayıt sorunudur (%5,2). Bu da çoğunun kendi ülkelerinde gördükleri eğitime ülkemizde devam edebildiğini, kayıt olurken aksaklık yaşamadıklarını göstermektedir. Fakat bu konuda yaşadıkları en büyük sorunun denklik sorunu olduğunu, bazı öğrencilerin kayıt olurken alt sınıflara kayıt olmak zorunda kaldıklarını belirtmişlerdir.

Diğer kategorideki katılımcılar dil sorunundan dolayı çocuklarının ödevlerine yardım edemediklerini, öğretmenin çocuğuna kötü davrandığını, öğretmenin çocuklardan isteklerini maddi olarak karşılayamadıklarını, resmi evrakları savaşta kaybolduğu için istedikleri eğitimi alamadıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 5.27: Yaş Dağılımlarına Göre Eğitim Konusunda Sorun Yaşama Durumları

		Eğitim konusunda sorunlar yaşıyor musunuz?		Toplam
		Evet	Hayır	
Yaşınız?	18-25	6 40,0%	9 60,0%	15 100,0%
	26-35	27 73,0%	10 27,0%	37 100,0%
	36-45	20 80,0%	5 20,0%	25 100,0%
	46-55	3 50,0%	3 50,0%	6 100,0%
	56 ve üzeri	2 50,0%	2 50,0%	4 100,0%
Toplam		58 66,7%	29 33,3%	87 100,0%

Ailesinde eğitim kurumlarına giden ya da gidebilecek yaşta bireyler bulunan katılımcıların cevaplarını incelediğimizde;

18-25 yaş grubunun %40'ı, 26-35 yaş grubunun %73'ü 36-45 yaş grubunun %80'i, 46-55 yaş grubunun %50'si ve 56 ve üzeri yaş grubunun %50'si eğitim konusunda sorunlar yaşadığını belirtmiştir. Yüzdelerle bakıldığında 26-35 ve 36-45 yaş grubunun büyük bir çoğunluğunun eğitim konusunda sorunlar yaşadığı görülmektedir. Yaş grubu gözetmeksizin tüm katılımcıların %58'i eğitim konusunda sorunlar yaşadığını belirtmiştir.

5.7. Hukuki Durum

Tablo 5.28: Katılımcıların Yaşadıkları Hukuki Sorunlar

		Sayı	%
Hukuki sorunlar yaşıyor musunuz?	Evet	27	27,0
	Hayır	72	72,0
	Yanıtsız	1	1,0
	Toplam	100	100,0
Yaşadığınız hukuki sorunlar nelerdir?	Kimlik sorunu	16	59,3
	İkamet izni sorunu	4	14,8
	Çalışma izni sorunu	12	44,4

Not: Birden fazla yanıt işaretlenmiş olabilir.

Türkiye'ye göç ederken ya da göç ettikten sonra hukuki sorunlar yaşayan göçmen katılımcılar %27'lik dilimi oluşturmaktadır. %72'si ise hukuki sorunlar yaşamamışlardır. Hukuki sorunlar yaşayan göçmenlerimizin %59,3'ünün kimlik sorunu yaşadığı görülmektedir. Göçmenlerin %44,4'ü çalışma izni sorunu yaşamakta, %14,8'i ise ikamet izni sorunu yaşamaktadır.

Tablo 5.29: Yaş Dağılımlarına Göre Hukuki Sorunlar Yaşama Durumları

		Hukuki sorunlar yaşıyor musunuz?		Toplam
		Evet	Hayır	
Yaşınız?	18-25	6 28,6%	15 71,4%	21 100,0%
	26-35	9 20,9%	34 79,1%	43 100,0%
	36-45	9 34,6%	17 65,4%	26 100,0%
	46-55	1 20,0%	4 80,0%	5 100,0%
	56 ve üzeri	2 50,0%	2 50,0%	4 100,0%
Toplam		27 27,3%	72 72,7%	99 100,0%

Tabloya göre 18-25 yaş grubunun %28,6'sı, 26-35 yaş grubunun %20,9'u, 36-45 yaş grubunun %34,6'sı, 46-55 yaş grubunun %20'si ve 56 ve üzeri yaş grubunun %50'si hukuki sorunlar yaşıyor musunuz? sorusuna evet cevabını vermiştir. Tabloda da görüldüğü gibi hiçbir yaş grubundaki katılımcıların evet cevapları hayır cevaplarına üstün gelmemiştir. Diğer bir deyişle, tüm yaş gruplarında çoğunluk, hukuki sorunlar yaşamadığını belirtmiştir. Yaş grubu gözetmeksizin tüm katılımcıların %27'si hukuki sorunlar yaşadığını belirtmiştir. Katılımcılar tüm sorunlar içinden en az sorunu hukuki konularda yaşamaktadır.

5.8. Uyum ve Beklentiler

Tablo 5.30: Katılımcıların Göç Etmek İçin Türkiye’yi Seçme Nedenleri

	Sayı	%
Sınır boyunda olup ulaşımın kolay olması	39	39,0
Savaşın olmaması	42	42,0
Akrabalarının burada olması	24	24,0
Devlet yardımı yapılması	7	7,0
Gidecek başka bir ülke bulamadık	15	15,0
Avrupa ülkelerine gidebilmek için	8	8,0

Not: Birden fazla yanıt işaretlenmiş olabilir.

Katılımcıların Türkiye’ye göç etmelerinin öncelikli nedeni, Türkiye’de savaşın olmamasıdır (%42). Türkiye’ye göç etme nedenlerinin ikincisi ise sınır boyunda olup ulaşımın kolay olmasıdır (%39). Suriye’nin sınır boyunda olup ulaşımın ülkemize kolay olması, akraba ve bayram ziyaretlerini kolaylıkla gerçekleştirmelerini sağlamaktadır. Ayrıca sınırın yakın olması, göçmenlerin savaş bittikten sonra ülkelerine geri dönmelerini kolaylaştıracaktır. Türkiye’de savaşın olmaması ve Türkiye’nin uyguladığı açık kapı politikası en fazla Suriyeli göçmenin ülkemize göç etmesine neden olmuştur. ‘Devlet yardımı yapılması için göç ettik’ (%7) cevabını veren katılımcı oranı en düşüktür.

Tablo 5.31: Katılımcıların İzmir'e Göç Etme Nedenleri

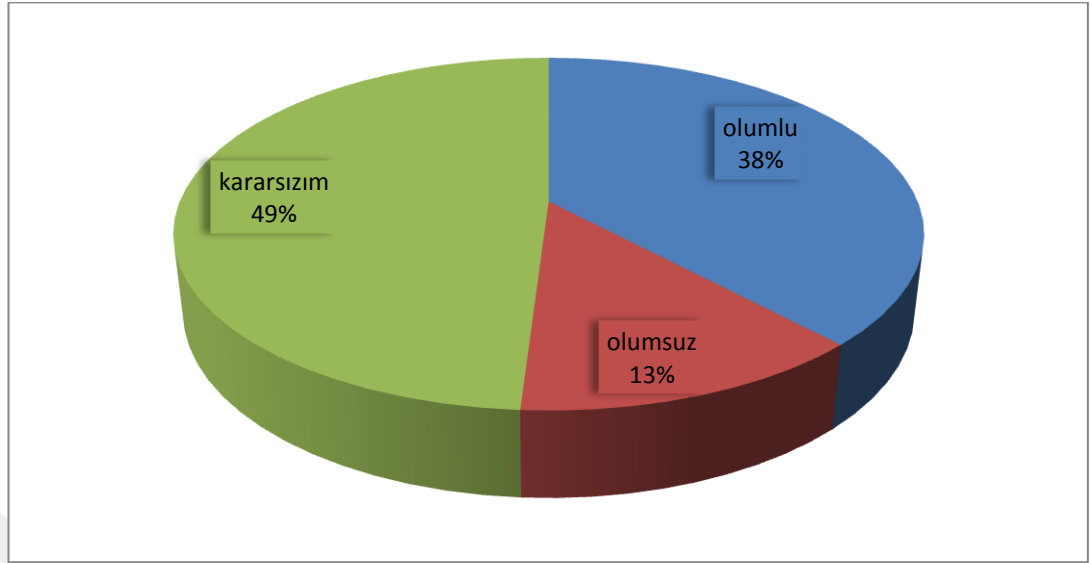
	Sayı	%
İş olanaklarının fazla olması	35	35,0
Rahat ve özgürce yaşayabilmek	23	23,0
Akrabalarının İzmir'de olması	47	47,0
Diğer	6	6,0

Not: Birden fazla yanıt işaretlenmiş olabilir.

Katılımcıların %47'si akrabalarının İzmir'de olması nedeniyle İzmir'e göç etmişlerdir. Bunun sonucu olarak İzmir'deki yaşama kısa sürede uyum sağlamış ve yabancılık çekmemişlerdir. %35'i ise iş imkanı bulabilmek için İzmir'e yerleşmiştir. İzmir'in Türkiye'nin en büyük metropollerinden biri olması ve bir liman şehri olması nedeniyle iş imkanı bakımından tercih sebebi olmuştur. Katılımcıların %23'ü ise rahat ve özgürce yaşayabileceklerini düşündükleri için İzmir'e gelmişlerdir.

Diğer kategoride olan katılımcılar evlilik ve çocuklarının eğitimi için İzmir'e göç ettiklerini belirtmişlerdir.

Grafik 5.1: Katılımcıların İzmir Halkının Davranışları Hakkındaki Düşünceleri

İzmir halkının size karşı davranışlarını nasıl değerlendirirsiniz? sorusuna katılımcıların %38'i olumlu, %13'ü olumsuz, %49'u ise kararsızım cevabını vermiştir.

Tablo 5.32: Medeni Durumlarına Göre İzmir Halkının Davranışları Hakkındaki Düşünceleri

		İzmir halkının size karşı davranışlarını nasıl değerlendirirsiniz?			Toplam
		olumlu	olumsuz	kararsızım	
Medeni durumunuz?	Evli	29 38,7%	10 13,3%	36 48,0%	75 100,0%
	Bekar	5 41,7%	1 8,3%	6 50,0%	12 100,0%
	Dul/boşanmış	4 30,8%	2 15,4%	7 53,8%	13 100,0%
Toplam		38 38,0%	13 13,0%	49 49,0%	100 100,0%

Tabloya göre medeni durumları evli, bekar ve dul/boşanmış olan katılımcıların ‘‘İzmir halkının size karşı davranışlarını nasıl değerlendirirsiniz?’’ sorusuna verdikleri

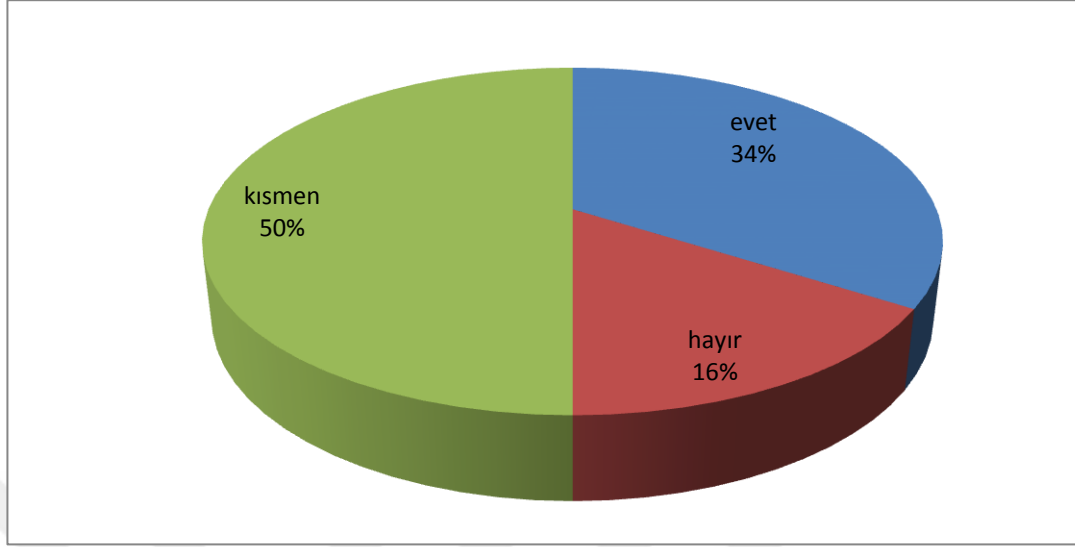
cevaplar incelendiğinde 3 farklı grubun da en çok "kararsızım" seçeneğinde yoğunlaştığını görülmektedir. Farklı medeni durumlara sahip katılımcılar ikinci olarak İzmir halkının davranışlarını "olumlu" olarak değerlendirmişlerdir. "Olumsuz" cevapların yüzdelerinin diğer seçeneklere göre düşük olduğu görülmektedir.

Tablo 5.33: Komşularıyla / Çevreleriyle Yakın İlişkiler Geliştirme Durumlarına Göre İzmir Halkının Davranışları Hakkındaki Düşünceleri

		İzmir halkının size karşı davranışlarını nasıl değerlendirirsiniz?			Toplam
		olumlu	olumsuz	kararsızım	
Komşularınızla / çevrenizle yakın ilişkiler geliştirebiliyor musunuz?	Evet	21 61,8%	2 5,9%	11 32,4%	34 100,0%
	Hayır	3 18,8%	2 12,5%	11 68,8%	16 100,0%
	Kısmen	14 28,0%	9 18,0%	27 54,0%	50 100,0%
Toplam		38 38,0%	13 13,0%	49 49,0%	100 100,0%

Komşularıyla/çevreleriyle yakın ilişkiler geliştirebilen katılımcılar çoğunluk olarak İzmir halkının davranışlarını da olumlu olarak değerlendirmiştir (%61,8). Komşularıyla/çevreleriyle yakın ilişkileri olmayan katılımcılar çoğunluk olarak İzmir halkının kendilerine olan davranışlarını değerlendirirken "kararsız" kalmışlardır (%68,8). Aynı şekilde komşularıyla/çevreleriyle kısmen ilişkileri olan katılımcıların çoğunluğu (%54) İzmir halkının davranışlarını değerlendirirken kararsızlık yaşamışlardır.

Grafik 5.2: Katılımcıların Komşularıyla / Çevreleriyle Yakın İlişkiler Geliştirme Durumları

Komşularınızla/çevrenizle yakın ilişkiler geliştirebiliyor musunuz? sorusuna katılımcıların %34'ü evet, %16'sı hayır, %50'si kısmen cevabını vermiştir.

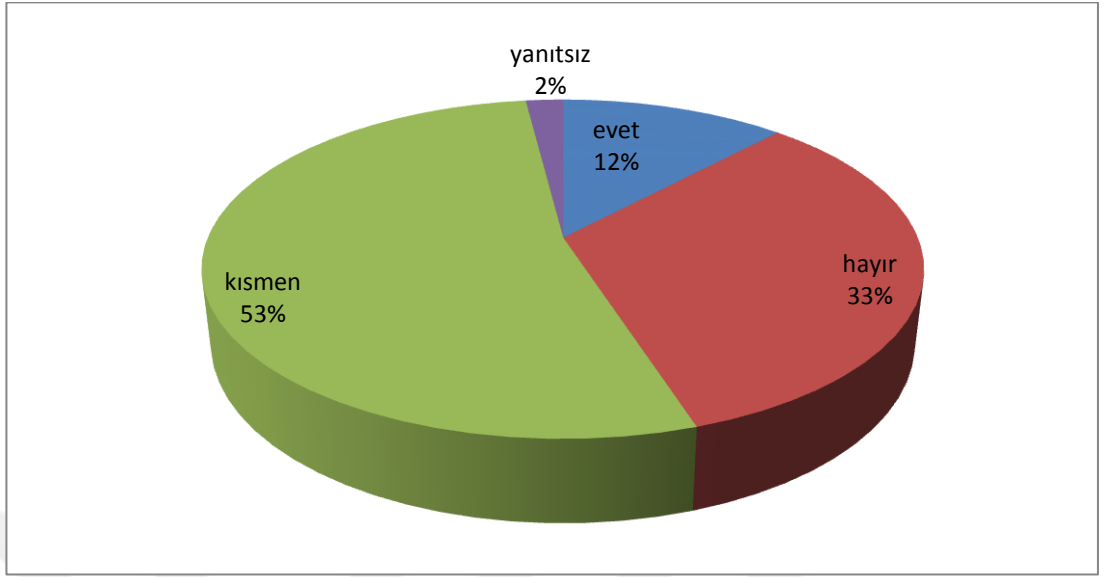
Tablo 5.34: Türkiye'ye Gelmeden Önce Türkiye'den Beklentileri

	Sayı	%
Türkiye'nin bizi vatandaşlığa kabul etmesi	52	52,0
İş olanakları sunması	36	36,0
Temel insani ihtiyaçlarımızı karşılaması	34	34,0
Diğer	4	4,0

Not: Birden fazla yanıt işaretlenmiş olabilir.

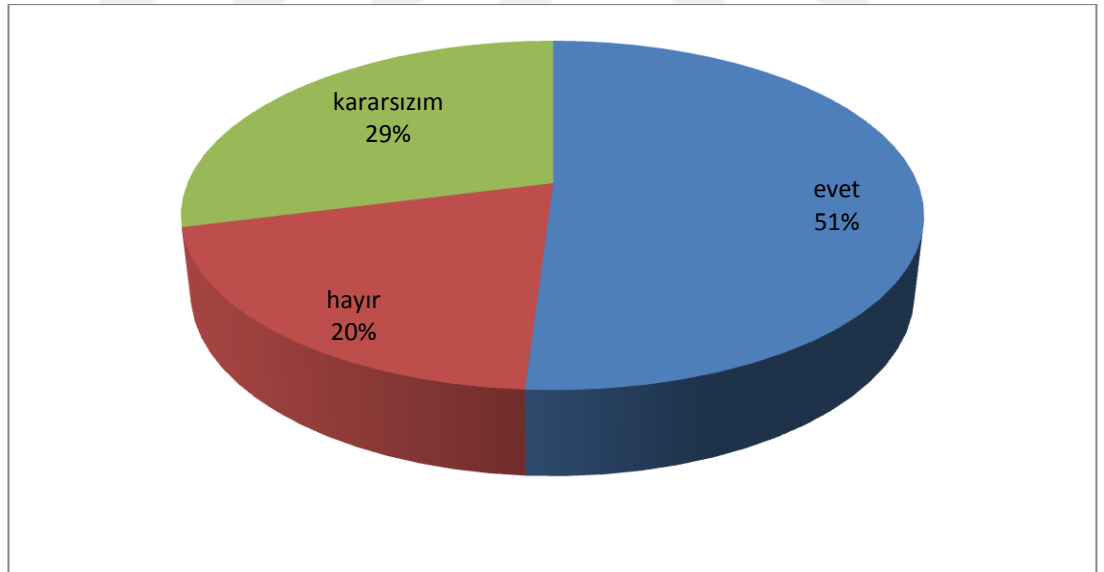
“Türkiye'ye hangi beklentilerle geldiniz?” sorusuna katılımcıların %52'si “Türkiye'nin bizi vatandaşlığa kabul etmesi” yanıtını vermiştir. %36'sı Türkiye'ye gelmeden önce “iş olanağı elde etmek”, %34'ü ise “temel insani ihtiyaçlarının karşılanması” gibi beklentiler içinde olduklarını belirtmişlerdir.

Grafik 5.3: Türkiye'ye Geldikten Sonra Beklentilerinin Karşılama Durumu

Türkiye'ye geldikten sonra beklentilerinizin karşılandığını düşünüyor musunuz? sorusuna katılımcıların %12'si evet,%33'ü hayır, %53'ü ise kısmen yanıtını vermiştir.

Grafik 5.4: Ülkelerinde Savaş Biterse Geri Dönme İstekleri

Ülkenizde savaş biterse dönmek ister misiniz? sorusuna katılımcıların %51'i evet, %20'si hayır, %29'u ise kararsızım cevabını vermiştir. Geri dönmek isteyen katılımcıların büyük çoğunluğu kendilerini Türkiye'de misafir olarak görmekte ve ilk fırsatta doğdukları, büyüdükleri, kültürünü benimsedikleri ülkelere geri dönmek istemektedir (tablo 5.35). Kararsızım cevabını veren bazı katılımcılar savaş bittikten

sonra kendi ülkelerinin içinde bulunduğu duruma bakarak geri dönüp dönmeme kararı vereceklerini belirtmişlerdir. Ülkesine geri dönmek istemeyen %20'lik kısmın büyük çoğunluğu ise Türkiye'ye uyum sağlamış, iş imkanı elde etmiş ve düzenlerini kurmuş kişilerdir.

Tablo 5.35: Ülkelerinde Savaş Bitince Geri Dönmek İstemelerinin Sebepleri

	Sayı	%
Doğduğum ve büyüdüğüm, kültürünü benimsediğim yerde yaşamak istiyorum	46	90,2
Ayrımcılıktan uzaklaşmak, bunu yaşamayacağım ülkemde yaşamak istiyorum	16	31,4
Geçimlik iş bulamadığım için ayrılmak istiyorum	17	33,3
Eğitim ve sağlık hizmetlerinden yararlanamıyorum	10	19,6
Türkiye çok pahalı olduğu için kalmak istemiyorum	22	43,1

Not: Birden fazla yanıt işaretlenmiş olabilir.

Katılımcıların %90,2'si "Ülkenizde savaş bitince geri dönmek istiyorsanız nedenleri nelerdir?" sorusuna "Doğduğum ve büyüdüğüm, kültürünü benimsediğim yerde yaşamak istiyorum" yanıtını vermiştir. %43,1'i "Türkiye çok pahalı olduğu için kalmak istemiyorum" yanıtını vermiştir. Ülkelerine geri dönmek isteme nedenleri arasında en az seçilen cevap ise "Eğitim ve sağlık hizmetlerinden yararlanamıyorum" (%19,6) olmuştur.

Tablo 5.36: Yaş Dağılımlarına Göre Ülkelerinde Savaş Bitince Geri Dönmek İsteme Nedenleri

		Yaşınız?					Toplam
		18-25	26-35	36-45	46-55	56 ve üzeri	
Ülkenizde savaş bitince geri dönmek istiyorsanız nedenleri nelerdir?	Doğduğum ve büyüdüğüm, kültürünü benimsediğim yerde yaşamak istiyorum.	10 62,5%	21 63,6%	12 70,6%	2 66,7%	1 50,0%	46
	Ayrımcılıktan uzaklaşmak, bunu yaşamayacağım ülkemde yaşamak istiyorum	6 37,5%	4 12,1%	5 29,4%	1 33,3%	0 0,0%	16
	Geçimlik iş bulamadığım için ayrılmak istiyorum	2 12,5%	11 33,3%	3 17,6%	0 0,0%	1 50,0%	17
	Eğitim ve sağlık hizmetlerinden yararlanamıyorum	3 18,8%	4 12,1%	2 11,8%	0 0,0%	1 50,0%	10
	Türkiye çok pahalı olduğu için kalmak istemiyorum	7 43,8%	8 24,2%	6 35,3%	0 0,0%	1 50,0%	22
Toplam		16	33	17	3	2	71

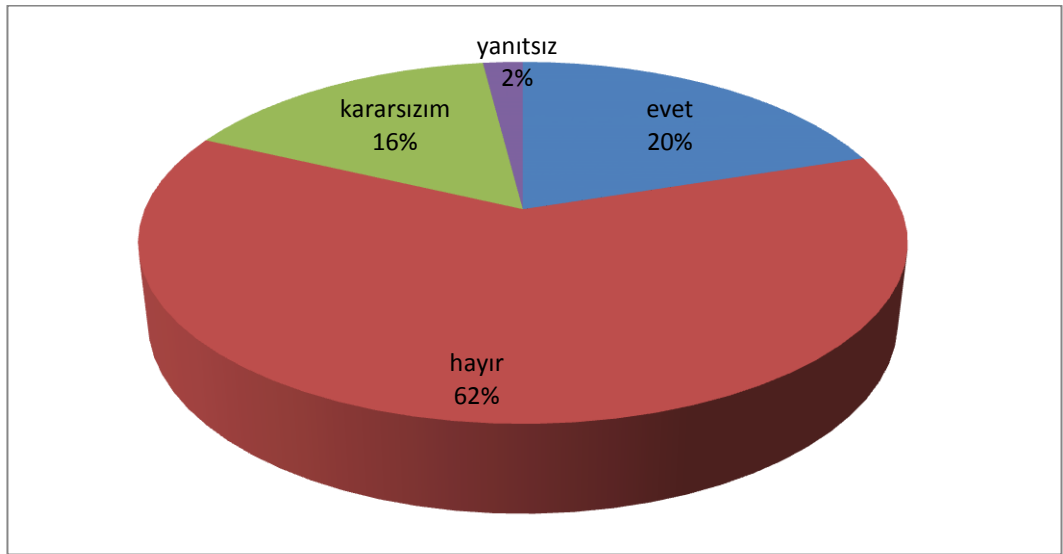
Farklı yaş gruplarının “Ülkenizde savaş bitince geri dönmek istiyorsanız nedenleri nelerdir?” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde, her yaş grubunun bir cevapta yoğunlaştığı görülmektedir. Yaş grupları çoğunluk olarak “Doğduğum ve büyüdüğüm, kültürünü benimsediğim yerde yaşamak istiyorum” cevabını vermişlerdir.

Tablo 5.37: Katılımcıların İzmir Halkının Davranışları Hakkındaki Düşüncelerine Göre Ülkelerinde Savaş Biterse Geri Dönmek İsteyip İstemedikleri

		Ülkenizde savaş biterse geri dönmek ister misiniz?			Toplam
		evet	hayır	kararsızım	
İzmir halkının size karşı davranışlarını nasıl değerlendirirsiniz?	Olumlu	18 47,4%	12 31,6%	8 21,1%	38 100,0%
	Olumsuz	8 61,5%	1 7,7%	4 30,8%	13 100,0%
	Kararsızım	25 51,0%	7 14,3%	17 34,7%	49 100,0%
Toplam		51 51,0%	20 20,0%	29 29,0%	100 100,0%

İzmir halkının kendilerine olan davranışlarını değerlendirirken olumlu, olumsuz ve kararsızım seçeneklerine sahip olan tüm katılımcılar çoğunluk olarak ülkelerinde savaş biterse geri dönmeyi düşünmektedirler.

Grafik 5.5: Başka Bir Ülkeye Gitmek İsteme Durumları

‘‘Başka bir ülkeye gitmek ister misiniz?’’ sorusuna katılımcıların %20’si evet, %62’si hayır, %16’sı ise kararsızım yanıtını vermiştir. Türkiye’nin sınır boyunca olup ulaşımın kolay olması, göçmenlerin akrabalarının burada olması ve gidebilecek başka bir ülke bulamamaları nedeniyle (tablo 5.30) çoğunluk (%62) Türkiye’de kalmak istemektedir ve başka bir ülkeye gitmek istememektedir.

Tablo 5.38: Katılımcıların İzmir Halkının Davranışları Hakkındaki Düşüncelerine Göre Başka Bir Ülkeye Gitmek İsteme Durumları

		Başka bir ülkeye gitmek ister misiniz?			Toplam
		evet	hayır	kararsızım	
İzmir halkının size karşı davranışlarını nasıl değerlendirirsiniz?	Olumlu	6 15,8%	29 76,3%	3 7,9%	38 100,0%
	Olumsuz	4 36,4%	6 54,5%	1 9,1%	11 100,0%
	Kararsızım	10 20,4%	27 55,1%	12 24,5%	49 100,0%
Toplam		20 20,4%	62 63,3%	16 16,3%	98 100,0%

İzmir halkının size karşı davranışlarını nasıl değerlendirirsiniz? sorusuna olumlu, olumsuz ve kararsızım cevabını veren katılımcılara başka bir ülkeye gitmek ister misiniz? sorusu sorulduğunda tüm grupların hayır cevabında yoğunlaştığı görülmektedir. İzmir halkının davranışlarından memnun olmadıklarını belirten katılımcıların çoğunluğu da (%54,5) başka bir ülkeye göç etmek istememektedir.

Tablo 5.39: Türkiye’ye Geldikten Sonra Beklentilerinin Karşılanma Durumuna Göre Başka Bir Ülkeye Gitmek İsteme Durumları

		Başka bir ülkeye gitmek ister misiniz?			Toplam
		evet	hayır	kararsızım	
Türkiye’ye göç ettikten sonra beklentilerinizin karşılandığını düşünüyor musunuz?	Evet	3 25,0%	8 66,7%	1 8,3%	12 100,0%
	Hayır	8 24,2%	20 60,6%	5 15,2%	33 100,0%
	Kısmen	8 15,4%	34 65,4%	10 19,2%	52 100,0%
Toplam		19 19,6%	62 63,9%	16 16,5%	97 100,0%

“Türkiye’ye göç ettikten sonra beklentilerinizin karşılandığını düşünüyor musunuz?” sorusuna “evet”, “hayır” ve “kısmen” cevaplarını veren katılımcıların “başka bir ülkeye gitmek istiyor musunuz?” sorusuna verdikleri cevapları incelediğimizde; Türkiye’de beklentilerinin karşılandığını düşünenlerin %66,7’si, beklentilerinin karşılanmadığını düşünenlerin %60,6’sı ve beklentilerinin kısmen karşılandığını düşünenlerin %63,9’u Türkiye’den başka bir ülkeye göç etmek istemediklerini belirtmişlerdir.

SONUÇ

Çalışmaya katılan Suriyeli kadın göçmenlerin yaş grupları incelendiğinde, çoğunluğun üretime katılabilecek genç ve orta yaştaki bireylerden (tablo 5.1) oluştuğu görülmektedir ancak araştırmaya katılan bireylerin %69'u herhangi bir işte çalışmamaktadır (tablo 5.4). Suriyeli kadınlar ülkemizde birçok nedenle iş hayatını tercih etmemektedir. İşgücüne katılmama nedenlerinin başında; ataerkil toplum yapıları, kültürel değerleri, ülkemizde dil sorunu yaşamaları, güvenlik kaygısı yaşamaları ve yetersiz istihdam gelmektedir. Çalışmayı uygulayan katılımcıların %53'ü "Aileniz için geçimlik geliri kim sağlıyor?" sorusuna "eşim" cevabını (tablo 5.7) vermiştir. Bu ailelerde çoğunlukla erkekler çalışmakta, kadınlar ise ev hanımlığı yapıp çocuklarına bakmaktadır. Suriyeli kadınlar Türk toplumuyla kaynaşmadıkça daha içe dönük bireyler haline gelmekte ve kendi toplumlarıyla iç içe bir ortamda yaşamaya devam etmektedir. Bu durum birçok konuda geri planda kalmalarına neden olmakta, gelişmelerinin ve girişimci olmalarının önünde engel oluşturmaktadır. Uyum, üretim ve ekonomi gibi çeşitli konularda hem ülkemiz hem Suriyeliler açısından iyileştirmenin sağlanabilmesi için bu bireylerin çalışmaya teşvik edilmesi gerekmektedir. Bu noktada Suriyelileri çalışmaya teşvik eden daha çok sayıda proje düzenlenmeli, mesleki eğitim verilen kurslara daha fazla yönlendirilmeli ve mesleki eğitimleri tamamlananlara iş olanağı arttırılmalıdır. Bu kişiler geçerli mesleki bilgi ve becerilerle donatılarak iş piyasalarına uyum sağlamaları kolaylaştırılmalıdır. Türkiye'nin ekonomisine daha fazla katkı sağlamaya yöneltilirlerse hem ülkemiz açısından hem de kendi yaşantıları açısından refaha ulaşılacaktır. Suriyeliler iş hayatına ve sosyal hayata katıldıkça Türk halkının gözündeki olumsuz imajları da değişecek ve topluma uyumları daha kolaylaşacaktır.

Katılımcıların Türkiye'ye göç etmeden önceki meslekleri incelendiğinde, %53'ünün ülkelerinde de çalışmadığı görülmektedir. Göç etmeden önce çalışanların çoğunluğu ülkemizde çeşitli nedenlerden dolayı mesleklerini yapamadıklarını belirtmişlerdir. Göç etmeden önce doktor, öğretmen gibi mesleklere sahip Suriyeliler, ülkemizde de kendi mesleklerini icra etmek istemektedir. Bu konuda eksik belgelerinin tamamlanabilmesi için kolaylıklar sağlanmalı, formasyon ve sertifika

gibi programlar arttırılmalıdır. Ayrıca bu kişilerin mesleklerini verimli bir şekilde icra edebilmeleri amacıyla yeterli dil kursları sağlanmalıdır.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Uluslararası İşgücü Genel Müdürü Saadettin Akyıl'ın verdiği bilgiye göre, 15 Mart 2018 itibariyle 39.935 Suriyeliye çalışma izni verilmiştir. Bu sayının 13.327'si şirket ortağı, yani kendi işini kurmuş olan ya da ortak olanlardır. Akyıl, Suriyelilerin devlet yardımından çıkarak kendi ayaklarının üzerinde durmaları için bu çalışanları desteklediğini belirtmiştir. Diğer taraftan da devlet yardımı alan Suriyelilerin yardımın kesilmesi endişesiyle sigortalı işlerde çalışmadığını belirtmiş ve bu kişilerin yasal yollardan çalışmalarının önünü açmak gerektiğini vurgulamıştır (Posta Gazetesi, 2018). Bu durum yetkin oldukları meslek dalları dışında daha düşük standartlarda olan düzensiz ya da günlük işlere (tablo 5.6) yönelmelerine neden olmuştur.

Hipotezlerimizin doğrulanma oranlarını incelediğimizde şu sonuçlarla karşılaşmaktayız:

1. Katılımcıların %86'sı, ailelerindeki iş gören bireyin çeşitli sorunlar yaşadığını belirtmiştir (tablo 5.11). Katılımcıların en çok sorun yaşadıkları konu çok çalıştırılıp az maaş almalarıdır (%75,6). Bunun en önemli nedenleri acil iş ihtiyacından dolayı seçim şanslarının olmaması, Türkçeyi bilmemeleri ve sigortasız çalışmalarındır. Ayrıca geri dönme ihtimaliyle gelecekleri belirsiz olan Suriyeliler, işverenler tarafından temel ve geçici işlerde çalıştırılarak önemli pozisyonlara getirilmemektedir. Katılımcıların %30,2'sinin düzenli maaş alamadığı saptanmıştır. Bu durumun en önemli nedenleri ise; Türk hukukuna yabancı oldukları için haklarını tam olarak bilmemeleri, sigortasız çalışanların yasal haklarını kullanamamaları ve bu durumlara bağlı olarak bazı işverenler tarafından emeklerinin sömürülmesidir. Genel olarak göçmen işçilerin sorunlarının sigortasız çalışmaktan kaynaklandığı görülmektedir. Bu göçmenlerin yasal haklarını kullanabilmesi için kağıt üzerinde çalışıyor görünmeleri gerekmektedir. Bu nedenle göçmen işçilerin sigortalı çalışmaya daha fazla yönlendirilmeleri gerekmekte, sigortasız işçi çalıştıran iş yerlerine denetimler sıklaştırılmalıdır.

2. Çalışmamıza göre katılımcıların %45'i beslenme konusunda sorunlar yaşamaktadır (tablo 5.13). Beslenme sorunları yaşayan katılımcıların %46,7'si

çocuklarının temel besin ihtiyaçlarını karşılayamadığını, %35,6'sı ise öğünleri düzenli yiyemediklerini belirtmiştir. Katılımcıların yaklaşık yarısının aylık gelirin 0-1000tl olması (tablo 5.10) yetersiz beslenmelerine neden olmaktadır. Ekonomik durumları yetersiz olan göçmenler ne çocuklarının beslenmesini ne de kendi besinlerini yeterli düzeyde sağlayamamaktadır. Bu sorun büyük ölçüde göçmenlerin çalışma durumlarına bağlıdır. Ailelerinde genellikle tek kişinin, düşük ücret karşılığında çalışmasıyla ekonomik durumları ve yaşam kaliteleri düşmektedir. Bu sorun ailedeki diğer bireylerin çalışmaya teşvik edilmesiyle giderilmelidir. Ailelerin kayıt dışı ve düşük ücretlerle çalışması, çocukların dışarıda çalışmasına yol açan bir etmendir. Bu ailelerde çocuk yaştaki bireyler çalıştırılmamalı, çocukların okullarını sağlanarak yaşam kaliteleri ve bilinç düzeyleri arttırılmalı ve geleceğe yararlı bireyler olarak yetişmeleri sağlanmalıdır.

3. Çalışmadan hareketle, katılımcıların %48'i barınma konusunda sorunlar yaşamaktadır (tablo 5.16). Bu kişilerin yaşadıkları en büyük sorun, rutubetli ve havasız evlerde barınmalarıdır. %91'i kiralık evlerde barınan göçmenler (tablo 5.15), daha uygun miktarda kira ödemek için yaşamlarını kötü koşullar altında sürdürmek zorunda kalmaktadır. Bu göçmenlerin bir kısmı bodrum katlarında havasız evlerde barınmakta, bir kısmı kalabalık aileleriyle yaşayarak özel alan sorunu yaşamakta, bir kısmı da tuvaleti/ banyosu olmayan evlerde yaşamaktadır. Kampları tercih etmeyen, şehirlere dağılan göçmenlerin sayısının artmasıyla ev kiralari gün geçtikçe artış göstermiş, hem Türklerin hem de Suriyelilerin uygun kiralık ev bulması zorlaşmıştır. Ev sahipleri, Suriyelilerin kalıcı olup olmadıklarını bilmediklerinden ve kiralalarını ödemeleri konusunda güvenmediklerinden evlerini bu göçmenlere kiraya vermek istememektedir.

4. Katılımcıların %58'i sağlık konusunda sorunlar yaşamaktadır (tablo 5.18). Sağlık konusunda sorunlar yaşayan katılımcıların %81'i dil sorunundan dolayı rahatsızlığını anlatamadığını belirtmiştir. Ülkemizdeki Suriyeli göçmenlerin büyük çoğunluğu Arapça ve Kürtçe konuşmaktadır. Sağlık sorunu yaşayan göçmenler, hastanelerin ilgili birimlerinde tercüman sayısının yetersiz olması sebebiyle yardım alamadan tedavi olmaya çalışmakta ve bu esnada sorunlarını anlatmakta güçlük çekmektedir. Katılımcıların %25,9'u, doktorlar ilgilenmediği için sorun yaşadıklarını belirtmiştir. Bunun sebebi yine dil sorunundan kaynaklanmaktadır. Doktorlar

göçmenlerle sağlıklı bir iletişim kuramadıkları için bu kişilerle gerektiği kadar ilgilenememektedir. Katılımcıların %26'sı başta dil sorunu nedeniyle doktora gitmemekte, sağlık sorunlarını kendi yöntemleriyle çözmeye çalışmaktadır. Çalışmayı uyguladığımız WAHA Derneği, hastalara titizlikle yaklaşarak onları gerekli durumlarda tercüman eşliğinde hastanelere sevk etmektedir. Bu konuda WAHA gibi derneklerin artırılması, hastanelerdeki iletişim engellerinin büyük ölçüde aşılmasına yardımcı olacaktır.

Çalışmaya katılanların %75,6'sı Türkiye'ye göç ettikten sonra psikolojik rahatsızlıklar yaşadığını belirtmiştir (tablo 5.21). İçinde buldukları savaştan dolayı ülkelerini, evlerini, akrabalarını, işlerini terk etmek zorunda kalan göçmenler ülkemize göç ederek bambaşka bir dilin konuşulduğu, bambaşka bir kültürün benimsendiği bir ortamda yaşamlarını sürdürmeye çalışmaktadır. Ülkelerinden, çevrelerinden ve birçoğu da ailesinden uzak olan, gelecek kaygısı yaşayan bu göçmenler, yalnız ve mutsuz hissetmek, kendilerini yaşadıkları yere ait hissedememek, dışlanmış hissetmek ve kendilerini güvende hissedememek gibi psikolojik sorunlar yaşamaktadır. Bu kişilere psikolojik destek sağlanması önemli bir ihtiyaç olarak görülmektedir.

5. Katılımcıların %70'i ailelerindeki çocukların eğitim kurumlarına gittiğini belirtmiştir (tablo 5.23). Ülkemizin eğitim konusunda sağladığı çeşitli imkanlar ve göçmenlere sunduğu kolaylıklar sayesinde birçok Suriyeli öğrenci eğitime ulaşabilmektedir. Ülkemizde göçmen öğrencilerin tercih edebileceği çok sayıda devlet ve vakıf üniversitelerinin bulunması, ilkokul, lise gibi eğitim kurumlarının yeterliliği ve eğitim masrafları için verilen destekler sayesinde eğitime kolaylıkla ulaşabilme imkanları bulunmaktadır. Eğitim kurumlarına gidemeyenler ise ekonomik yetersizlikler, yatay geçiş yapabilmeleri için evraklarının eksik olması, denkliğin sağlanamaması, ailenin eğitimi desteklemeyip çocuklarını işçi olarak çalıştırması gibi nedenlerle eğitim kurumlarına gidememektedir.

Suriyeli çocukların eğitim sorunlarını çözebilmek için yoğun yaşadıkları alanlara okullar açılmalı, kitap, müfredat ve öğretmen sorunları çözümlenmelidir. 5-14 yaş arası okul çağındaki tüm çocukların tam okullaşmaları sağlanmalıdır. 15-18 yaş arası okuldan kopmuş çocukların da en azından çıraklık ve meslek odaklı kurslara yönlendirilmeleri gerekmektedir. Çocuk işçilerin çalıştığı işyerlerinin denetimi sıklaştırılmalıdır.

Eğitim konusundaki hipotezimize gelecek olursak; Katılımcıların ailelerindeki eğitim kurumlarına giden öğrencilerin %58'inin eğitim konusunda sorunlar yaşadığı görölmektedir (tablo 5.26). Bu öğrenciler eğitim kurumlarında en fazla dil sorunu yaşamaktadır. Öğretmenleriyle ve sınıfındaki Türk öğrencilerle farklı dili konuşan göçmen öğrenciler, derslerini yeterli düzeyde anlayamamakta, kendilerini dışlanmış hissetmektedir. Ayrıca dil sorunuyla karşılaşan Suriyeli öğrenciler, kendilerine sunulan sosyal imkânlar ve fırsatlardan yararlanma konusunda güçlük çekmektedir. Türkçeyi yeterli düzeyde öğrenebilecek kadar ölkemizde barınmış olan Suriyeliler, aile içinde Arapça ya da Kürtçe konuştukları için Türkçede yetkinlik kazanamamaktadır. Bu nedenle aile içindeki öğrenciler, Türkçeyi sadece okullarından gördükleri eğitimle yavaş bir şekilde öğrenmektedir. Bu göçmen öğrencilerin okullarına takviye olacak şekilde Türkçe kurslarına yönlendirilmeleri, hem dersleriyle hem de okul arkadaşlarıyla uyumlarını kolaylaştıracak ve iletişimlerini kuvvetlendirecektir.

6. Katılımcıların %27'si Türkiye'ye göç ederken ya da göç ettikten sonra hukuki sorunlar yaşamıştır. %72'si ise herhangi bir hukuki sorun yaşamadan Türkiye'de yaşamını devam ettirmektedir (tablo 5.28). Bu oranlara bakıldığında hukuki sorunlara ilişkin bu hipotezimiz, diğer hipotezlerimize oranla en az doğrulanandır. Hukuki sorunlar yaşayan katılımcıların %59,3'ü kimlik sorunu, %44,4'ü çalışma izni sorunu, %14,8'i ise ikamet izni sorunu yaşadığını belirtmiştir.

Hipotezlerimizin içinde göçmenlerin en çok iş konusunda sorunlar yaşadığı tespit edilmiştir. İş konusunda yaşanan sorunların içinde dışlanma ve ayrımcılığa uğrama konusu önemli bir problem oluşturmaktadır. Suriyelilerin haklarını savunabilmeleri ya da diğer çalışanlarla işbirliği içinde çalışabilmeleri için aynı dili konuşabilmeleri gerekmektedir. İş yerleri, göçmenlerin Türklerle en fazla iletişim içinde oldukları yerlerden biridir. Bu göçmenlerin, çalıştıkları iş yerlerinde hem işverenlerle hem de diğer çalışanlarla iyi bir iletişim sağlayabilmeleri için Türkçe öğrenmeye ihtiyaçları vardır.

Ölkemizde geçici koruma altındaki Suriyelilerin yaşadıkları dil sorunu; yaşam standartlarını, çalışma hayatlarını, Türk toplumuna uyum sağlama durumlarını, sağlık hizmetlerine ulaşmalarını ve eğitim hayatlarını negatif olarak etkilemektedir. Neredeyse

bir kuşaktır ülkemizde barınan Suriyeliler, Türkçeyi öğrenerek yaşadıkları sorunları büyük ölçüde aşabileceklerdir.

Katılımcıların uyum ve beklentilerine bakıldığında; Çoğunluğun savaş ortamından çıkarak rahat bir hayat yaşayabilmek ve sınıra yakınlığı nedeniyle akrabalarına, ülkelerine kolay bir şekilde ulaşabilmek amacıyla Türkiye'ye göç ettikleri görülmektedir (tablo 5.30). Ayrıca katılımcıların büyük bir kısmının İzmir'de akrabalarının olması, İzmir'e göç etmeleri için geçerli bir neden olmuş (tablo 5.31), bu da göçmenlerin güvenli bir ortamda yaşamak istediklerini ve yabancılık çekmemek amacıyla İzmir'i tercih ettiklerini göstermiştir. Ülkemize göç eden Suriyelilerin büyük bir kısmı kampları tercih etmeyerek şehirlere dağılmış, toplum içinde daha fazla yer edinmeye başlamışlardır. Çalışmanın, kampları tercih etmeyip şehir merkezinde yaşayan katılımcılara uygulaması, çevrelerini gözlemlemeleri açısından büyük bir önem taşımaktadır. Katılımcılara komşularıyla/ çevreleriyle ilişkileri sorulduğunda (grafik 5.2) "olumlu" cevabını verenlerin sayısı "olumsuz" cevabını verenlerden fazla olmuştur. Aynı şekilde "İzmir halkının davranışlarını nasıl değerlendirirsiniz?" sorusuna da (grafik 5.1) "olumlu" cevabını verenlerin sayısı daha fazladır. Bu da iki toplumun birbirini benimsemeye başladığını göstermektedir. Türkiye'deki sayıları kısa bir süre içinde çoğalan, başka bir dili konuşan, farklı kültürleri olan, giyim ve yaşam tarzları farklı olan bu insanları, Türk toplumu ister istemez yadırgamıştır. İzmir'de de gözlemlediğimiz üzere uzun süredir Türk toplumu içinde yaşayan Suriyeliler, zamanla Türk giyim tarzını benimseyerek kendi giyim tarzlarını değiştirmeye başlamıştır. Suriyelilerin zaman içinde yeteri kadar olmasa da dilimizi konuşmaya başlayıp Türkiye'nin günlük yaşantısına uyum sağlamaya başladıkları görülmektedir. Ülkemizde Suriyelilerin sorunlarına büyük ölçüde yardımcı olan, Türk toplumuyla uyumlarını kolaylaştıran, onlara etkinlikler ve kurslar sağlayan çok sayıda dernek bulunmaktadır. Bu derneklerin çoğalması, sorunların çözümünde ve uyumlarının sağlanmasında büyük yararlar sağlayacaktır.

Katılımcıların %51'i ülkelerinde savaş biterse geri dönmek istediklerini belirtmiştir (grafik. 5.4). Düzenlerini tamamen değiştirerek ülkemize göç eden, bilmedikleri bir şehirde iş aramak zorunda kalan, ülkesinde gördüğü eğitimi tamamlayamayan, farklı bir hayat yaşamaya başladığı için beklentileri karşılanmayan ve

daha birçok sorun yaşayan göçmenler, doğdukları, büyüdükları, benimsedikleri ülkelerine (tablo 5.35) dönmek istemektedir. Fakat bu göçmenlere başka bir ülkeye göç etmek istiyor musunuz? sorusu sorulduğunda %62'si Türkiye'den başka bir ülkeye gitmek istemediğini belirtmiştir. Bu durum, Türkiye'deki yaşantılarına alışmaya başladıklarını ve kendi ülkelerinden sonra Türkiye'yi tercih ettiklerini göstermektedir.

KAYNAKÇA

- Arı, T. 2012. *Geçmişten günümüze Orta doğu*. Bursa: Mkm Yayıncılık.
- Armaoğlu, F. 2009. *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi*. İstanbul: Alkım Yayınevi.
- Atabey, F. 2015. Hatay'ın Anavatana Katılma Süreci. *AVRASYA Uluslararası Araştırmalar Dergisi* , 4 (7), 193-209.
- Ataman, M. 2012. *Suriye'de İktidar Mücadelesi: Baas Rejimi, Toplumsal Talepler ve Uluslararası Toplum*. Ankara: SETA Rapor.
- Atay, M. 2000. Arap Baas Sosyalist Partisi Üzerine. *Avrasya Dosyası- Arap Dünyası Özel* , 6 (1), 131-154.
- Başak, C. 2011. *Mülteciler sığınmacılar ve yasa dışı göçmenler*. Ankara: Sonsöz gazetecilik matbaacılık reklamcılık ltd.şti.
- Coşkun, İ., Ökten, C. E., Dama, N., Barkçin, M., Zahed, S., Fouda, M., Toklucu, D., Özserp, H. 2017. *Engelleri Aşmak: Türkiye'de Suriyeli Çocukları Okullandırmak*. İstanbul: SETA Yayınları.
- Çamur, A. 2017. Suriyeli Mülteciler ve Belediyelerin Sorumluluğu: İzmir Örneği. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6 (2), 113-129.
- Çelebi, Ö., Özçürümez, S., & Türkay, Ş. 2011. *İltica, Uluslararası Göç ve Vatansızlık: Kuram, Gözlem ve Politika*. Ankara: Anıl Reklam Matbaacılık.
- Dağ, A. E. 2013. *SURİYE Bilad-i Şam'ın Hazin Öyküsü*. İstanbul: İnsani Yardım Vakfı.
- Demir, Y. 2013. *Fransa'nın Yakındoğu Politikaları Suriye ve Hatay*. İstanbul: Mostar Yayınları.
- El Sarraj, A., & Taşgın, C. 07.2015. *Arap Baharı ve Suriye İç Çatışması*. İstanbul: İstanbul Fikir Enstitüsü Yayınları.
- Ihlamur Öner, S. G. Mart-Nisan 2014. Türkiye'nin Suriyeli Mültecilere Yönelik Politikası. *ORSAM Ortadoğu Analiz* , 6 (61), s. 42-45.

Kardaş, Ş. 04.2014. İnsani Boyutlarıyla Suriye Krizi- Siyasal ve Askeri Muhalefetin Gelişimi. *Ortadoğu Analiz* , 6 (61).

Kaygısız, İ. 08.2017. Suriyeli Mültecilerin Türkiye İşgücü Piyasasına Etkileri. *Dünyadan* .

Küçükkeleş, M. 2012. Arap Birliği'nin Suriye Politikası. *Seta Analiz* (51), 1-24.

MEB. 2016. *Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi*. Milli Eğitim Bakanlığı ve AB Türkiye Delegasyonu.

Miş, N. 2006. Suriye 2005. *Ortadoğu Yıllığı 2005* , 220-243.

Orhan, O. 05.2011. Suriye'de Demokrasi mi İç Savaş mı?: Toplumsal - Siyasal Yapı, Değişim Senaryoları ve Türkiye. *Ortadoğu Analiz* , 3 (29), s. 8-26.

Orhan, O. 2011. *Suriye'de Demokrasi Mi İç Savaş Mı?: Toplumsal- Siyasal Yapı, Değişim Senaryoları ve Sürecin Türkiye'ye Etkisi*. Ankara: Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi.

Özdağ, Ü. 2012. *Küçük Orta Doğu Suriye*. Ankara: Kripto Yayınları.

Özkan, I. 2013. *Göç, İltica ve Sığınma Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Özkoç, Ö. 02.04.2008. Suriye Baas Partisi: Kökenleri, Dönüşümü, İzlediği İç ve Dış Politika (1943-1991).

Poyraz, Y. 2012. Suriye vatandaşlarının geçici korunması ve uluslararası mülteci hukuku. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* , 20 (2), 55-69.

Salık, N. 11.2011. Beşar Esad Dönemi Suriye Dış Politikasında Pragmatizm ve Türkiye-Suriye İlişkilerinin Geleceği. *Ortadoğu Analiz* , 3 (35), s. 20-32.

Sayın, H. 2010. *Uluslararası Hukuk ve Türk Hukuku Bakımından Göçmen Kaçakçılığı, İnsan Ticareti, Cinsel Sömürü Suçları ve Bunlarla Mücadelede Uluslararası İşbirliği*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Doktora Tezi.

Süer, B. 2012. Suriye'de Değişim Çabaları: Bir Bağlam ve Süreç Analizi. *Akademik Orta Doğu* , 6 (2), s. 1-20.

Tükel, R., Ateş Tarlan, A., Küey, L., Erdoğan, M., & Terzi, C. "Savaş, Göç ve Sağlık Çalıştayı" Sonuç Bildirgesi. 28.10.2017.

Ulutaş, U. 2011. The Syrian Opposition in the Making: Capabilities and Limits. *Insight Turkey*, 13 (3), s. 87-106.

Umar, Ö. O. 2013. *Osmanlı yönetimi ve Fransız manda idaresi altında Suriye(1908-1938)*. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi.

Uzun, A. 01.2015. Günümüzün Sosyal ve Ekonomik Sorunu Olan Suriyelilerin Mülteci ve Ekonomi Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi. *Ankara Barosu Dergisi*, 107-120.

Van Dam, N. 2000. *Suriye'de İktidar Mücadelesi Esad ve Baas Partisi Yönetiminde Siyaset ve Toplum*. (S. İdiz, & A. F. Çalkıvık, Çev.) İstanbul: İletişim Yayınları.

Yavuz, C. 2005. *Geçmişten Geleceğe Suriye-Türkiye İlişkileri*. Ankara: Ankara Ticaret Odası.

Ziya, O. 2012. Mülteci - Göçmen Belirsizliğinde İklim Mültecileri. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* (99), 230-240.

İNTERNET KAYNAKLARI

AFAD. 2014. Suriye'den Türkiye'ye nüfus hareketleri Kardeş Topraklarındaki Misafirlik. Ankara: TC Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı:

<https://www.afad.gov.tr/upload/Node/3931/xfiles/webformatisuriyedenturkiyeyenufushareketleri.pdf> Erişim: 09.05.2018

AFAD. 08.08.2017. Afet Raporu- Suriye, Suriyeli Sığınmacılara Yapılan Yardımlar:

https://www.afad.gov.tr/upload/Node/2373/files/Suriyeli_Siginmacilara_Yapilan_Yardimlar+7.pdf Erişim: 16.04.2018

AFAD. 06.03.2018. *Geçici Barınma Merkezleri:*

https://www.afad.gov.tr/upload/Node/2374/files/06_03_2018_Suriye_GBM_Bilgi_Notu.pdf Erişim: 19.04.2018

Aljazeera Türk. 17.12.2015. *Arap Baharı Ateşin yandığı an:*

<http://www.aljazeera.com.tr/haber/atesin-yandigi> Erişim: 26.03.2018

Aymalı, Ö. 27.06.2012. *Suriye devleti nasıl kuruldu? Esad dönemi nasıl başladı?* Dünya Bülteni:

<http://www.dunyabulteni.net/tarih-dosyasi/215973/suriye-devleti-nasil-kuruldu-esad-donemi-nasil-basladi> Erişim: 26.02.2018.

Bardakçı, M. 31.01.2016. *Bugünkü Suriye'yi bölerek kurmuş ve Lübnan'ı alıp ayrı devlet yapmışlardı.* Habertürk:

<http://www.haberturk.com/gundem/haber/1188723-bugunku-suriyeyi-bolerek-kurmus-ve-lubnani-alip-ayri-devlet-yapmislardi> Erişim: 08.02.2018

Basmane Haritası. 2018. Harita TR: <https://www.haritatr.com/basmane-haritasi-e875> Erişim: 15.07.2018

BBC News. 17.07.2001. *Bashar: A year of cautious reform:*

http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/1442526.stm Erişim: 23.12.2017.

BBC News. 17.02.2012. *Syria crisis: UN assembly adopts Arab-backed resolution:*

<https://www.bbc.com/news/world-middle-east-17065056> Erişim: 20.05.2018.

Bektaş, A. 02.03.2016. *Geçmişten Günümüze Göç Olgusu.* Ayşegül Bektaş:

<https://ayeglbekta.wordpress.com/2016/03/02/gecmisten-gunumuze-goc-olgusu/>

Erişim: 09.03.2018.

BM Mülteci Örgütü. 07.12.2017. Suriye Acil Durumu.:

<http://www.unhcr.org/tr/suriye-acil-durumu> Erişim: 02.05.2018

BMMYK Görev Beyanı. 01.04.2008. UNHCR BM Mülteci Örgütü:

<http://www.unhcr.org/tr/bmmyk-gorev-beyani> 03.03.2018

Bostan, Y. 23.06.2012. *Suriye Türk Jetini Vurdu.* Sabah Gazetesi:

<https://www.sabah.com.tr/gundem/2012/06/23/suriye-turk-jetini-vurdu>

Erişim: 20.05.2018

Emlak Ansiklopedisi. 10.06.2013. *Basmane nerededir?:*

<http://emlakansiklopedisi.com/wiki/basmane-konak-izmir>

Ergül, C. 05.12.2017. *Başbakan Yardımcısı Akdağ: Suriyeliler için harcanan toplam maliyet 84 milyar 880 milyon lira.* Anadolu Ajansı:

<https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/basbakan-yardimcisi-akdag-suriyeliler-icin-harcanan-toplam-maliyet-84-milyar-880-milyon-lira/990509> Erişim: 16.04.2018

Evrensel. 21.12.2016. *Basmane'nin tarihi ve mimari zenginliği kayboluyor:*

<https://www.evrensel.net/haber/300623/basmanenin-tarihi-ve-mimari-zenginligi-kayboluyor>

Konak Nüfusu - İzmir. 2018. Nufusu.com: https://www.nufusu.com/ilce/konak_izmir-nufusu Erişim:15.07.2018

MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü. 23.10.2017. Geçici Koruma Kapsamı Altındaki Öğrencilerin Eğitim Hizmetleri. T.C. Milli Eğitim Bakanlığı:

https://hbogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_10/23112120_YINTERNET_BYLTE_NY_23-10-2017.pdf Erişim: 20.05.2018

NTV. 18.08.2011. *Esad Köşeye Sıkıştı:*

<https://www.ntv.com.tr/dunya/esad-koseye-sikisti,HnzJJXAfFEakaldrkXI3Q>

Erişim: 28.04.2018

Posta Gazetesi. 15.10.2012. *Suriyeli sığınmacılar 100 bini geçti:*

<http://www.posta.com.tr/suriyeli-siginmacilar-100-bini-gecti-144133>

Erişim: 18.05.2018

Posta Gazetesi. 26.03.2018. *Suriyeliler yardım kesilecek diye sigorta yaptırmıyor:*

<http://www.posta.com.tr/suriyeliler-yardim-kesilecek-diye-sigorta-yaptirmiyor-1397044>

Erişim: 02.06.2018

Sabah Gazetesi. 19.08.2011. *ABD ve Avrupa Esad'ın ipini çekti:*

<https://www.sabah.com.tr/dunya/2011/08/19/abd-ve-avrupa-esadin-ipini-cekti>

Erişim: 16.04.2018

Sabah Gazetesi. 7.10.2003. *İsrail, İran'ı da vurur mu?:*

<http://arsiv.sabah.com.tr/2003/10/07/u/d01.html> Erişim: 10.03.2018

Şen, B. 13.10.2014. *İzmir'in mücevheri Basmane'yi keşfedin.* Hürriyet:

<http://www.hurriyet.com.tr/ege/izmirin-mucevheri-basmaneyi-kesfedini-27374657>

T.C. Dışişleri Bakanlığı. 2018. *Suriye'nin Siyasi Görünümü.:*

<http://www.mfa.gov.tr/suriye-siyasi-gorunumu.tr.mfa> Erişim: 19.12.2017

T.C İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. 2018. *Düzensiz Göç.:*

http://www.goc.gov.tr/icerik6/duzensiz-goc_363_378_4710_icerik Erişim: 05.05.2018

T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. 2017. 2016 Türkiye Göç Raporu. Göç Politika ve Projeleri Dairesi Başkanlığı. Ankara:

http://www.goc.gov.tr/files/files/2016_yiik_goc_raporu_haziran.pdf

Erişim: 05.05.2018

T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. 2018. Geçici Koruma:

http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik

Erişim: 05.05.2018

T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. 2015. Türkiye ve Göç:

http://www.goc.gov.tr/files/files/goc_tasar%C4%B1m_icler.pdf Erişim: 20.04.2018

T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, İkamet İzinleri. 2018. İkamet İzinleri:

http://www.goc.gov.tr/icerik6/ikamet-izinleri_363_378_4709_icerik Erişim:03.05.2018

Tarlan, K. V. 20.06.2016. *Suriyeli Mülteciler: Büyüyen Sorunlar, Daralan Zaman*. Birikim:

<http://www.birikimdergisi.com/guncel-yazilar/7771/suriyeli-multeciler-buyuyen-sorunlar-daralan-zaman#.WymNLVUzbIX> Erişim: 23.05.2018

TRT Haber. 30.11.2011. *Suriye'ye 9 Yaptırım Kararı*:

<http://www.trthaber.com/haber/gundem/suriyeye-9-yaptirim-karari-18198.html>

Erişim; 03.05.2018

Tunç, M. 16.03.2016. *Soğuk Savaş-2015 Türkiye Suriye İlişkileri*. İleri Dünya:

<http://www.ileridunya.com/soguk-savas-2015-turkiye-suriye-iliskileri/>

Erişim: 05.04.2018

Türk Ceza Kanunu madde 79(1), TBMM., Kabul Tarihi : 26.9.2004.:

<https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5237.html> Erişim: 10.05.2018

Türk Kızılayı. 11.2017. Göç İstatistik Raporu. Ankara: Türk Kızılayı Göç ve Mülteci Hizmetleri Müdürlüğü.

<http://www.tuseb.gov.tr/taceseyuklemeler/ekitap/KR%C4%B0Z%20DURUMLARINDA%20SA%C4%9ELIK/k%C4%B1z%C4%B1lay%20goc-istatistik-raporu-kasim-2017.pdf> Erişim: 07.05.2018

Yazıcı, N. 29.05.2012. *Suriye Siyasi Tarihi*. 21. Yüzyıl Türkiye Enstitüsü:

<http://www.21yyte.org/tr/arastirma/suriye/2012/05/29/6619/suriye-siyasi-tarihi>

Erişim: 26.01.2018

EKLER

EK.1: Türkçe Anket Formu

ANKET FORMU

Sayın katılımcı,

Size sunulmuş olan anket formu, İzmir’de yaşayan Suriyeli göçmenlerin genel durumlarını ve sorunlarını belirlemek amacıyla hazırlanmış bilimsel bir çalışmadır.

Araştırma kapsamında elde edilecek olan veriler sadece akademik amaçlarla kullanılacak olup cevaplarınız gizlilik ilkesine uygun olarak değerlendirilecektir.

Lütfen soruları cevaplarken ilgili yerlere (x) işareti koyunuz.

Katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

Gizem Ekim

Yeni Yüzyıl Üniversitesi

Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Yüksek Lisans Programı

1. Yaşınız?

18-25   26-35   36-45   46-55   56 ve üzeri

2. Medeni durumunuz?

Evli   Bekar   Dul/boşanmış

3. Eğitim durumunuz?

- Okuryazar değil Okuryazar İlkokul mezunu Ortaokul mezunu
 Lise mezunu Üniversite mezunu Lisansüstü

4. Çalışıyor musunuz?

- Evet Hayır

5. Nerede çalışıyorsunuz?

- Kendi işimde Başkasının yanında Serbest çalışıyorum

6. Aileniz için geçimlik geliri kim sağlıyor? (Birden fazla işaretleyebilirsiniz)

- Ben Eşim Çocuklarım Devlet yardımı Özel Kişisel yardımlar

7. Göç etmeden önceki işiniz ?

- Çalışmıyor İşçi Emekli Memur Diğer (Belirtiniz).....

8. Ailenizin aylık geliri nedir?

- 0 - 1000 TL 1001 – 2000 TL 2001 – 3000 TL 3001 ve üzeri

9. Ailenize gelir sağlayan iş görenin sorunları var mı?

- Evet Hayır (Cevabınız evet ise aşağıdaki soruyu yanıtlayınız)

10. Ailenize gelir sağlayan iş görenin yaşadığı sorunlar nelerdir? (Birden fazla işaretleyebilirsiniz)

- Düzenli maaş alamamak Çok çalıştırılıp az maaş almak
 İş yerinde dışlanmak Ayrımcılığa uğramak Diğer (Belirtiniz).....

11. Beslenme konusunda sorunlar yaşıyor musunuz?

Evet Hayır (Cevabınız evet ise aşağıdaki soruyu yanıtlayınız)

12. Beslenme konusunda yaşadığınız sorunlar nelerdir? (Birden fazla işaretleyebilirsiniz)

Yeterli beslenemiyoruz Öğünleri düzenli yiyemiyoruz

Çocuğumun temel besin ihtiyaçlarını karşılayamıyorum (süt, mama vs)

Diğer (Belirtiniz).....

13. Nerede barınıyorsunuz?

Kendi evimde Kiralık evde Boş/harabe evde Parklarda

Diğer (Belirtiniz) .....

14. Barınma konusunda sorunlar yaşıyor musunuz?

Evet Hayır (Cevabınız evet ise aşağıdaki soruyu yanıtlayınız)

15. Barınma konusunda yaşadığınız sorunlar nelerdir? (Birden fazla işaretleyebilirsiniz)

Kötü koşulları olan bir yerde kalıyoruz Kaldığımız yerin tuvaleti / banyosu yok

Rutubetli / havasız bir evde kalıyoruz Başka ailelerle beraber yaşıyoruz

Kalacak yerimiz yok Diğer (Belirtiniz) .....

16. Sağlık konusunda sorunlar yaşıyor musunuz?

Evet Hayır (Cevabınız evet ise aşağıdaki soruyu yanıtlayınız)

17. Sağlık konusunda yaşadığınız sorunlar nelerdir? (Birden fazla işaretleyebilirsiniz)

- Doktorlar ilgilenmiyor Hemşire ve sağlık personeli ilgilenmiyor
 Dil sorunundan dolayı rahatsızlığımı anlatamıyorum
 İlaç / tedavi masraflarımı karşılayamıyorum Diğer (Belirtiniz) .....

18. Sağlık sorunlarınızı nasıl gidermeye çalışıyorsunuz?

- Hastaneye gidiyoruz Komşu/çevre yardım ediyor
 Kendi yöntemlerimizle çözmeye çalışıyoruz Diğer (Belirtiniz) .....

19. Türkiyede yaşadığınız psikolojik sorunlar nelerdir? (Birden fazla işaretleyebilirsiniz)

- Yalnız ve mutsuz hissediyorum Kendimi yaşadığım yere ait hissedemiyorum
 Dışlanmış hissediyorum Kendimi güvende hissetmiyorum Sorunum yok
 Diğer (Belirtiniz) .....

20. Ailenizdeki çocuklar/ gençler eğitim kurumlarına gidiyorlar mı ?

- Evet Hayır (Cevabınız evet ise aşağıdaki soruyu yanıtlayınız)

21. Ailenizde eğitim kurumlarına giden öğrenci sayısını uygun parantez içine yazınız.

- (...) İlkokul (....) Ortaokul (....) Lise (....) Üniversite (....) Lisans üstü

22. Eğitim konusunda sorunlar yaşıyor musunuz?

- Evet Hayır (Cevabınız evet ise aşağıdaki soruyu yanıtlayınız)

23. Eğitim konusunda yaşadığınız sorunlar nelerdir? (Birden fazla işaretleyebilirsiniz)

- Dil sorunu Kayıt sorunu Kırtasiye ihtiyacı
 Okulda/sınıfta dışlanma Diğer (Belirtiniz).....

24. Hukuki sorunlar yaşıyor musunuz?

Evet Hayır (Cevabınız evet ise aşağıdaki soruyu yanıtlayınız)

25. Yaşadığınız hukuki sorunlar nelerdir?

Kimlik sorunu İkamet izni sorunu Çalışma izni sorunu

Diğer(Belirtiniz).....

26. Göç etmek için Türkiye'yi seçme nedeniniz neydi ?

Sınır boyunda olup ulaşımın kolay olması Savaşın olmaması

Akrabalarımın burada olması Devlet yardımı yapılması

Gidecek başka bir ülke bulamadık Avrupa ülkelerine gidebilmek için

27. İzmir'e göç etme nedeniniz neydi?

İş olanaklarının fazla olması Rahat ve özgürce yaşayabilmek

Akrabalarımın İzmir'de olması Diğer (Belirtiniz).....

28. İzmir halkının size karşı davranışlarını nasıl değerlendirirsiniz?

Olumlu Olumsuz Kararsızım

29. Komşularınızla / çevrenizle yakın ilişkiler geliştirebiliyor musunuz?

Evet Hayır Kısmen

30. Buraya gelmeden önce Türkiye ile ilgili beklentileriniz nelerdi? (Birden fazla işaretleyebilirsiniz)

Türkiye'nin bizi vatandaşlığa kabul etmesi İş olanakları sunması

Temel insani ihtiyaçlarımızı karşılaması Diğer (Belirtiniz) .....

31. Türkiye'ye göç ettikten sonra beklentilerinizin karşılandığını düşünüyor musunuz?

Evet Hayır Kısmen

32. Ülkenizde savaş biterse geri dönmek ister misiniz?

Evet Hayır Kararsızım

33. Ülkenizde savaş bitince geri dönmek istiyorsanız nedenleri nelerdir?

Doğduğum ve büyüdüğüm, kültürünü benimsediğim yerde yaşamak istiyorum.

Ayrımcılıktan uzaklaşmak, bunu yaşamayacağım ülkemde yaşamak istiyorum

Geçimlik iş bulamadığım için ayrılmak istiyorum

Eğitim ve sağlık hizmetlerinden yararlanamıyorum

Türkiye çok pahalı olduğu için kalmak istemiyorum

34. Başka bir ülkeye gitmek ister misiniz?

Evet Hayır Kararsızım

EK.2: Arapça Anket Formu

استمارة الاستبيان

حضرة المشارك،

استمارة الاستبيان المقدمة إليكم هي دراسة علمية مصممة لتحديد المشاكل العامة للاجئين السوريين الذين يعيشون في أزمير

سوف تستخدم البيانات التي يتم الحصول عليها ضمن نطاق البحث للأغراض الأكاديمية فقط وسيتم تقييم إجاباتك وفقا لسياسة الخصوصية

يرجى عند الإجابة عن الأسئلة وضع علامة (اكس) على المواقع المتعلقة

نشكرك على مساهماتك

غيزام اكيم

جامعة القرن الجديد

برنامج الدراسات العليا في العلوم السياسية والعلاقات الدولية

1. العمر؟

( ) وما فوق 56 ( ) 46-55 ( ) 36-45 ( ) 26-35 ( ) 18-25 ( )

2. حالتك الاجتماعية

( ) ارمل/مطلق ( ) اعزب ( ) متزوج

3. وضعك التعليمي؟

( ) اعدادي ( ) ابتدائي ( ) يعرف القراءة والكتابة ( ) امي ( )
( ) ماستر ( ) جامعة ( ) ثانوي

4. هل تعمل؟

( ) لا ( ) نعم

5. أين تعمل؟

( ) اعمال حرة ( ) بجانب شخص آخر ( ) عملي الخاص

6. من الذي يوفر الدخل للأسرة؟ (يمكنك وضع علامة أكثر من واحد)

( ) مساعدة اشخاص خاصة ( ) مساعدة الدولة ( ) أطفالي ( ) زوجتي ( ) أنا

7. عملك قبل ان تهاجر؟

( ) موظف ( ) متقاعد ( ) عامل ( ) لا يعمل ( ) اخر (اذكره).....

8. ما هو الدخل الشهري لعائلتك؟

( ) او اكثر 3001 ( ) 2001 – 3000 TL ( ) 1001 – 2000 TL ( ) 0 - 1000 TL ( )

9. هل تواجه عائلتك صعوبات بالعمل؟

( ) لا ( ) أجل (إذا كانت إجابتك نعم، أجب عن السؤال التالي)

10. ما هي المشاكل التي يواجهها العامل الذي يوفر الدخل للعائلة؟ (يمكنك وضع علامة أكثر من واحد)

( ) العمل كثيرا واخذ معاش قليل بالمقابل ( ) لا يمكن الحصول على راتب منتظم

( ) التمييز ( ) النفي في العمل ( ) اخر (اذكره).....

11. هل تواجه مشاكل في التغذية؟

( ) لا ( ) نعم (إذا كانت إجابتك نعم، أجب عن السؤال التالي)

12. ما هي المشاكل لديك مع التغذية؟ (يمكنك وضع علامة أكثر من واحد)

( ) نحن لا نأكل وجبات منتظمة ( ) نحن لا نتغذى بما فيه الكفاية

( ) لا أستطيع تلبية الاحتياجات الغذائية الأساسية لطفلي.(الحليب، الغذاء، الخ) ( ) اخر(اذكره).....

13. أين تعيش؟

( ) في الحدائق ( ) بيت خرابة ( ) بيت اجار ( ) بيت مستقل ( ) اخر(اذكره).....

14. هل تواجه مشاكل مع المسكن؟

( ) لا ( ) نعم (إذا كانت إجابتك نعم، أجب عن السؤال التالي)

15. ما هي المشاكل التي تواجهكم فيما يتعلق بالسكن؟ (يمكنك وضع علامة أكثر من واحد)

( ) نحن نعيش مع عائلات أخرى ( ) ليس لدينا مرحاض / حمام ( ) نبقى في مكان مع ظروف سيئة
( ) ليس لدينا مكان للبقاء ( ) نبقى في منزل رطب / غير مهوي ( ) اخر (اذكره).....

16. هل تعاني من مشاكل صحية؟

( ) لا ( ) نعم (إذا كانت الإجابة بنعم، أجب عن السؤال التالي)

17. ما هي مشاكلك الصحية؟ (يمكنك وضع علامة أكثر من واحد)

( ) الممرضات والعاملين الصحيين غير مهتمين ( ) لا أستطيع أن أشرح مرضي بسبب مشكلة اللغة .
( ) لا أستطيع تحمل تكاليف الدواء / العلاج ( ) الأطباء غير مهتمين ( ) اخر (اذكره).....

18. كيف تحاول التخلص من مشاكلك الصحية؟

( ) الجار/ الناس المحيطون يساعدون ( ) نذهب إلى المستشفى
( ) نحاول حل المشكلة بأساليبنا ( ) اخر (اذكره).....

19. ما هي المشاكل النفسية التي تواجهكم في تركيا؟ (يمكنك وضع علامة أكثر من واحد)

( ) لا اشعر بالانتماء للمكان ( ) لا أشعر بالأمان ( ) أشعر بالوحدة و الحزن
( ) أشعر بالنفي ( ) ليس لدي أي مشكلة ( ) اخر (اذكره).....

20. هل يذهب الأطفال / الشباب في عائلتك إلى المؤسسات التعليمية؟

( ) لا ( ) نعم (إذا كانت الإجابة بنعم، أجب عن السؤال التالي)

21. قم بتدوين عدد الطلاب الذين يذهبون إلى المؤسسات التعليمية في عائلتك في الأقواس المناسبة

(....)جامعة (....) مدرسة ثانوية (....) مدرسة اعدادية (....)المدرسة الابتدائية
(....)ماستر

22. هل لديك مشاكل في التعليم؟

( ) لا ( ) نعم (إذا كانت الإجابة بنعم، أجب عن السؤال التالي)

23. ما هي المشاكل التي تواجهك في التعليم؟ (يمكنك وضع علامة أكثر من واحد)

( ) احتياجات القرطاسية ( ) مشكلة التسجيل ( ) مشكلة اللغة
( ) الاستبعاد في المدرسة / الفصل ( ) اخر (اذكره).....

24. هل لديك مشاكل قانونية؟

( ) لا ( ) نعم (إذا كانت الإجابة بنعم، أجب عن السؤال التالي)

25. ما هي المشاكل القانونية التي تواجهها؟

مشكلة تصريح ( ) إصدار تصريح الإقامة ( ) مشكلة الهوية ( ) اخر (اذكره).....
( ) العمل

26. ما هو سبب اختيار تركيا للهجرة؟

( ) مساعدة الدولة ( ) أقاربي هنا ( ) لا يوجد حرب ( ) قريبة من الحدود
( ) للذهاب إلى البلدان الأوروبية ( ) لم نعثر على بلد آخر

27. ما هو سبب الهجرة إلى إزمير؟

( ) العيش بشكل مريح وبحرية ( ) المزيد من فرص العمل
( ) الأقارب في إزمير ( ) اخر (اذكره).....

28. كيف تقيم سلوك أهل إزمير ضدك؟

( ) متردد ( ) سلبي ( ) إيجابي

29. هل يمكنك تطوير علاقات أوثق مع جيرانك / أصدقائك؟

( ) جزئيا ( ) لا ( ) نعم

30. ما هي توقعاتك حول تركيا قبل أن تأتي إلى هنا؟ (يمكنك وضع علامة أكثر من واحد)

( ) عرض فرص العمل ( ) تركيا سوف تقبلنا كمواطنين
( ) تلبية الاحتياجات الإنسانية الأساسية ( ) آخر (الذكره).....

31. هل تعتقد أن توقعاتك قد تحققت بعد أن هاجرت إلى تركيا؟

( ) جزئيا ( ) لا ( ) نعم

32. هل ترغب في العودة إلى بلدك إذا انتهت الحرب؟

( ) متردد ( ) لا ( ) نعم

33. إذا كنت تريد العودة إلى بلدك بعد نهاية الحرب ، فما هي الأسباب؟

( ) أريد أن أعيش حيث ولدت ونشأت ( ) أريد أن أعيش بعيدا عن التمييز والعيش في هذا البلد
( ) أريد أن أترك لأنني لا أستطيع العثور على وظيفة
( ) لا أستطيع الاستفادة من خدمات التعليم والصحة ( ) لا أريد البقاء لأن تركيا مكلفة جدا

34. هل ترغب في الذهاب إلى بلد آخر؟

( ) متردد ( ) لا ( ) نعم

EK.3: Etik Kurul Onayı

T.C.
Istanbul
YENİ YÜZYIL
ÜNİVERSİTESİ

FEN, SOSYAL VE GİRİŞİMSEL OLMAYAN SAĞLIK BİLİMLERİ
ARAŞTIRMALARI ETİK KURULU

26/09/2017

Sayı: 2017/7

İlgi: Etik Kurul Onayı,

Sayın Gizem EKİM,

İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi Etik Kurulunun 25/09/2017 tarih ve 2017/7 sayılı toplantı sonucunda "Türkiye'deki Suriyeli Göçmenlerin Sorunları İzmir İli Örneği" başlıklı çalışmanız Fen, Sosyal ve Girişimsel Olmayan Sağlık Bilimleri Araştırmaları Etik Kurulumuzca UYGUN bulunmuştur.

Araştırmanız süresince çalışmanızda özellikle konu başlığı, gereç ve yöntemler konusu ile ilgili olarak değişiklikler söz konusu olursa tekrar değerlendirilmesi önerilir.

Not: İşbu belge İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi Fen, Sosyal Ve Girişimsel Olmayan Sağlık Bilimleri Araştırmaları Etik Kurul Yönergesi temelinde kaleme alınmıştır.

Prof. Dr. Emir TAN

İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi
Fen, Sosyal Ve Girişimsel Olmayan Sağlık
Bilimleri Araştırmaları Etik Kurulu Başkanı

